

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXXXIX

Нови Сад, септембар–децембар 2017.

Књига 77

Број 9–12.

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ

Др Јелена
Матијашевић-Обрадовић	Симуловани послови – посебна доказна радња у актуелном кривичном процесном законодавству и пракси / 391
Драган Веселиновић	Рефлексије <i>Друшћивеног уговора</i> . Русо као наш савременик / 404
Милош Рубежић	Правни оквир заштите од комуналне буке у Републици Србији и његова усаглашеност са директивом 49/2002/ES / 419

РАСПРАВЕ

Др Мирослав Милосављевић
Јелена Милосављевић	Корпорацијска права акционара у акционарском друштву / 443
Др Томица Делибашић	Уставност законског појма и третмана прекршаја против јавног реда и мира / 453
Др Велисав Марковић	Престанак радног односа на иницијативу запосленог у примени права / 466
Доц. др Јакоб Накић	Статус домаћег парничног предмета до доношења одлуке суда Еуропске уније у поводу постављеног претходног питања / 478
Срђан Добросављевић	Коментар Правила о раду Огранка Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду / 486
Тања Арсић	Неки ставови у погледу будућег нормирања поглавља о правосуђу на трећем округлом столу о изменама устава Републике Србије / 491

СУДСКА ПРАКСА

Драган У. Калаба	Кривично дело надриписарство (чл. 342. КЗ). Законодавно решење, дилеме, судска пракса / 494

САОПШТЕЊА

Са седница Управног одбора Адвокатске коморе Војводине / 501

САДРЖАЈ ГЛАСНИКА АКВ ЗА 2017. ГОДИНУ / 519

Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК” Адвокатске коморе Војводине
о д л и к о в а н ј е
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом.

САДРЖАЈ

ARTICLES

- Professor Jelena Matijašević-Obradović Ph.D.** Simulated Operations – Special Evidentiary Action in the Current Criminal Procedural Legislation and Practice / 391
- Dragan Veselinović** Reflections of *The Social Contract*. Rousseau as Our Contemporary Philosopher / 404
- Miloš Rubežić** Legal Framework of Protection from Community Noise in the Republic of Serbia and Its Compliance with Directive 49/2002/EC / 419

DISCUSSIONS

- Miroslav Milosavljević Ph.D.**
Jelena Milosavljević Corporate Rights of Shareholders in a Joint Stock Company / 443
- Tomica Delibašić Ph.D.** The Constitutionality of the Legal Concept and Treatment of the Minor Offence against Public Peace and Order / 453
- Velisav Marković Ph.D.** Termination of Employment Relationship on the Initiative of Employees in Legal Practice / 466
- Jakob Nakić Ph.D.** The Status of Domestic Civil Lawsuit until adoption of the decision of the court of European Union related to Preliminary Ruling / 478
- Srdan Dobrosavljev** Comments on Procedural Rules of the Branch Office of Vojvodina Bar Association in Novi Sad / 486
- Tanja Arsić** Opinions related to the Future Norming of the Chapter on Justice / 491

CASE LAW

- Dragan U. Kalaba** Unlicensed Practice of Law Article 342 of the Criminal Code, legal solution, dilemma, case law / 494

NOTICES

From the meeting of Vojvodina Bar Association Board of Directors / 501

CONTENTS OF GLASNIK FOR 2017. YEAR / 519

АДВОКАТСКА КОМОРА ВОЈВОДИНЕ

Основана 1921. у Новом Саду

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Покренут 1. јуна 1928.

Главни и одговорни уредници

Др Косџа Мајински (1928–1932), др Никола Николић (1933–1936), др Василије Сџанковић (1936), др Славко М. Ђурић (1937), Владимир К. Хаџи (1937–1941), Милорад Бојић (1952–1972), Сава Савић (1973–1987), Мирослав Здјелар (1987–1994), др Слободан Бељански (1994–2004), др Јанко Кубињец (2004–2016)

Уређивачки одбор

Милан Караћ

главни и одговорни уредник
адвокат у Новом Саду

Зоран Коџривица, адвокат у Новом Саду, др Аџила Чоколић, адвокат у Осијеку, мр Мирјана Томић Јовановић, адвокат у Новом Саду, мр Вукица Мидоровић, адвокат у Кикинди, Александар Тодоровић, адвокат у Кикинди

Технички уредник

Јелица Недић

Адреса Уредништва
21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1
Телефон: 021/521-235; факс: 021/529-459
e-mail: akvojvodine@gmail.com
Рукописи се не враћају.

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е

Ч А С О П И С З А П Р А В Н У Т Е О Р И Ј У И П Р А К С У

Година LXXXIX

Нови Сад, септембар–децембар 2017.

Књига 77

Број 9–12.

Ч Л А Н Ц И

UDC 343.1(497.11)

Dr Jelena Matijašević-Obradović,
vanr. prof. na Pravnom fakultetu za privredu i pravosuđe
Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu

SIMULOVANI POSLOVI – POSEBNA DOKAZNA RADNJA U AKTUELNOM KRIVIČNOM PROCESNOM ZAKONODAVSTVU I PRAKSI*

SAŽETAK: Uvođenje i primena posebnih dokaznih radnji za krivična dela organizovanog kriminala, korupcije i drugih izuzetno teških krivičnih dela uslovljeno je prevashodno potrebama prakse. U Zakoniku o krivičnom postupku predviđeno je ukupno šest posebnih dokaznih radnji i to: tajni nadzor komunikacije, tajno praćenje i snimanje, simulovani poslovi, računarsko pretraživanje podataka, kontrolisana isporuka i prikriveni islednik. Simulovani poslovi, odnosno simulovano učešće u poslovima, jedna su od šest posebnih dokaznih radnji, predviđenih aktuelnim krivičnoprocesnim zakonodavstvom. Zakonik o krivičnom postupku je detaljno propisao odredbe o uslovima za određivanje simulovanih poslova, naredbi o zaključenju simulovanih poslova, sprovođenju simulovanih poslova, te dostavljanju izveštaja i materijala. Sledeći zakonska određenja, u radu su analizirana sva relevantna pitanja u vezi sa ovom dokaznom radnjom. U radu je sa naročitom pažnjom učinjen osvrt na društvene razloge za uvođenje i primenu posebnih dokaznih radnji, opšte zakonske odredbe o posebnim dokaznim radnjama, te na konkretnu posebnu dokaznu radnju – simulovane poslove.

Ključne reči: posebne dokazne radnje, Zakonik o krivičnom postupku, simulovani poslovi, organizovani kriminalitet

* Rad primljen 24. 5. 2017. godine.

UVOD

Borba protiv kriminala mora biti beskompromisna, ali uvek mora koristiti legitimna sredstva i poštovati odredbe zakona, demokratije i ljudskih prava, ne gubeći iz vida činjenicu da se radi o zaštiti onih vrednosti čije je očuvanje osnovni razlog borbe protiv kriminala.

European Communities, No C 251/1, Chapter I-1997

Savremeni kriminalitet karakterišu mnogobrojni novi pojavni oblici, ali i kontinuirano usavršavanje, te nadgradnja postojećih formi. Jednom rečju, svedoci smo permanentnog napretka savremenog kriminaliteta, ne samo u fenomenološkom smislu, već i u izboru načina vršenja pojedinih radnji, zatim u odabiru kruga potencijalnih pasivnih subjekata, kao i objekta radnje konkretnog krivičnog dela. Samim tim, posledice koje pojedine forme savremenog kriminaliteta ostavljaju za sobom su sve teže, dalekosežne, sa znatnim uticajem na građane, vitalne nacionalne interese, ali i međunarodne odnose.

Savremeni kriminalitet obuhvata ne samo organizovani kriminal, posmatran u užem smislu, već i druga teška krivična dela, u mnogim nacionalnim zakonodavstvima kvalifikovana kao najteža krivična dela. U ovu grupu svakako spadaju: terorizam, otmica, teška ubistva, krivična dela korupcije itd.

U uslovima dominantnog razvoja i širenja sve većeg broja pojavnih oblika kriminalnih delatnosti, vremenom je, u nacionalnim zakonodavstvima, počela da se javlja težnja ka drugačijem pristupu u načinu prikupljanja i obezbeđivanja dokaza. Naime, tradicionalni načini prikupljanja i obezbeđivanja dokaza su, u novonastalim uslovima u sferi vršenja pojedinih teških krivičnih dela, vremenom postali nedovoljni za uspešno suzbijanje teških formi kriminalnih aktivnosti. U kontekstu rečenog, u poslednjoj deceniji XX veka, u krivičnoj legislativi mnogih savremenih država, dolazi do uvođenja novih procesnih formi prikupljanja dokaza, uz prihvatanje određenih rizika u smislu izvesnih zadiranja u pravo privatnosti i druga ljudska prava.

Prateći savremene tendencije u razvoju krivičnogpravnog i krivičnogprocesnog legislativnog, ali i savremene tendencije u razvoju i širenju pojedinih oblika kriminaliteta, krivično procesno zakonodavstvo u Republici Srbiji, danas predviđa grupu posebnih procesnih formi prikupljanja i obezbeđivanja dokaza, pod nazivom posebne dokazne radnje.

U radu će se, nakon kratkog osvrta na društvene razloge za uvođenje i primenu posebnih dokaznih radnji, te na opšte zakonske odredbe o posebnim dokaznim radnjama, pažnja detaljnije usmeriti na jednu od posebnih dokaznih radnji u aktuelnom krivičnogprocesnom zakonodavstvu – simulovane poslove.

DRUŠTVENI RAZLOZI ZA UVOĐENJE I PRIMENU POSEBNIH DOKAZNIH RADNJI

Suštinski gledano, organizovani kriminalitet je specifičan oblik savremenih vidova profesionalnog kriminaliteta koji se po mnogim osobinama razlikuje i od tradicionalnih vidova zločinačkog udruživanja, kao i od klasičnih oblika kriminaliteta kako nacionalnih, tako i međunarodnih razmera. U tom smislu, doslovno nijedan kontinent pa niti država nije pošteđen organizovanog kriminala. Svojevremeno, bezbednosno najstabilniji sistemi u zapadnoevropskim državama takođe su načeti razornim vidovima korupcionih afera, trgovinom ljudima, narkoticima, oružjem, pranjem novca, reketom i slično. Savremeni oblici organizovanog kriminaliteta nisu mimoišli ni teritoriju Republike Srbije. Oni na našim područjima poprimaju nove forme i karakteristike, sa izraženim stepenom društvene opasnosti, profesionalnosti i nasilja.¹

Globalizacija je umnožila prekogranične veze i učestalost povezivanja u ekonomiji, politici i kulturi. Bilo je neizbežno da i kriminalna udruženja slede taj put. U isto vreme, kriminalci su se pokazali vešti u korišćenju slabosti regulative. Nacionalizam, strahovi od gubitka suvereniteta i odsustvo jasnih međunarodnih pravila i mehanizama za njihovu primenu doveli su nas u situaciju u kojoj prestupnici kosmopolite veoma lako izbegavaju mreže lokalnih kontrolora. Mnoge vlade su oglasile da strepe zbog opasnosti koje sa sobom nosi globalni „organizovani kriminal“.²

Krivična dela organizovanog kriminala, visokotehnoškog kriminala, međunarodna krivična dela predviđena Ženevskim konvencijama i dopunskim protokolima, kao i drugim međunarodnim konvencijama, zahtevaju duži period prikupljanja činjenica i dokaza koji bi bili neophodni sudu kada su pribavljeni na zakonit način, a samim tim i za potkrepljivanje opravdane sumnje da je određeni učinilac izvršio predmetno krivično delo, ali i specijalizaciju dokaznih radnji koje treba primeniti na ova veoma teška krivična dela. Prvenstveno iz razloga što ova krivična dela predstavljaju „krem“ kriminaliteta i imaju visok stepen društvene opasnosti u sebi, između ostalog je i glavni motiv inkriminacije ovih „specijalnih“ krivičnih dela. Ta specijalizacija ogleda se kako na organizacionom, tako i na zakonodavnom nivou.³

¹ Matijašević, J. i Đukanović, D., *Pojam mafije i njena bitna obeležja*, u: Ž. Bjelajac i M. Zirojević (urednici) *Organizovani kriminalitet – izazov XXI veka – Zbornik radova sa Međunarodnog naučnog skupa*, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Novi Sad, 2012, 96–118, 96.

² Passas, N., *Cross-border crime and tangents legal and illegal participants*, in: *Colloquium Group on Cross-Border Crime: Feudalism in the face of new – Essays on clientelism, corruption, organized crime and attempts to reform*, Austria: *Organization for Security and Co-operation in Europe, Mission in Serbia & The Organization for Security and Co-operation in Europe and The Netherlands*: Wolf Legal Publishers, 2007, 121.

³ Plazinić, M. i Stojković, M., *Primena posebnih dokaznih radnji i mehanizmi njihove kontrole*. *Tužilačka reč*, 2015, 28, 14–23, 14.

Sušтина pojma organizovanog kriminala je u tome da je reč o kriminalu koji je povezan sa postojanjem kriminalne organizacije kao entiteta koji stoji iza činjenja krivičnih dela, a ne sa organizovanim maniom izvođenja dela samim po sebi. Moguće je izvršiti provalnu krađu na način koji otkriva detaljnu organizaciju činjenja dela, a to ipak, u većini slučajeva, ne predstavlja delo organizovanog kriminala već takozvanog klasičnog kriminala. Takođe, ovde treba primetiti da postoje mnoga „ozbiljna krivična dela” po kontinentalnim standardima opisanima ranije koja ne spadaju u organizovani kriminal, a postoje dela koja se možda ne bi smatrala posebno „ozbiljnima” po istim tim kriterijumima, a spadala bi u domen organizovanog kriminala u svetlu manje ili više kompleksnih kriminalnih struktura koje stoje iza njih i načina na koji su ona planirana i izvršena. Ovu finu razliku treba imati u vidu.⁴

Reč je dakle o vrsti kriminalne aktivnosti koju odlikuju brojne specifičnosti u odnosu na druge vrste kriminala. Jedna od tih specifičnosti svakako jeste teško dokazivanje da su krivična dela iz oblasti organizovanog kriminala izvršena, naročito klasičnim dokaznim sredstvima. Dokazni deficit, koji je imanentan ovoj vrsti krivičnih dela upravo i predstavlja *ratio legis* uvođenja posebnih dokaznih radnji. I pored opravdanosti argumenata vezanih za zaštitu ljudskih prava, mišljenje je Tužilaštva za organizovani kriminal da je prilikom dokazivanja izvršenja krivičnih dela organizovanog kriminala nužna primena posebnih dokaznih radnji, a od važnosti je pomenuti i to da u praksi nema registrovanih zloupotreba prilikom primene ovih mera.⁵ Lišavanja javne tužbe mogućnosti da koristi posebne dokazne radnje praktično bi značila „vezivanje ruku“ javnom tužilaštvu i državi u borbi protiv organizovanog kriminala.⁶

Naime, policija i tužilaštvo bi, bez donošenja posebnih procesnih rešenja koja se odnose na problematiku dokazivanja, u treći sa organizovanim kriminalom imali olovne noge, zbog čega im je što pre bilo potrebno omogućiti slobodniji hod.⁷ Zaključno, uvođenje posebnih dokaznih radnji i stvaranje mogućnosti njihove primene za krivična dela organizovanog kriminala, korupcije i drugih izuzetno teških krivičnih dela uslovljeno je potrebama prakse koja je ukazivala na to da se ovako teški oblici kriminala ne mogu efikasno otkrivati i

⁴ Fatić, A., *Organizovani kriminal i obrisi nove strukture bezbednosti u Evropi. Međunarodni problemi*, 56 (1), 2004, 56–78, 71.

⁵ Grupa autora. *Suprotstavljanje savremenom organizovanom kriminalu i terorizmu*, JP Službeni glasnik, Beograd, 2012, 221; cit. prema: Radisavljević, M. i Četković, P., *Posebne dokazne radnje u tužilačkoj istrazi u Srbiji*, u: I. Jovanović i A. Petrović-Jovanović (urednici) *Tužilačka istraga – regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primeni*, Misija OEBS-a u Srbiji, Beograd, 2014, 163–195, 165–166.

⁶ *Ibid.*, 166.

⁷ Marinković, D., (2010). *Suzbijanje organizovanog kriminala – specijalne istražne metode*, Novi Sad: Prometej, 240.

dokazivati sredstvima koja nudi krivični postupak koji poznaje samo redovne – klasične radnje dokazivanja.⁸

U Zakoniku o krivičnom postupku (u daljem tekstu: ZKP)⁹ predviđeno je šest posebnih dokaznih radnji: tajni nadzor komunikacije, tajno praćenje i snimanje, simulovani poslovi, računarsko pretraživanje podataka, kontrolisana isporuka i prikriveni islednik.

Osnovne karakteristike novih, posebnih dokaznih radnji jesu: tajnost, ograničeno (neophodno) zadiranje u zajemčena prava i slobode čoveka i građanina i dokazna neupotrebljivost rezultata tih radnji ako je u njihovoj primeni povređen zakon.¹⁰ Iz rečenog proizilazi zaključak da se za razliku od redovnih, posebne dokazne radnje mogu primeniti samo pod zakonom propisanim uslovima i samo kod zakonom određenih krivičnih dela.

KRATAK OSVRT NA OPŠTE ZAKONSKE ODREDBE O POSEBNIM DOKAZNIM RADNJAMA

Novi ZKP, za razliku od prethodnog, usvaja implicitnu podelu na opšte i posebne dokazne radnje.¹¹

Posebne dokazne radnje nisu dokazna sredstva, jer se njima, samima po sebi, dokazi ne izvode, već su to radnje kojima se pribavljaju, odnosno obezbeđuju određeni dokazi i to pre svega oni koji spadaju u tzv. materijalne dokaze. To mogu biti, primera radi, snimci dobijeni tokom tajnog audio-video nadzora, kojima se mogu stvoriti uslovi za kasnije izvođenje dokaza u krivičnom postupku, kao što je to, na primer, slučaj sa mogućnošću da lice koje je delovalo kao prikriveni islednik, potom, tj. nakon završenog angažmana te vrste, bude ispitano kao svedok u krivičnom postupku. Posebne dokazne radnje se po logici stvari i po pravilu, preduzimaju u predistražnom postupku.¹²

⁸ Bejatović, S., *Krivično procesno pravo*, JP Službeni glasnik, Beograd, 2014, 342.

⁹ Zakonik o krivičnom postupku, *Službeni glasnik RS*, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014.

¹⁰ Grupa autora. Priručnik za javne tužioce za primenu novog zakonika o krivičnom postupku, u: S. Bejatović, M. Škulić i G. Ilić (urednici), Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, Beograd, 2013, 94.

¹¹ Škulić, M. i Ilić, G., Vodič za primenu Zakonika o krivičnom postupku – sa tekstom Zakonika, Paragraf Co d.o.o. i Paragraf Lex d.o.o., Beograd, 2013, 37.

¹² Škulić, M., Dokazne radnje – osnovne konture zakonskih rešenja i neki praktični problemi, u: M. Škulić, G. Ilić i M. Matić Bošković (urednici) Unapređenje Zakonika o krivičnom postupku – *de lege ferenda* predlozi, Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, Beograd, 2015, 55–80, 57.

Za razliku od prethodnog, novi ZKP je, u korpus posebnih dokaznih radnji, uveo novu posebnu dokaznu radnju – Tajno praćenje i snimanje, koja se osamostalila u odnosu na tajni nadzor komunikacija.

Zakonodavac je prilikom postavljanja opštih uslova za primenu posebnih dokaznih radnji nastojao da zadovolji zahteve za supsidijarnošću i srazmernošću njihove primene.¹³

Prema određenju čl. 161. (st. 1 i 2) ZKP-a, posebne dokazne radnje mogu se odrediti prema licu za koje postoje osnovi sumnje da je učinilo krivično delo za koje se ove dokazne radnje mogu odrediti, a na drugi način se ne mogu prikupiti dokazi za krivično gonjenje ili bi njihovo prikupljanje bilo znatno otežano. Posebne dokazne radnje se izuzetno mogu odrediti i prema licu za koje postoje osnovi sumnje da priprema neko od krivičnih dela za koje se ove dokazne radnje mogu odrediti, a okolnosti slučaja ukazuju da se na drugi način krivično delo ne bi moglo otkriti, sprečiti ili dokazati ili bi to izazvalo nesrazmerne teškoće ili veliku opasnost.

Dakle, propisani uslovi za određivanje posebnih dokaznih radnji predstavljaju činjenični i pravni osnov za određivanje ovih radnji. *Činjenični osnov* tiče se stepena verovatnoće (osnovi sumnje) da je određeno lice učinilo krivično delo za koje se ove dokazne radnje mogu odrediti. *Pravni osnov* za određivanje ovih dokaznih radnji izražava restriktivnost u pogledu mogućnosti njihove primene. Ove radnje mogu se odrediti samo ako se na drugi način ne mogu prikupiti dokazi za krivično gonjenje ili bi njihovo prikupljanje bilo znatno otežano. Nemogućnost odnosno znatna otežanost da se na drugi način prikupe potrebni dokazi procenjuje se s obzirom na okolnosti konkretnog slučaja. Smisao ovih ograničenja u određivanju posebnih dokaznih radnji jeste u nastojanju da se na što manju meru svede zadiranje u ljudska prava, a posebno u pravo privatnosti. Mogućnost određivanja ovih dokaznih radnji proširena je izuzetno i na pripremanje krivičnih dela za koja se ove radnje mogu primeniti. Uz postojanje osnova sumnje da određeno lice priprema krivično delo, uslov za primenu ovih radnji jeste da okolnosti slučaja ukazuju da se na drugi način krivično delo ne bi moglo otkriti, sprečiti ili dokazati, ili bi to izazvalo nesrazmerne teškoće ili veliku opasnost.¹⁴

Krivična dela u odnosu na koja se primenjuju posebne dokazne radnje propisana su u čl. 162. ZKP-a. Naime, posebne dokazne radnje mogu se odrediti za sledeća krivična dela: 1) za koja je posebnim zakonom određeno da postupa javno tužilaštvo posebne nadležnosti; 2) za koja ne postupa javno tužilaštvo posebne nadležnosti, a koja su pak taksativno zakonom navedena;

¹³ Majić, M, Ilić, G. P. i Beljanski, S. *Zakon o krivičnom postupku*, Službeni glasnik, Beograd, 2012, 23.

¹⁴ Grupa autora, *Priručnik za javne tužioce za primenu novog zakonika o krivičnom postupku*, 2013, 96–97.

3) sprečavanje i ometanja dokazivanja (čl. 336. st. 1. KZ) ako je učinjeno u vezi sa nekim od taksativno navedenih krivičnih dela za koja se mogu odrediti posebne dokazne radnje.

Odredbe o krivičnim delima za koja postupa javno tužilaštvo posebne nadležnosti sadržane su u dva zakona: u Zakonu o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, korupcije i drugih posebno teških krivičnih dela¹⁵ i u Zakonu o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine¹⁶. Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, korupcije i drugih posebno teških krivičnih dela (čl. 2. t. 2–7) utvrđuje nadležnost Tužilaštva za organizovani kriminal tako da ovo tužilaštvo postupa za krivična dela organizovanog kriminala i za više drugih teških i opasnih krivičnih dela i kad nisu izvršena na organizovan način. Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, korupcije i drugih posebno teških krivičnih dela (čl. 3) i Zakonik o krivičnom postupku (čl. 2. st. 1. t. 34. i 33) daju istovetnu definiciju organizovanog kriminala kao vršenje krivičnih dela od strane organizovane kriminalne grupe ili njenih pripadnika.¹⁷

Pravni osnov za izvršenje ovih dokaznih radnji predstavlja naredba sudije za prethodni postupak, a po obrazloženom predlogu javnog tužioca.¹⁸

Zakonik o krivičnom postupku je propisao i odredbe o postupanje sa prikupljenim materijalom preduzimanjem posebnih dokaznih radnji. Naime, čl. 163. (st. 1. i 2) ZKP-a je predviđeno da ako javni tužilac ne pokrene krivični postupak u roku od šest meseci od dana kada se upoznao sa materijalom prikupljenim korišćenjem posebnih dokaznih radnji ili ako izjavi da ga neće koristiti u postupku, odnosno da protiv osumnjičenog neće zahtevati vođenje postupka, sudija za prethodni postupak će doneti rešenje o uništenju prikupljenog materijala.

Dakle, prema čl. 163. ZKP sudija za prethodni postupak donosi rešenje o uništenju prikupljenog materijala, kada se radi o nekoj od sledećih situacija: 1) nepokretanje krivičnog postupka u određenom roku – kad javni tužilac ne pokrene krivični postupak u roku od šest meseci od dana kada se upoznao s materijalom koji je prikupljen korišćenjem posebnih dokaznih radnji, 2) kada javni tužilac izjavi da prikupljeni materijal neće koristiti u postupku, te 3) kada javni tužilac izjavi da protiv osumnjičenog neće zahtevati vođenje postupka.¹⁹

¹⁵ Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, korupcije i drugih posebno teških krivičnih dela, *Službeni glasnik RS*, br. 42/02, 27/03, 39/03, 67/03, 29/04, 58/04, 45/05, 61/05, 72/09, 72/11, 101/11 i 32/13.

¹⁶ Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine, *Službeni glasnik RS*, br. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007, 104/2009, 101/2011 – dr. zakon i 6/2015.

¹⁷ Matijašević-Obradović, J. *Krivično procesno pravo, opšti deo*, Univerzitet Privredna akademija, Novi Sad, 2016, 403.

¹⁸ Plazinić, M. i Stojković, M. *op. cit.*, 17.

¹⁹ Radisavljević, M. i Četković, P. *op. cit.*, 170.

O donošenju rešenja sudija za prethodni postupak može obavestiti lice prema kome su sprovedene posebne dokazne radnje ako su ispunjena dva kumulativna uslova: 1) ako je u toku sprovođenja mera utvrđena njegova istovetnost i 2) ako to ne bi ugrozilo mogućnost vođenja krivičnog postupka. *Ratio legis* uvođenja drugog uslova koji mora biti ispunjen da bi se neko lice obavestilo o merama koje su protiv njega preduzete jeste očuvanje efikasnosti krivičnog postupka i preduzetih posebnih dokaznih radnji, pa je u tom smislu ovakvo rešenje ZKP opravdano.²⁰

Ako je pri preduzimanju posebnih dokaznih radnji postupljeno suprotno odredbama Zakonika ili naredbi organa postupka, na prikupljenim podacima se ne može zasnivati sudska odluka, a sa prikupljenim materijalom se postupa u skladu sa odredbama čl. 84. ZKP-a koje regulišu pitanje postupanja sa nezakonitim dokazima (čl. 163. st. 3. ZKP).

Posebna dokazna radnja – Simulovani poslovi, u nastavku rada biće detaljnije predstavljena i analizirana, primenom normativnog metodološkog pristupa, te metode teorijske analize sadržaja.

SIMULOVANI POSLOVI – POSEBNA DOKAZNA RADNJA U KRIVIČNOPROCESNOM ZAKONODAVSTVU I PRAKSI

Pored opštih odredbi koje važe u načelu za sve posebne dokazne radnje, konkretna posebna dokazna radnja – Simulovani poslovi, uređena je u Zakoniku o krivičnom postupku čl. 174–177. Zakonik je detaljno propisao odredbe o uslovima za određivanje simulovanih poslova, naredbi o zaključenju simulovanih poslova, sprovođenju simulovanih poslova, te dostavljanju izveštaja i materijala.

Kada je ova mera u pitanju u odnosu na prethodni ZKP, došlo je do određenih izmena s obzirom da se umesto naziva simulovani pravni poslovi, ova mera određuje kao simulovani poslovi. *Ratio legis* izostavljanja odrednice „pravni“, zasnovan je na potrebi da se otklone nedoumice koje je ona izazvala u praksi, budući da je tumačena kao zakonom dozvoljeni posao.²¹

Ako su ispunjeni činjenični i pravni uslovi za preduzimanje posebnih dokaznih radnji, na obrazloženi predlog javnog tužioca sud može odrediti: 1) simulovanu kupovinu, prodaju ili pružanje poslovnih usluga; 2) simulovano davanje ili primanje mita (čl. 174. ZKP). Potrebno je naglasiti da ovlašćeno lice koje zaključuje simulovani posao ne čini predmetno krivično delo.

²⁰ Ibid., 171.

²¹ Plazinić, M. i Stojković, M. *op. cit.*, 19.

Posebnu dokaznu radnju simulovani poslovi određuje sudija za prethodni postupak obrazloženom naredbom, koja sadrži sledeće podatke: 1) podatke o osumnjičenom, 2) zakonski naziv krivičnog dela, 3) razloge na kojima se zasniva sumnja, 4) način sprovođenja, snimanje, dokumentovanje, obim i trajanje posebne dokazne radnje (čl. 175. st. 1–2. ZKP).

Sprovođenje simulovanih poslova može trajati tri meseca, a zbog neophodnosti daljeg prikupljanja dokaza može se produžiti najviše za tri meseca (3 meseca + 3 meseca = maksimalno 6 meseci). Ako je reč o krivičnim delima za koje je nadležno javno tužilaštvo posebne nadležnosti, zaključenje simulovanih poslova se može izuzetno produžiti još najviše dva puta u trajanju od po tri meseca (3 meseca + 3 meseca + 3 meseca + 3 meseca = maksimalno 12 meseci). Zaključenje simulovanih poslova se prekida čim prestanu razlozi za njihovu primenu (čl. 175. st. 3. ZKP).

Naredbu o ovoj dokaznoj radnji izvršava, po pravilu, ovlašćeno lice policije, Bezbednosno-informativne agencije ili Vojnobebednosne agencije, a ako to zahtevaju posebne okolnosti slučaja i drugo ovlašćeno lice. O sprovođenju simulovanih poslova sačinjavaju se dnevni izveštaji koji se zajedno sa prikupljenim snimcima dostavljaju sudiji za prethodni postupak i javnom tužiocu, na njihov zahtev. Ovlašćeno lice koje zaključuje simulovani posao ne čini krivično delo ako je radnja koju preduzima krivičnim zakonom predviđena kao radnja krivičnog dela. Zabranjeno je i kažnjivo da lice koje zaključuje simulovani posao podstrekava drugog na izvršenje krivičnog dela (čl. 176. ZKP).

Pružanje simulovanih poslovnih usluga i sklapanje simulovanih pravnih poslova ne sme imati obeležja provociranja drugog lica na krivično delo. Naime, ova radnja nužno može imati određene sličnosti s provokacijom, ali ipak ne sme prerasti u „čisto“ provociranje krivičnog dela, što bi u krivičnopravnom smislu predstavljalo podstrekavanje. Suština je u tome da se aktivnošću službenog lica koje je učesnik određene simulirane kupovine predmeta ili lica („kupač“) ili simuliranog davanja i primanja mita ne sme stvarati volja kod drugog lica da učini krivično delo.²²

Po zaključenju simulovanih poslova državni organ koji izvršava naredbu o preduzimanju ove dokazne radnje dostavlja sudiji za prethodni postupak celokupnu dokumentaciju o preduzetoj posebnoj dokaznoj radnji, optičke, tonske ili elektronske zapise i druge dokaze i poseban izveštaj koji sadrži: vreme zaključenja simulovanih poslova, podatke o licu koje je simulovane poslove zaključilo osim ako je to učinio prikiveni islednik, opis tehničkih sredstava koja su primenjena, broj i raspoložive podatke o licima uključenim u zaključenje simulovanih poslova. Sudija za prethodni postupak će materijal i izveštaj dostaviti javnom tužiocu (čl. 177. ZKP).

²² Radisavljević, M. i Četković, P. *op. cit.*, 181.

U praksi, određivanje primene posebne dokazne radnje zaključivanja simulovanih poslova povlači sa sobom i određivanje posebne dokazne radnje angažovanja prikrivenog islednika. Ukoliko bi se postupilo drugačije, i ako bi se simulovani poslovi zaključivali na pravo ime i prezime nekog fizičkog lica, ime tog lica bi dospelo na „crnu listu“ banaka zbog simulovanih poslova koji su kriminalnog karaktera. Stoga bi u budućnosti to lice imalo velikih problema da dobije kredit ili bilo kakvu drugu uslugu od banke, bez obzira na to što je posao zbog kog trpi sankcije zaključen na osnovu odobrenja suda i po predlogu tužioca, odnosno u svemu u skladu sa zakonom. Iz tog razloga, a pre svega iz razloga zaštite identiteta i zbog sigurnosti lica koje je ušlo u sklapanje simulovanih pravnih poslova s pripadnicima organizovane kriminalne grupe, u praksi bi za sklapanje simulovanih poslova trebalo angažovati isključivo prikrivene islednike.²³

ZAKLJUČAK

U pravnoj teoriji postoje različita mišljenja o svrsi posebnih dokaznih radnji, njihovom *de lege lata* broju i strukturi, te o uslovima i načinima primene i, konačno, o značaju dokaznog materijala prikupljenog njihovom primenom.

Nema sumnje da „odredbe o posebnim dokaznim radnjama predstavljaju *lex specialis* u odnosu na odredbe o drugim dokaznim radnjama (koje su opšte). Taj specijalitet izražen je posebnim uslovima za primenu ovih radnji, njihovom sadržinom, rokovima sprovođenja, tajnošću i ograničavanjem mogućnosti njihove primene na određena *krivična dela*“²⁴.

Razmatrajući uslove pod kojima se posebne dokazne radnje mogu primeniti, videli smo da postoje dve grupe uslova koje je potrebno ispuniti, da bi se posebne dokazne radnje mogle primeniti u skladu sa zakonom, te da se tako prikupljeni materijali mogu smatrati zakonitim dokazima. Rečeno je da propisani uslovi za određivanje posebnih dokaznih radnji predstavljaju činjenični i pravni osnov za određivanje ovih radnji. Naime, ove radnje mogu se odrediti samo ako se na drugi način ne mogu prikupiti dokazi za krivično gonjenje ili bi njihovo prikupljanje bilo znatno otežano. Upravo ovako postavljeni osnovi, vrlo su značajan argument u pravnoj teoriji, u prilog primeni posebnih dokaznih radnji.

Pored ovog, određen broj pravnih teoretičara smatra da, imajući u vidu činjenicu da je isti stepen sumnje potreban i za pokretanje istrage „umesto pokretanja istrage (za najteža krivična dela), javni tužilac opravdano može da se

²³ Radisavljević, M. i Četković, P. *op. cit.*, 181–182.

²⁴ Grupa autora. *Priručnik za javne tužioce za primenu novog zakonika o krivičnom postupku*, 2013, 130.

odluči na predlaganje određivanja posebnih dokaznih radnji kad je u faktičkoj nemogućnosti da pribavi dokaze na osnovu kojih bi mogao podići optužnicu sa izgledima na njen uspeh. Formalno pokretanje istrage nije svrsishodno ako se njenim sprovođenjem ne mogu pribaviti potrebni dokazi. Svrha posebnih dokaznih radnji je upravo u prevladavanju te nemogućnosti, što je i formalni uslov za određivanje ovih radnji²⁵.

Simulovani poslovi su jedna od šest posebnih dokaznih radnji, predviđenih aktuelnim krivičnoprocesnim zakonodavstvom. Zakonik o krivičnom postupku je čl. 174–177. detaljno propisao odredbe o uslovima za određivanje simulovanih poslova, naredbi o zaključenju simulovanih poslova, sprovođenju simulovanih poslova, te dostavljanju izveštaja i materijala. Sledeći zakonska određenja, u radu su analizirana sva relevantna pitanja u vezi sa ovom posebnom dokaznom radnjom.

Valja još napomenuti i to da, prema nekim stavovima u teoriji, naziv ove posebne dokazne radnje bi zapravo trebalo da bude simulovano učešće u poslovima, jer je sam cilj simulovanog postupanja zapravo razotkrivanje nesimulovanog (pravog) kriminalnog delovanja.

Kroz ovu posebnu dokaznu radnju omogućava se da inače nelegalna aktivnost postane *ad hoc* legalna, ali upravo zbog ove specifičnosti nikada ne sme poprimiti rutinski karakter u radu organa ovlašćenih da je primenjuju.²⁶

Na kraju rada bi svakako trebalo istaći da, uprkos različitim stavovima vodećih pravnih teoretičara o neophodnosti postojanja i primene posebnih dokaznih radnji (naročito imajući u vidu kontekst kršenja nekih osnovnih ljudskih prava i sloboda), krivična legislativa jedne države se mora menjati i prilagođavati tendencijama koje nameću pojedine pojavne forme savremenog kriminaliteta. To je jedan od bitnih uslova za adekvatan odgovor i društvenu reakciju.

LITERATURA

- Bejatović, S., *Krivično procesno pravo*, JP Službeni glasnik, Beograd, 2014.
- Fatić, A., *Organizovani kriminal i obrisi nove strukture bezbednosti u Evropi. Međunarodni problemi*, 2004, 56 (1), 56–78.
- Grupa autora. *Suprotstavljanje savremenom organizovanom kriminalu i terorizmu*, JP Službeni glasnik, Beograd, 2012.
- Grupa autora. *Priručnik za javne tužioce za primenu novog zakonika o krivičnom postupku*, u: S. Bejatović, M. Škulić i G. Ilić (urednici), Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, 2013.

²⁵ Ibid.

²⁶ Minić, A., *Specifičnosti krivičnopravnog procesuiranja krivičnih dela organizovanog kriminala*. Bilten Okružnog suda u Beogradu, br. 78, 2008, 101.

- Matijašević, J. i Đukanović, D., Pojam mafije i njena bitna obeležja, u: Ž. Bjelajac i M. Zirojević (urednici), *Organizovani kriminalitet – izazov XXI veka – Zbornik radova sa Međunarodnog naučnog skupa*, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Novi Sad, 2012, 96–118.
- Matijašević-Obradović, J., *Krivično procesno pravo, opšti deo*, Univerzitet Privredna akademija, Novi Sad, 2016.
- Marinković, D., *Suzbijanje organizovanog kriminala – specijalne istražne metode*, Prometej, Novi Sad, 2010.
- Majić, M., Ilić, G. P. i Beljanski, S., *Zakon o krivičnom postupku*, Službeni glasnik, 2012, Beograd.
- Minić, A., Specifičnosti krivičnog procesuiranja krivičnih dela organizovanog kriminala. Bilten Okružnog suda u Beogradu, br. 78, 2008.
- Passas, N., Cross-border crime and tangents legal and illegal participants, in: Colloquium Group on Cross-Border Crime: Feudalism in the face of new – Essays on clientelism, corruption, organized crime and attempts to reform, Austria: Organization for Security and Co-operation in Europe, Mission in Serbia & The Organization for Security and Co-operation in Europe and The Netherlands: Wolf Legal Publishers, 2007.
- Plazinić, M., i Stojković, M., *Primena posebnih dokaznih radnji i mehanizmi njihove kontrole*, Tužilačka reč, 28, 2015, 14–23.
- Radisavljević, M., i Četković, P., *Posebne dokazne radnje u tužilačkoj istrazi u Srbiji*, u: I. Jovanović i A. Petrović-Jovanović (urednici), *Tužilačka istraga – regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primeni*, Misija OEBS-a u Srbiji, Beograd, 2014, 163–195.
- Škulić, M., i Ilić, G., *Vodič za primenu Zakonika o krivičnom postupku – sa tekstom Zakonika*, Paragraf Co d.o.o. i Paragraf Lex d.o.o. Beograd, 2013.
- Škulić, M., Dokazne radnje – osnovne konture zakonskih rešenja i neki praktični problemi, u: M. Škulić, G. Ilić i M. Matić Bošković (urednici), *Unapređenje Zakonika o krivičnom postupku – de lege ferenda predlozi*, Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, Beograd, 2015, 55–80.
- Zakonik o krivičnom postupku, *Službeni glasnik RS*, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014.
- Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, korupcije i drugih posebno teških krivičnih dela, *Službeni glasnik RS*, br. 42/02, 27/03, 39/03, 67/03, 29/04, 58/04, 45/05, 61/05, 72/09, 72/11, 101/11 i 32/13.
- Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine, *Službeni glasnik RS*, br. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007, 104/2009, 101/2011 – dr. zakon i 6/2015.

SIMULATED OPERATIONS – SPECIAL EVIDENTIARY ACTION IN THE CURRENT CRIMINAL PROCEDURAL LEGISLATION AND PRACTICE

Jelena Matijašević-Obradović Ph.D.

Associate Professor, Faculty of Law for Commerce and Judiciary,
University Business Academy in Novi Sad

S u m m a r y

The introduction and application of special evidentiary actions for organized crime, corruption and other extremely serious crimes is primarily conditioned by the needs of practice. The Criminal Procedural Code includes six special evidentiary actions including: covert surveillance of communications, covert surveillance and recording, simulated operations, computer search of data, controlled delivery and undercover agent. Simulated operations, or simulated participation in operations, are one of six special evidentiary actions, provided by the current criminal procedural legislation. The Criminal Procedural Code prescribes provisions on the conditions for determining the simulated operations, orders on closing the simulated operations, simulated operations implementation, and delivery of reports and materials. In accordance with legal determinations, the authors analyzed all relevant issues related to this evidentiary action. This paper pays special attention to the social reasons for the introduction and application of special evidentiary actions, the general legal provisions on special evidentiary actions, and in particular, the special evidentiary action – simulated operations.

Key words: Special evidentiary actions, The Criminal Procedural Code, Simulated operations, Organized Crime

Драџан Веселиновић

РЕФЛЕКСИЈЕ ДРУШТВЕНОГ УГОВОРА – РУСО КАО НАШ САВРЕМЕНИК –*

САЖЕТАК: У овом раду аутор се потрудио да анализира Русоову теорију друштвеног уговора, изложену у истоименом делу. Да би се ово разумело, било је потребно упоредити најзначајније нововековне теорије уговора – Гроцијус, Хобс и Лок, како би се у потпуности разумела Русоова мисаона позиција. Рад се састоји из два дела. У првом делу разматра се хронологија појмова природног права, природног стања и заједничке одлике нововековних уговорних теорија – од најстаријих античких времена, закључно са самим Русоом. Други део је у потпуности посвећен Русоовој идеји уговора. У овом сегменту рада разматрају се питања друштвено-историјских околности које су извршиле пресудан утицај на настанак Русоове теорије, затим његовог схватање природног стања, настанка грађанског друштва и порекла неједнакости, идеје уговора, проблема закона, слободе и статуса извршне власти у идеалној држави.

Кључне речи: Ж. Ж. Русо, природно право, природно стање, теорија друштвеног уговора, грађанско друштво, порекло неједнакости, друштвени уговор, закон, слобода

УВОД

Природно право у својој најдубљој бити има људску конотацију. Оно је инкорпорисано у човеку самом и нико га не сме отуђити од њега. Можемо рећи да је оно дубоко хуманистичко у својој најдубљој сржи. Природ-

* Рад примљен 1. 7. 2017. године.

но право, у правној филозофији (наддржавно, надпозитивно) право које не почива на праву одређеном од стране људи, нити се ослања на људске правне форме. Оно представља право којем државно право не може противречити ни под каквим околностима. За природно право често се каже да је неписано, вечно, божје право које произилази из средишта природе људи. У природна права човека спадају – право на живот, на слободу, једнакост, равноправност свих људи без обзира на пол, верску, националну, расну, политичку и идеолошку припадност. Природна права су наддржавна и због тог су неотуђива, „вечна” права; та права се разликују од закона и од других државно-правних наметнутих норми које се временом мењају – она се разликују од позитивног права и захтевају већи правни квалитет него позитивно право.

Суштину природног права одредио је Цицерон: „То је истински закон, закон разума, у складу с природом, општи, непроменљив, вечан, чије наредбе позивају на дужност, чије забране удаљавају од зла. Том закону не може се противречити другим законима, нити се он може пренети на некога, нити сасвим укинути... Њему нису потребни ни нови тумачи ни нови извршитељи. Он неће бити једно у Риму а друго у Атини. Он неће сутра бити другачији него данас, већ ће у свим народима и за сва времена тај закон увек владати, јединствен, вечан, неуништив. Живот, санкције и јавност том закону обезбеђује заједнички вођа, краљ свих бића, сам Бог, и ниједан човек не може да га порекне, а да се не одрекне самога себе и да не порекне своју природу.”¹

Корени идеје природног права свакако се налазе у античкој Грчкој. У периоду процвата атинске демократије постојала је велика подвојеност и одељеност међу слободним грађанима на богате и сиромашне. Сиромашни су били веома критички расположени према постојећем праву сматрајући га променљивим и несавршеним. Због тога они наводе да постоји једно боље и савршеније право које произлази из природе као критеријума једине правде.² Природно право је у одређеној мери садржано и у филозофији софиста, Платона и Аристотела, посебан приступ и одређење дају филозофи стоичке школе, те даље развијано од Цицерона, Сенеке и Епиктета. У хришћанској филозофији и теологији средњег века, те посебно у филозофији Томе Аквинског и других схоластичара, природна права важе као ушће божанских права која делују у човеку.

Политички значај природна права добила су тек у доба просветитељства, у XVII и XVIII веку. Теорија природног права, коју су прерађивали и развијали Самуел фон Пуфендорф, Кристијан Томасијус, Кристијан

¹ Цитат према: Војин Димитријевић, Милан Пауновић, *Људска права*, Београдски центар за људска права, Досије, Београд, 1997, 45.

² Ђурић, М. Н., *Платонова академија и њен политички рад*, Београд, 1960, 32.

Волф, Жан Жак Русо, Имануел Кант и други, по којој су природна права, права потврђена у разумној природи човека, користила је као филозофску основу Француска буржоаска револуција (1789) и друге „грађанске” револуције XVIII и XIX века, те је постала средство грађанства у његовој борби против феудализма и апсолутизма, а за правну државу. У људским и грађанским основним правима на којима почива правна држава новог времена, природна права добијају конкретну обличје.

У оквиру европске политичке филозофије издвајају се две супротстављене концепције о настанку и природи политичког поретка.

Прва од ове две утицајне струје ово темељно питање политичке филозофије тумачи као природни феномен, а човека као политичко биће. По овој идеји, чији корени сежу до Антике, а чији су најзначајнији заступници Платон и Аристотел, политички поредак се тумачи са становишта принципа аутакрије. Наиме, по овој теорији човек није сам себи довољан, те зато мора живети у заједници са другим припадницима своје врсте. Платон пише: „Држава настаје зато што сваки од нас није сам себи довољан, већ тражи много штошта.”³ С друге стране, чувени су Аристотелови ставови о природи човека и политичке заједнице: „Човек је од природе државотворно биће”⁴ или „Сваки онај који не може да живи у заједници са другима, или чак за то не осећа потребе јер је сам себи довољан, мора бити или звер или бог.”⁵ По овој теорији држава као целина нужно претходи свим својим деловима, а грађанин не постоји пре државе већ само у њој. Појединац, породица, братство могу постојати реално-историјски пре државе, али не и политички.

Заступници друге концепције о природи и настанку државе политички поредак тумаче као вештачку творевину која се темељи на споразуму између међусобно независних и једнаких људи, ради опште користи и осигурања мира. Први мислилац који је заступао ову идеју јесте Епикур.

Једна од основних одлика нововековног духа јесте експанзија индивидуализма. Као два основна изворишта овог феномена обично се наводе реформација и ренесанса, а као његова последица јавља се криза заједнице. У то доба постаје доминантан став да политичка заједница није природна, већ вештачка творевина, а да су људи по природи независна и осамљена бића. Идеја уговора као темеља настанка државе и легитимитета политичке власти заступа се у ставовима монархомаха, Јохана Алтузија и других, да би свој врхунац достигла у делима Томаса Хобса, Џона Лока и Жан Жак Русоа.

³ Платон, *Држава*, Београд, 1957, 53.

⁴ Аристотел, *Политика*, Култура, Београд, 1960, 5.

⁵ *Ibid.*, 235.

На идеју друштвеног уговора у својој се аргументацији ослањао већ Платон у дијалогу *Криџон*, а о њој је расправљао и у другој књизи *Државе*. Иако се не ради о истој идеји, може се рећи да се у *Криџону* ослањао на контрактуализам док је у *Држави* критиковао идеју уговора. Основне поставке теорије друштвеног уговора јасно је навео и Епикур у *Главним докџринама*. Теорија друштвеног уговора свој је пуни развој доживела тек у седамнаестом и осамнаестом веку у теоријама Хобса, Лока, Русоа, Фихтеа, Канта.

Већина теоретичара друштвеног уговора позива се на идеју „природног стања” или стања „почетне преговарачке позиције”. Они се враћају овом претпостављеном стању да би утврдили законе човековог постојања, законе који су корен целокупног људског понашања, те да би полазећи од њих дефинисали услове за конституисање легитимног и сигурног друштвеног поретка.

Према теоријама уговора однос појединца и друштва првенствено треба схватити као уговорни однос. На појединца и друштво се гледа као на две странке које су склопиле уговор и тако дефинисале своја права и обавезе у том односу. Основна идеја уговора је да друштвени поредак функционише по одређеним нормама и да ступајући у друштво појединац прихвата норму тог друштва. Уговором се одређује шта сваки појединац као члан политичке заједнице треба да чини и шта добија заузврат. Овај споразум се успоставља на обострану корист, с једне стране појединац даје свој допринос друштву, док с друге стране друштво појединцу гарантује сигурност и друге услове неопходне за нормалан живот и развој. Уколико се било који члан друштва престане придржавати норми, држава има право да преко својих институција казни прекршиоца.

Све уговорне теорије претпостављају аутономију уговорних странака и стога њихову равноправност. Уговор у којем једна страна није слободна није ваљан, а да би био такав потребно је да све стране приступе уговору својевољно. Уколико је једна страна присиљена да склопи уговор противно својој вољи, он је несигуран и необавезујући.

Историјски гледајући, теорије друштвеног уговора одиграле су изузетно важну улогу у буржоаским револуцијама. Основне претпоставке теорије да су сви људи слободни и да су сви људи по природи једнаки неспојиве су са феудалним друштвеним уређењем. Будући да ове равноправности није било у доба апсолутизма, теорија друштвеног уговора је морала постулирати ову равноправност, што је имало револуционарно значење у борбама буржоазије против аристократије. Ова теорија постала је идеологија демократије у сукобу са аристократијом.

ПРИРОДНО СТАЊЕ

У промишљањима и разматрањима Жан-Жак Русоа доминира јак култ природе и природног човека – он под њима подразумева „дивљака” који не уме да говори, који нема кров над главом, који не тежи другим људима, који није оптерећен тиме да буде најјачи, најпапетнији и најбогатији. Његов главни идеал и звезда водила представља живот као такав, односно просто преживљавање, али што је битно, у слободарским условима. Другим речима, Русо природно стање описује као стање предисторије, апсолутне једнакости и апсолутне слободе, где су људи лишени било каквих сукоба. У овом одређењу Русо критикује Хобса који сматра да су људи у природном стању увек у стању рата („Рат свију против свих“ – *Bellum omnium contra omnes*) у ком влада начело „Човек је човеку вук“ – *Homo homini lupus est*; и да непрестано стрепе за сопствени живот. Главни узрок за излазак из чистог природног стања у коме су људи живели слободно, Русо види у напредовању људског разума и социјализовању човека. Он поставља отворено питање – Да ли привидни цивилизацијски напредак значи и добит за људску врсту или је, напротив, тај цивилизацијско-технолошки друштвени прогрес у ствари регрес, са становишта „чисте” људске јединке?⁶

Русо одбацује став да је човек по природи друштвено биће и да постоји један првобитни друштвени инстинкт који човека тера човеку. На почетним странама свог списка *Друштвени уговор* он пише: „Друштвени поредак представља једно право које је основа свих других. Међутим, ово право ни у ком случају не проистиче из природе, оно се, према томе, заснива на споразумима.”⁷

Русо сматра да је друштво осакатило човека и нанело му неизлечиву „моралну рану”, а да би то и поткрепио, он покушава да дефинише природног човека у правом смислу те речи.⁸ Не некаквог друштвеног продукта

⁶ Сви филозофи који су испитивали друштвене основе осећали су потребу да дођу до природног стања, али ниједан од њих до њега није стигао. Једни се нису колебали да човеку припишу да је у том стању разликовао праведно од неправеднога, али нису марили да покаж шта је тај појам требало да значи, па чак ни коме би био користан. Други су говорили о природном праву које свако има да сачува оно што му припада, али нису објаснили шта разумевају под припадањем. Трећи су, најпре дајући јачима право над слабијима, одмах створили владавину а да нису ни помислили на време које је требало да протекне пре него што су се речи власт и владавина могли појавити међу људима. Сви су, коначно, говорећи о беди, лакомости, тлачењу, жудњама и охолости, у природно стање преносили идеје створене у друштву, говорили су о дивљаку, а улешавали цивилизованог човека (Русо, Ж. Ж.: *Расправа о пореклу и основама неједнакости међу људима*, Просвета, Београд, 1949, 118).

⁷ Русо, Ж. Ж., *Друштвени уговор*, Просвета, Београд, 10.

⁸ Кад га посматрамо онаквог какав је изашао из руку природе, видимо у њему животињу често слабију од једних, тримију од других, али у свему узев најповољније опремљену. Видим га како утољује глад под храстом, како пије воду на првом потоку, како за

који је обликован социјалним факторима, већ радикално природног изопштеника од било каквих друштвених утицаја. Он посматра човека аристотеловски – као зоон политикона, као друштвену животињу, али као да наглашава ту животињску страну човека, па каже: „Свака животиња нешто мисли, пошто располаже чулима, и те своје мисли и повезује до извесне мере, а човек се од ње разликује само по степену у коме то чини”, док на другом месту каже да је „...човек који размишља искварена животиња”. Оваквим ставом он, практично, не разликује формално човека и животињу, већ само садржински, и умањује значај и моћ интелекта и знања, које су величали ранији просветитељи, дајући им готово бесконачне могућности.

Оно што је красило природног човека, и тиме га разликовало од животиње, била је његова способност да предвиђа, као и да се усавршава и напредује. Како су му највеће непријатеље представљале дивље звери и природне непогоде, он почиње да ствара прва оружја и оруђа, почиње да се бави земљорадњом и да пројектује своје поступке. На тај начин почиње човеков неповратни процес овладавања природом, који Русо сматра потпуно непотребним и деструктивним по човека. Сматра да човеку није потребно ништа више него што је природни човек имао. Ширењем људске врсте и чешћим додиром међу људима, човек је осетио потребу за споразумевањем, и почео је да артикулише гласове, који су временом, уз „договор” на нивоу врсте, прерасли у говор. Говором је касније успевао да материјализује апстрактне мисли, које се нису тичале онога што је непосредно видео, већ онога о чему је мислио.

Напредовањем човека на индивидуалном разумском плану, парадоксално, људска врста је назадовала, одаљавајући се од природног стања, па Русо каже да је „први човек који је себи начинио одело и кућу тиме дао себи готово непотребне ствари”. Дакле, он није био претерани оптимиста у погледу могућности и корисности човековог интелекта, али је зато приписао човеку једну природну врлину, која је усађена у човековој природи, неvezано за његову друштвену припадност. То је милосрђе, антипод разуму, особина која има за циљ да буде кочница човековој рационалној и егоистичној страни. Умногome Русо испољава претерани песимизам према савременом човеку, када говори да се милосрђе не јавља на индивидуалном плану савременог човека који је егоистичан, већ само када прети опасност по цело друштво.

Дискутабилна је и тврдња да у природном стању „сваки човек остаје слободан и закон јачег нема вредност”, као и да у природном стању владају апсолутна једнакост и непостојање сукоба интереса, имајући у виду да

лежај бира оно исто место под дрветом које га је нахранило. Добио је све што му је било потребно. Русо, Ж. Ж.: *Расправа о пореклу и основама неједнакости међу људима*, Просвета, Београд, 1949, 119.

се и међу животињама неплански рађа природна хијерархија на чијем је челу најјача и најспособнија животиња. Мало је вероватно да је „природни човек” у толикој мери био милосрдан према другим људима – занемарује се да су се људи у „природном стању” могли убијати, не због егоизма, недостатка милосрђа, неједнакости или из користи, већ из осећаја страха од непознатог. Мада, чињеница је да Русо има право кад каже да је главни извор сукоба интереса и неједнакости међу људима настао када је човек оградио парче земље, назвавши га својим, као и да је неједнакост драстично мања у природном стању него у друштву.

Из свега овог произилази да природно стање јесте стање једнакости и независности. Једнакости јер су сви људи подједнако бића страсти, сви имају исту природу која подједнако одређује њихова хтења. А природна неједнакост, коју Русо не негира, не долази до изражаја јер нема међусобног контакта међу појединцима. У природном стању људи су и независни јер је противно људској природи потчињавати се било чијој вољи осим своје.

РУСО КАО САВРЕМЕНИК **– РЕФЛЕКСИЈЕ ДРУШТВЕНОГ УГОВОРА**

У XVIII веку апсолутна монархија била је доминантни облик власти у свим европским државама. Наследни владари, по милости Божјој, били су на врху хијерархије племства. Краљ је имао неограничену власт коју је спроводио преко чиновника које је сам бирао. Читава власт – извршна, судска, законодавна и финансијска припадала је истом том краљу.

Француско друштво је било састављено из више, по правима неједнаких, сталежа – свештенства и племства који су уживали велике привилегије, буржоазије чији је утицај све више јачао и од сељака који су били дужни да плаћају порез. Административна и финансијска структура била је застарела и неефикасна. Сваки покушај реформе наилазио је на неуспех због отпора привилегованих слојева друштва. То је доба све дубљег заоштравања односа између надирућег грађанства, маса „трећег сталежа” и представника „старог режима”.

Сви значајнији мислиоци тог времена били су уједињени у тежњама да се такво стање измени. Средином XVIII века ставови буржоазије заступају се у делима Волтера, Дидроа и енциклопедиста, Монтескјеа, Холбаха и других мислилаца. Основна тематика свих Русоових дела произилази из његовог критичког ставе и односа према стању у друштву, те из захтева да се такво друштво, засновано на привилегијама и међусобној зависности, отклони.

Русо сматра да грађанско друштво настаје тек са приватним власништвом. Са приватним власништвом долази и до неједнакости, јер различити људи владају различитим вештинама и имају различите способности. Временом земље остаје све мање, самим тим људи долазе у позицију да се шире науштрб других. Сиромашни у датим условима средства за живот добијају или отимају од богатих. Пошто не постоји судија или природни закон којим би се регулисали права и обавезе у таквим ситуацијама (та ситуација није природна), настају сукоби између богатих и сиромашних.⁹ У тој фази људског развоја све човекове особине постижу пун развој – „памћење и машта су у пуном дејству, самољубље као и мисао пробуђени, а дух готово достигао оно савршенство до којег му је могуће да доспе.”¹⁰

Како се развија разум расту и човекове потребе – „Оно што му треба он не жели, оно што жели то му не треба”. Са порастом истих тих потреба, расте и његова зависност, нарочито од других људи. По Русоу, баш у духовно-друштвеној средини коју XVIII век сматра темељем највеће могуће хуманости, налазе се корени свих зала и беде човека. У том тренутку неко међу богатима, потпуно свестан непрестане угрожености свог власништва, предлаже уговор за успостављање грађанског друштва. „Ја сам вам потребан, јер ја сам богат, а ви сте сиромашни. Закључимо, дакле, један уговор: ја ћу вам указати част да ми смете служити, под условом да ми дате мало онога што вам је преостало за труд који преузимам да вам заповедам.”¹¹ У таквим условима јавља се морал којим се утврђују дужности, а који зависи од неког ауторитета. На овај начин дат је привид легитимности располагања власништвом, а неједнакост која је постепено настала овим уговором је озакоњена.

Русо тврди да су људи приморани да формирају друштво како би били спречени сукоби, но не мисли да су ови сукоби резултат човекове природе. Сврха грађанског друштва је у томе да заштити приватно власништво, али никако не промишља и не слаже се са тезом да је власништво део човекове природе.

Овакав облик удруживања је „форма уговора” која је владала досадашњим друштвом, форма која је укључивала чисто правно обавезивање, али форма која је у супротности са сваким истинским моралним обавезивањем.¹² Друштво засновано на оваквом уговору не допушта да се одлике природног човека као што су слобода, срећа и доброта у њему самом остваре – напротив, оно га је изопачило и учинило бедним.

⁹ Друштво које је тек почело да се образује претвори се у најстрашније ратно поприште. Русо, Ж., Ж., *Расправа о пореклу...*, 148.

¹⁰ *Истио*, 147.

¹¹ Овај део из Русоовог чланка за енциклопедију под називом „Economie politique” преузет из Касирер, Ернст, *Филозофија просветиљештва*, Гутембергова галаксија, Београд, 2003, 323.

¹² *Ibid.*, 323.

У свом делу *Друштвени уговор* Русо износи идеју за превазилажење ових проблема, за такав облик удруживања који би истовремено гарантовао очување основних одлика човекове природе, те био достојан човековог поштовања и послушности.

Породица не може бити темељ политичког права по Русоовом мишљењу, јер чак и у таквој заједници чланови су у потпуности независни једни од других. Родитељи се о деци брину нагонски, док је то потребно за њихов опстанак. „Чим те потребе нестане, распада се и природна веза.” Такође, одбацује право јачег, у смислу присиле, као основ легитимног удруживања. Сходно човековој природи потчињени ће увек покушати да изађе из овакве заједнице, а овакав облик удруживања нити је сигуран нити морално оправдан. Оштро критикује став да појединац или група људи може безусловно пренети сва своја права на владара. С једне стране, овакав поступак није у складу са људском природом, јер противно је људској природи покоравати се било чијој вољи сем својој. С друге стране, како каже, „узалудан је и противречан споразум који предвиђа с једне стране апсолутну власт, а с друге безграничну покорност”.

Русо тврди да је друштвени уговор по себи бесмислен и несигуран уколико не почива на општој сагласности, већ на средствима физичке присиле, која појединачне воље приморава једне на друге.¹³ Међутим, сама природа не даје основ за овакав споразум – природа налаже само властити интерес, а друштво које би било засновано на овом принципу појединачних интереса, само би узроковало даљи развој страсти које су и довеле до потребе за формирањем истог. Грађанско друштво изискује морал, а природни човек није морално биће. Акт успостављања грађанског друштва, по Русоу, истоветан је акту установљавања морала или обавеза према другима. Јавља се проблем како помирити аутономију воље сваког појединца, с једне стране, те потребу за удруживањем, с друге, те како се уздићи од природе ка моралу.¹⁴ Да би пренебрегао и разрешио ову недоумицу он пише: „Самим тим уговорним актом ствара се истог тренутка, наместо посебне личности сваког уговарача, једно морално и колективно тело, састављено од толико чланова колико његова скупштина има гласова, и које од самог тог акта добија своје јединство, своје заједничко ја, свој живот и своју вољу. Та општа личност, која се тако ствара спајањем свих појединачних личности, звала се некада град, а сада се зове република или

¹³ Ако је супротност појединачних интереса довела до потребе образовања друштва, сагласност тих интереса учинила је то образовање могућим. Друштвену везу сачињава оно што је заједничко у тим разним интересима; и кад не би било неке тачке у којој би се сви интереси сложили, никакво друштво не би могло да постоји. Русо, Ж. Ж., *Друштвени уговор*, 24.

¹⁴ Наћи један облик удруживања који би бранио и штитио својом заједничком снагом личност и добра сваког члана друштва, и кроз који би свако, удружен са свима, ипак слушао само себе, и тако остао исто толико слободан као и пре. *Ibid.* 17.

политичко тело, које његови чланови називају државом, кад игра пасивну улогу, сувереном кад је активно, а силом кад га упоређују са њему сличним. Што се тиче чланова овог тела, они скупно добијају назив народа и зову се појединачно грађани, као учесници у сувереној власти, а поданици, као потчињени државним законима.”¹⁵

На овај начин природну једнакост мења морална и законска једнакост. Такође, на овај начин, избегава се зависност међу људима, тако присутна у државама Русоове епохе, те се задржава аутономија воље сваког члана новонасталог политичког тела. Докле год су поданици потчињени само таквим погодбама, они се не покоравају ником сем својој личној вољи. Дакле, по Русоу, једини начин да човек остане слободан у грађанском друштву, а да се у исто време држава заснива на чврстим темељима, на унутрашњем јединству, јесте потпуно укидање свих појединачних воља, које „по својој природи теже привилегијама”, те покоравање општој вољи, „вољи читаве заједнице”, која тежи једнакости и која је увек усмерена ка заједничком интересу.

Преласком из природног у грађанско стање мења се и човекова природа. Ступајући у грађанско стање ниједан појединац не задржава права из грађанског друштва. Русо задатак да промени човекову природу даје законодавцу.¹⁶ У природном стању човек је био доброћудна животиња, у грађанском је постао морално биће. У природном стању је поступао само нагонски, у грађанском друштву правда је то што замењује нагон. Оно што сваки појединац уласком у грађанско друштво губи јесте природна слобода – могућност да чини све што му његове способности допуштају. Насупрот томе он добија грађанску слободу и својину над свим што је у његовој држави. Тек на овај начин људи постају индивидуе у вишем смислу.

Грађанска слобода није самовоља – она представља превазилажење и искључивање сваке самовоље. То је слобода да чинимо оно што закон налаже, закон у чијем доношењу учествује сваки грађанин. „Покоравање закону који смо себи прописали, то је слобода.”¹⁷ Ово је тзв. републиканска идеја слободе по којој се слобода схвата као „могућност учешћа у заједничким праксама, путем којих грађани најприје могу постати оно

¹⁵ Русо, Ж. Ж.; *Друштвени уговор*, 16.

¹⁶ Онај ко се усуђује да предузме постављање основних установа једног народа треба да осети у себи способност да такорећи измени људску природу, да претвори сваког појединца, који је по себи савршена и самостална целина, у део једне веће целине, од које би тај појединац у неку руку добио живот и само своје биће... Једном речи, треба да човеку одузме његове сопствене снаге да би му подарио друге које су му стране и којима он не може да се служи без туђе помоћи. Уколико се те природне снаге више умртве и униште, утолико су стечене снаге веће и трајније, и утолико је друштвени поредак чвршћи и савршенији, *Ibid.*, 34.

¹⁷ *Ibid.* 20.

што желе да буду – политички аутономни творци заједнице једнаких и слободних грађана.¹⁸

По Русоу, у друштву заснованом на оваквом друштвеном уговору, појединци морају бити грађани у класичном смислу, а то изискује строг, самонаметнут морал. С тим да у држави заснованој на друштвеном уговору врлина више није циљ, као што је то био случај у антици, она је средство које омогућује слободу. У модерним друштвима, сматра Русо, овај смисао појма грађанин је изгубљен.

Склапајући друштвени уговор, ниједан човек, не задржава права из природног стања, јер једини начин да остане слободан и у грађанском друштву јесте да се покорава општој вољи, у чијем доношењу сви подједнако учествују. Уколико појединац крши ове одредбе уговора он се потчињава вољи других, а не својој уопштеној вољи. Стога друштвени уговор прећутно садржи одредбу да политичко тело има право да га принуди да буде слободан. Средства којима се политичко тело служи у овом настојању да се грађанин учини слободним су васпитање и казна. Настави ли појединац да и у грађанском стању делује у складу са својом приватном вољом, он се одриче могућности да буде слободан.

Једини извор права у овако схваћеној држави јесте општа воља – воља суверена. Воља народа се изражава кроз закон, те је једини извор права. Сваки се грађанин налази у двоструком односу према држави – као законодавац (будући да је члан суверена) и као поданик (као члан народа, пасивног државног тела). Иако сваки појединац учествује у законодавству, закон је општи, док појединац, у својој улози законодавца, мора доносити законе који се примјењују на све чланове заједнице – његова воља чини закон. За разлику од онога што је чинио у природном стању, мора своју вољу учинити општом. Русо општу вољу разликује од воље свих – она не представља само збир појединачних воља које теже појединачном интересу и привилегијама. Закон чини воља свакога који мисли са стајалишта свих. Општа воља је такође и формална – увек се односи на све.¹⁹

Суверенитет је неутуђив – ниједан човек или група људи не може доносити законе уместо суверена. У том случају они би деловали у складу са својим појединачним вољама и њихови декрети не би били обавезујући. Такође, суверенитет је по својој природи и недељив. Суверена власт је

¹⁸ Habermas, Jurgen, *Three Normative Models of democracy*, Constelation, Vol. 1. Nr. 1, April, 1994.

¹⁹ Кад цео народ одлучује о целом народу, он има у виду једино самог себе; и ако се тада створи однос, то је однос целог предмета узетог са једног гледишта према целом предмету узетог са другог гледишта, без икаквог цепања целине. Тада је материја о којој се одлучује општа, као и воља која одлучује. То је тај акт одлуке који ја називам законом. (Русо, Ж. Ж., *Друштвени уговор*, 32).

јединство које не може бити подељено, а да не буде уништено. Представничка владавина, по Русоу, представља лош облик владавине.

Уговор не одређује какав ће закон бити – њима се само формира суверен као једини извор права, као једини законодавни орган. Изналажење закона који одговарају одређеном народу, није задатак оних који законе доносе, то је задатак законодавца.

Законодавац тај „изванредан човек у држави” мора открити правила примерена одређеном друштву и мора уверити народ да их прихвати. Сам законодавац не може бити члан државе и нема никакву власт. Он само предлаже законе који морају бити потврђени од опште воље. Законодавац мора научити језик народних маса, а то је пре свега језик вере „да би помоћу божанског ауторитета повео оне које не би могао да покрене људским разумом”.²⁰ Вера у Русоовој идеалној држави би се свела на политичке сврхе – она не би смела проповедати учења која нису у складу са циљевима поретка.

Да би се општа воља спровела у дело потребна је и снага. Ова нужност води настанку разлике између законодавне и извршне власти – између суверена и владе. Будући да суверен може легитимно доносити законе само о општим стварима, примена закона на појединачне поступке или особе није у његовој надлежности, већ припада влади. Она је посредник између суверена и појединца, у потпуности је изведена, она свој живот дугује искључиво општој вољи. Влада мора бити довољно моћна да влада над посебним вољама грађана, али не и толико да влада над општом вољом. Што је бројније становништво неке земље, то су појединачне воље моћније, па је и појединцима теже поистоветити се са заједницом.

Противно је природном поретку да велики број људи влада над малим. Само би народ богова могао владати на самоуправан начин. Тако савршена влада није за људе, тврди Русо. У монархији су велики проблеми са наследством – кад се човек васпитава да заповеда другима, онда све доприноси да он буде лишен осећања правде и разума.

Русо је скептичан у питању спровођења демократије. Ако се схвати у строгом смислу речи, права демократија није никад постојала, нити ће икад постојати.²¹

Русо разликује три врсте аристократије: *наследна*, *природна* и *изборна*. Сматра да је прва врста најгора, јер се темељи на иметку и неједнакости утемељеној на конвенцијама. У првобитним друштвима, они који су најбољи за владање бирају се готово природно – то је изврсно решење, али решење које је неприкладно за развијенија друштва. Избори су једини

²⁰ *Ibid.*, 25.

²¹ *Ibid.*, 53.

легитимни начин одабира ограниченог броја владалаца, јер гарантују да ће стално бити подређени општој вољи. Аристократија на тај начин постаје тек израз чињенице да у већини друштава не владају сви, па мора бити изабран неки ограничен број људи. При избору те неколицине не вреди критеријум порекла или иметка – аристократија не представља начин живота.

Постоје два начина који воде до распада државе. „Најпре када владар не управља више државом на основу закона и насилно присваја суверену власт.”²² Тада чланови владајућег тела постају народу „господар и тиранин”. Други је кад чланови владе присвајају власт сваки за себе, уместо да је врше као јединствено тело.

ЗАВРШНО РАЗМАТРАЊЕ

Општа воља је воља суверена, тачније удруженог народа, која је увек усмерена на читав народ као пасивно тело које јој се покорава. То је воља која долази до изражаја онда кад човек уступи место грађанину и промени своју природу, у потпуности се поистовећујући са заједницом којој припада.

Критикујући друштво своје епохе, чије институције развијају зависност и неједнакост међу људима, Русо развија теорију за превазилажење таквог стања која се по својој дубини и иновативности издваја од свих критичких пројеката који настају у Европи XVII и XVIII века. Он износи идеју опште воље за коју верује да је способна и одговорна да решава стално актуелан проблем слободе и присиле, појединачних интереса и обавеза према другима.

У свом идеалу друштва и државе Русо не оставља простор за самовољу и у њој види напад на истински дух сваке људске заједнице. Он, не само да одбацује идеју о постојању појединачних интереса унутар државе засноване на општој вољи, већ сматра да се морају умртвити све субјективне склоности свих чланова тог друштва како би остали слободни, једнаки и уједињени.

Овакво решење које је понудио, критичари сматрају као веома плодно тло из ког може да расте и буја потпуни деспотизам и зависност против којих се он толико борио. Либерални мислиоци му замеру да је својим учењем о немогућности постојања мањих група унутар државе преви-део чињеницу да је људско друштво плуралистичко, те да је на тај начин угушио сваку различитост у друштву, а тиме и слободу. Тамо где су ис-

²² *Ibid.*, 68.

кључени различитост и посебност – искључена је слобода. Такође, често су критиковани и његови ставови о законодавцу, грађанској религији и цензури, као и његово учење о непосредној демократији. У идеји о увођењу законодавца и грађанске религије многи су видели и разумели то као клицу из које ће се касније развити тоталитарни режими XX века. С друге стране, његовој идеји непосредне демократије замерено је да је неостварива у доба када модерна држава постаје све већа и сложенија.

Упркос свим критикама Русо се не може оптужити за одсуство реализма. Он је био свестан да међу модерним државама превладава тенденција ка њиховом увећању, као и да се његов идеал може остварити само у малим државама – на Корзици његовог доба (наравно, ово треба разумети као *нацрт*, у најхајдегеровскијем смислу те речи). Он у оваквим кретањима није видео аргумент против своје идеје непосредне демократије – сматра да су управо у великим државама слобода и једнакост угрожене, те да сходно томе ова тенденција није добра.

Тамо где су људи једни другим странци и где показују мало интересовање за јавне послове, приватни интереси стоје над општим – тамо не може доћи до изражаја општа воља.

Русо такође упућује на чињеницу да држава у којој преовлађује општа воља не сме бити ни премала да не би била покорена од других.

Дакле, Русо је итекако био свестан потешкоћа које се постављају пред његов пројекат изградње легитимног и сигурног друштвеног поретка, који никада није у потпуности спроведен. Ове препреке су по њему само показатељ дубине кризе у којој се налази модерна држава.

Свакако да је потпуно легитимно и оправдано Русоу упутити критике за многе ставове, али оно што је неупитно и неразориво код овог мислиоца јесте тежња да објасни људско друштво и да се оно учини бољим, правичнијим и неподељеним. Нама, из данашње перспективе ово може изгледати превише идеалистично и наивно, у крајњем смислу те речи, али свакако не треба пренебрегнути мислиочев напор да превлада аномалије свога времена и да постави један нови поглед на уређење међуљудских односа у оквиру једне државе. Колико год смо понекад и засмејани његовим покушајима, увек треба да имамо у свести и у сећању да данашње време дугујемо управо овим напорима које је, између осталих, направио и Русо, да би побољшао и себе, а самим тим и нас и наше разумевање сопственог хабитуса.

ЛИТЕРАТУРА

- Аристотел, *Полиџика*, Култура, Београд, 1960.
- Касирер, Ернст, *Филозофија просветиџелства*, Гутембергова галаксија, Београд, 2003.
- Лок, Џон, *Две расџраве о влади*, Младост, Београд, 1978.
- Платон, *Држава*, Београд, 1957.
- Русо, Жан-Жак, *Друшџивени уџговор*, Просвета, Београд, 1949.
- Русо, Жан-Жак, *О џореклу и основима неџеднакости међу џудима*, Просвета, Београд, 1949.
- Тадић, Ёубомир, *Наука о џолиџици*, Београд, 2007.
- Тадић, Ёубомир, *Филозофија џрава*, Напријед, Загреб, 1983.
- Habermas, Jurgen, *Three Normative Models of democracy; Constelation*, Vol. 1, Nr. 1, April 1994.
- Хобс, Томас, *Левџаџан*, том I, Градина, Ниш, 1991.

REFLECTIONS OF THE SOCIAL CONTRACT – ROUSSEAU AS OUR CONTEMPORARY PHILOSOPHER

Dragan Veselinović

Summary

In this paper the author attempts to analyze Rousseau's theory of social contract, elaborated in Rousseau's work with the same title. In order to understand this issue, it was necessary to compare the most important theories of contract – Grotius, Hobbes and Locke, in order to fully understand Rousseau's point of view. The work consists of two parts. The first part analyzes the chronology of concept of natural law, natural status and common features of new era contract theories – from the ancient times until the Rousseau himself. The second part is fully dedicated to Rousseau's idea of contract. In this segment of the paper, the author elaborates on issues of social and historical circumstances that had the major impact on the creation of Rousseau's theory, his understanding of the natural status, creation of civil society and origin of inequality, idea of contract, problem of law, freedom and status of the executive power on in the ideal state.

Key words: J. J. Rousseau, natural law, natural status, theory of social contract, civil society, origin of inequality, social contract, law, freedom

Msr Rubežić Miloš, advokatski pripravnik

PRAVNI OKVIR ZAŠTITE OD KOMUNALNE BUKE U REPUBLICI SRBIJI I NJEGOVA USAGLAŠENOST SA DIREKTIVOM 49/2002/ES*

SAŽETAK: Buka i zaštita od buke su jedna od najaktuelnijih tema ekološkog prava. Imajući u vidu da je ubrzani tempo tehničko-tehnološkog razvoja zemalja u poslednjih pola veka uzrokovao višestruko zagađivanja okoline koja se ogleda između ostalog i u sve većem negativnom uticaju buke na život čoveka. Pozitivno pravo Republike Srbije u oblasti zaštite od buke čini Zakon o zaštiti od buke iz 2009. godine zajedno sa nizom podzakonskih akata koji omogućavaju njegovu primenu. Imajući u vidu da je Republika Srbija stekla status kandidata za članstvo u Evropskoj uniji 2012. godine postoji formalna obaveza naše zemlje da harmonizuje svoje zakonodavstvo sa pravnim tekovinama Evropske unije. Evropska komisija je obavila detaljan analitički pregled poglavlja 27 koji se odnosi na životnu sredinu u vidu izveštaja o skriningu koji predstavlja polaznu tačku analize harmonizacije našeg prava sa pravnim tekovinama EU u oblasti zaštite od buke. Post-skrining izveštaj zajedno sa dokumentima sa bilateralnih sastanaka predstavnika Republike Srbije sa predstavnicima Evropske komisije daju smernicu našem zakonodavcu u kom pravcu bi trebalo da idu buduće izmene i dopune postojećih zakona.

Ključne reči: buka, komunalna buka, zaštita od buke, Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini, Agencija za zaštitu životne sredine, poglavlje 27, pravo Evropske unije, Direktiva 49/2002/ES

* Rad primljen 30. 6. 2017. godine.

POJAM I DEFINISANJE BUKE

Utvrđivanje pojmova i termina u pravu je veoma bitan činilac u stvaranju i njegovoj primeni. Pravni jezik predstavlja osnovno sredstvo komunikacije pomoću koga se ustanovljava i sprovodi pravna procedura, a različito definisanje ili tumačenje određenih pojmova mogu pravu dati sasvim drugi smisao. Prema međunarodno prihvaćenim definicijama buka predstavlja svaki neželjen ili neprijatan zvuk¹. Iz ovako postavljene definicije, bez objektivnih kriterijuma, proizilazi da jedan konkretan zvuk može za jednu osobu predstavljati buku, a za drugu ne. Međutim postoje zvuci takve jačine da prouzrokuju oštećenja čula sluha što bi ih uvek podvelo pod buku, bez obzira na svoje ostale karakteristike. Buka se u teoriji definiše i kao pojava neugodnih i nepoželjnih akustičkih osećaja.² Ove definicije uvode kategoriju **željenog** i neželjenog zvuka da bi se merila **štetnost**, što dalje znači da samo neki zvuk predstavlja buku. Status zvuka koji dobija oznaku buke ne zavisi od apsolutne vrednosti njegovog nivoa, nego od činjenice da li on nekog ometa. Relativno tiha muzika koja dolazi iz susedne prostorije, može se smatrati bukom, a ne može se reći ni da je buka zvuk enormno visokog nivoa kakav se može **čuti** u diskotekama ili na rok koncertima koje publika plaća da bi slušala.³ U našem pozitivnom zakonodavstvu buka u životnoj sredini se definiše kao neželjen ili štetan zvuk⁴, tako da spadamo u red država koje su prihvatile najrašireniju međunarodnu definiciju buke. Raniji Zakon o zaštiti životne sredine iz 1991. godine je definisao buku kao „zvučnu pojavu iznad propisanog nivoa u sredini u kojoj čovek boravi, dok je recimo ranije slovenačko zakonodavstvo (zakon iz 1976. godine) dalo definiciju buke: buka bi bila svaki zvuk koji utiče na psihičko i fizičko stanje radnih ljudi i građana, tako da ih ometa u radu, umanjuje radnu sposobnost, izaziva nemir i smeta okolini, ometa ljude u uobičajnom odmoru i šteti njihovom zdravlju.⁵ Član 3. Direktive EU 2002/49/EC⁶ definiše buku kao neželjen i po životnu sredinu štetan zvuk u spoljašnjoj sredini koji je nastao usled ljudskih aktivnosti.

¹ Berglund, B., Lindvall, T., Schwela, D. H., *Guidelines for Community Noise*, World Health Organization, Geneva 1999, vii.

² Rogač, M., Nikić, M., „Uticaj buke željezničkog saobraćaja na životnu sredinu“, *Zbornik radova*, International Quality Conference, Quality festival 2012, Kragujevac 2012, 136.

³ Drinčić, D., *et al.*, „Merenje i zaštita od buke“, *Ecologica*, 54/2009, 141 i dalje.

⁴ Čl. 3. st. 1. t. 1. Zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini, *Službeni glasnik RS*, br. 36/2009 i 88/2010.

⁵ Budisavljević, B. B., *et al.*, *Buka – osnovi, analiza, izvori i zaštita*, Tribina građevinske fizike, Beograd 1998, 228.

⁶ Directive 2002/49/EC of the European parliament and of the Council of 25 June 2002 relating to the assessment and management of environmental noise, *Official Journal of the European Communities L 189*, 2002.

Buka u životnoj sredini, ili kako se veoma često zove – komunalna buka, predstavlja posebnu vrstu buke koju stvaraju svi izvori koji se javljaju u čovekovom okruženju, isključujući buku koja nastaje na radnom mestu u industrijskim pogonima.⁷ Termin komunalna buka, nastao je prevodom engleskog termina *community noise*. Ovakav domaći termin više bi priličio buci koju stvaraju komunalne službe, ali bi ga sa druge strane trebalo tumačiti kao buku komune – zajednice, koju ona stvara svojim, najčešće uobičajenim aktivnostima. U tom smislu pod ovim terminom se podrazumeva buka u urbanoj sredini koja potiče od zajedničkog života i aktivnosti uopšte.⁸

IZVORI PRAVA U OBLASTI ZAŠTITE OD KOMUNALNE BUKE U REPUBLICI SRBIJI

Krajem XX veka, a naročito krajem 70-ih godina kada su i nauka i zakonodavstvo poklonili posebnu pažnju zaštiti od buke, nivo buke je u velikim gradovima premašivao 80 dBA. Nivo buke je na radim mestima često premašivao i 90 dBA.⁹ Ustavnim amandmanom broj 30¹⁰ na Ustav Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ)¹¹ iz 1963. godine zakonodavac je kod nas po prvi put uveo pojam „zaštita čovekove okoline“. Ovim amandmanom je utvrđeno da federacija preko svojih saveznih organa i organizacija uređuje zaštitu čovekove sredine od opasnosti za život i zdravlje ljudi koje ugrožavaju celu zemlju.¹² Najpre je SR Slovenija 1976. godine donela svoj Zakon o zaštiti od buke, da bi taj primer sledila SR Srbija 1981. godine, a zatim i SR Makedonija 1984. godine.¹³ U Republici Srbiji je zaštitu od buke regulisao Zakon o zaštiti stanovništva od buke¹⁴ i pravilnik za njegovu primenu, koji je donet 1982. godine. Određene preventivne mere u oblasti zaštite od buke postojale su i u okviru Zakona SR Srbije o izgradnji objekata.¹⁵ Da je SFRJ bila upoznata sa

⁷ Nikolić, B., *et al.*, *Bezbednost i zdravlje na radu*, Visoka tehnička škola strukovnih studija u Nišu, Niš, 2011, 87.

⁸ Budisavljević, B. B., Milenković, A., Boljević, D., Baralić, S., Savković, D., „Podloge za propise o komunalnoj buci – I deo“, Telekomunikacioni forum TEFLOR 2010, Beograd, 2010, 1053.

⁹ Uzunović, R., „Protection from noise and vibration“, *LOLA Institute*, Belgrade, 1997, 5.

¹⁰ Amandman XXX, *Službeni list SFRJ*, br. 29/1971.

¹¹ Ustav Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, *Službeni list SFRJ*, br. 14/1963.

¹² B. B. Budisavljević *et al.*, *Buka – osnovi, analiza...*, 226.

¹³ S. Popović, *Zaštita od buke sa posebnim osvrtom na SR Srbiju (pravni aspekt)*, Naučna knjiga, Beograd, 1989, 57.

¹⁴ Zakon o zaštiti stanovništva od buke, *Službeni glasnik SRS*, br. 68/81.

¹⁵ Zakon o izgradnji objekata, *Službeni glasnik SRS*, br. 10/84 i 37/88.

značajem problema buke govori i činjenica da je 1980. godine bila jedna od učesnica Konferencije Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj o politici borbe protiv buke. Učesnici konferencije su došli do zaključka da je 15 % stanovnika zemalja članica Konferencije Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj, što čini oko 100 miliona ljudi, u toku dana izloženo buci čiji je nivo Leq veći od 65 dBA, a da je čak preko 50 % stanovništva izloženo buci većoj od Leq veći od 55 dBA.¹⁶

Ustav Republike Srbije¹⁷ iz 1990. godine predviđa da čovek ima pravo na zdravu životnu sredinu i dodaje da je svako, u skladu sa zakonom, dužan da štiti i unapređuje životnu sredinu. I Ustav Savezne Republike Jugoslavije iz 1992. godine proklamuje pravo na zdravu životnu sredinu i blagovremeno obaveštavanje o njenom stanju. Republika Srbije je 1991. godine donela Zakon o zaštiti životne sredine¹⁸ koji je na sveobuhatan način regulisao mere zaštite od štetnih uticaja ljudskih delatnosti na životnu sredinu, ali je oblast zaštite od buke njime uređena samo načelno. Mere zaštite od buke propisane Zakonom sprovedili su se na osnovu Pravilnika koji je ministar zaštite životne sredine doneo 1992. godine konsultujući brojne eksperte i predstavnike naučnih i stručnih instituta.¹⁹

Današnji ustav Republike Srbije²⁰ iz 2006. godine proklamuje da svako ima pravo na zdravu životnu sredinu i na blagovremeno i potpuno obaveštavanje o njenom stanju, da je svako, a posebno Republika Srbija i autonomna pokrajina, odgovoran za zaštitu životne sredine, te da je svako dužan da je čuva i poboljšava. Ustveni okvir za donošenje zakona u oblasti zaštite od buke čini čl. 97. t. 9. Ustava Republike Srbije prema kome Republika Srbija uređuje i obezbeđuje sistem zaštite i unapređenja životne sredine. Zakon o zaštiti životne sredine²¹ donet je 2004. godine i on predstavlja sistemski, odnosno „krovni zakon” u oblasti zaštite životne sredine koji uz ostale zakone ima za cilj ostvarivanje prava čoveka na život i razvoj u zdravoj životnoj sredini i uravnotežen odnos privrednog razvoja i životne sredine u Republici Srbiji. Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini²² donet je 2009. godine na predlog Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja i pripada takozvanom zelenom paketu – setu od 16 zakona koji sveobuhvatno regulišu različite oblasti zaštite životne sredine.

¹⁶ Uzunović, R., *nav. delo*, 5.

¹⁷ Ustav Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 1/1990.

¹⁸ Zakon o zaštiti životne sredine, *Službeni glasnik RS*, br. 66/91, 83/92, 53/93, 67/93, 48/94, 53/95.

¹⁹ Budisavljević, B. B., *et al.*, *Buka – osnovi, analiza...*, 231.

²⁰ Ustav Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 98/2006.

²¹ Zakon o zaštiti životne sredine, *Službeni glasnik RS*, br. 135/2004, 36/2009, 36/2009, 72/2009, 43/2011 i 14/2016.

²² Zakon o zaštiti od buke – ZoZB, *Službeni glasnik RS*, br. 36/2009 i 88/2010.

Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini je predvideo donošenje uredbe i pet pravilnika koji bi omogućili njegovu primenu. Podzakonski akti neophodni za praktičnu primenu zakona doneti su 2010. godine i to Uredba o indikatorima buke²³, Pravilnik o metodama merenja buke, sadržini i obimu izveštaja o merenju buke²⁴, Pravilnik o metodologiji za izradu akcionih planova²⁵, Pravilnik o metodologiji za određivanje akustičnih zona²⁶, Pravilnik o sadržini i metodama izrade strateških karata buke i načinu njihovog prikazivanja javnosti²⁷ i Pravilnik o uslovima koje mora da ispunjava stručna organizacija za merenje buke, kao i o dokumentaciji koja se podnosi uz zahtev za dobijanje ovlašćenja za merenje buke.²⁸ Novi zakon je donet u cilju prenošenja Direktive 2002/49/EC, tako da je ona postala okosnica novog zakona, iako se odnosi samo na jedan aspekt buke odnosno spoljašnju buku. Ostale direktive EU koje se bave ovom oblašću u trenutku pripreme nacрта ovog Zakona nisu uzete u obzir.²⁹

Pored ZoZB-a i navedenih podzakonskih propisa i drugi zakoni uređuju pitanje zaštite od specifičnih oblika buke. Zakon o vazдушnom saobraćaju³⁰ u Gl. 9 tretira pitanje zaštite od buke i emisija izduvnih gasova. S aspekta buke ovaj Zakon uređuje pitanja dužnosti operatera, dozvoljenih nivoa buke i merenja buke.³¹ Zakon predviđa da direktorat, na predlog ministarstva nadležnog za poslove životne sredine, može da ograniči ili obustavi javni avio-prevoz na liniji ako su njime prekoračene granične vrednosti emisije zagađujućih materija u vazduhu ili granične vrednosti emisije buke u životnoj sredini, naročito ako prevoz u drugim vidovima saobraćaja pruža zadovoljavajući nivo usluga.³² Zatim, tu su i brojni tehnički propisi za motorna vozila i mašine.

²³ Uredba o indikatorima buke, graničnim vrednostima, metodama za ocenjivanje indikatora buke, uznemiravanja i štetnih efekata buke u životnoj sredini – Uredba o indikatorima buke, *Službeni glasnik RS*, br. 75/2010.

²⁴ Pravilnik o metodama merenja buke, sadržini i obimu izveštaja o merenju buke – Pravilnik o metodama merenja buke, *Službeni glasnik RS*, br. 72/2010.

²⁵ Pravilnik o metodologiji za izradu akcionih planova, *Službeni glasnik RS*, br. 72/2010.

²⁶ Pravilnik o metodologiji za određivanje akustičnih zona, *Službeni glasnik RS*, br. 72/2010.

²⁷ Pravilnik o sadržini i metodama izrade strateških karata buke i načinu njihovog prikazivanja javnosti, *Službeni glasnik RS*, br. 80/2010.

²⁸ Pravilnika o uslovima koje mora da ispunjava stručna organizacija za merenje buke, kao i o dokumentaciji koja se podnosi uz zahtev za dobijanje ovlašćenja za merenje buke, *Službeni glasnik RS*, br. 72/2010.

²⁹ Budisavljević, B. B., *et al.*, „Podloge za propise...”, 1053.

³⁰ Zakon o vazдушnom saobraćaju, *Službeni glasnik RS*, br. 73/2010, 57/2011, 93/2012 i 45/2015.

³¹ Mirković, B. D., „Pregled prakse i regulative u oblasti zaštite od buke izazvane vazдушnim saobraćajem u Srbiji“, *Tehnika – saobraćaj*, 3/2015, 501.

³² Vid. čl. 93. st. 1. Zakona o vazдушnom saobraćaju, *Službeni glasnik RS*, br. 73/2010, 57/2011, 93/2012 i 45/2015.

Zakonski okvir zaštite od komunalne buke

Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini uređuje subjekte zaštite životne sredine od buke, mere i uslove zaštite od buke u životnoj sredini, merenje buke u životnoj sredini, pristup informacijama o buci, nadzor i druga pitanja od značaja za zaštitu životne sredine i zdravlje ljudi. Kako ZoZB ne uređuje buku koja nastaje na radnom mestu i u radnoj okolini, buku koja nastaje u prevoznom sredstvu, buku koja potiče od vojnih aktivnosti na armijskim poligonima i aktivnosti na zaštiti od elementarnih nepogoda, prirodnih i drugih udesa, buku od aktivnosti u domaćinstvu ili buku iz susednog domaćinstva, kao i na buku kojoj su izloženi oni koji je stvaraju, njegov predmet regulisanja je komunalna buka. Zakon predviđa da se zaštita životne sredine od buke obezbeđuje utvrđivanjem uslova i preduzimanjem mera zaštite koje su deo integralnog sistema zaštite životne sredine i koje se odnose na prostorno, urbanističko i akustičko planiranje, zvučnu zaštitu, stratešku procenu uticaja planova i programa, odnosno procenu uticaja projekta na životnu sredinu, kao i na izdavanje dozvole za izgradnju i rad postrojenja, odnosno obavljanje aktivnosti, propisivanje graničnih vrednosti indikatora buke u životnoj sredini, proizvodnju, promet i upotrebu izvora buke, akustično zoniranje, izradu strateških karata buke, izradu akcionih planova zaštite od buke u životnoj sredini, merenje i ocenu buke u životnoj sredini, procenu štetnih efekata buke na zdravlje ljudi i informisanje javnosti o buci i njenim štetnim efektima u životnoj sredini.

Subjekti zaštite od buke u životnoj sredini

Subjekti zaštite životne sredine od buke na teritoriji Republike Srbije su: u okviru svojih ovlašćenja Republika Srbija, autonomna pokrajina, opština, grad, odnosno grad Beograd, privredna društva, pravna lica i preduzetnici koji u obavljanju privredne delatnosti emituju buku i naučne i stručne organizacije i druge javne službe, udruženja, građani, druga pravna i fizička lica. Važnu ulogu ima i Agencija za zaštitu životne sredine koja između ostalog obezbeđuje izradu strateških karata buke iz nadležnosti Republike Srbije i vodi i ažurira bazu podataka iz monitoringa buke u informacionom sistemu zaštite životne sredine.

ZoZB predviđa odgovornost subjekata zaštite životne sredine od buke i to za svaku aktivnost ili nepreduzimanje mera kojima se prouzrokuje izloženost buci iznad graničnih vrednosti. Pravna i fizička lica koja obavljanjem svojih delatnosti utiču ili mogu uticati na izloženost buci dužna su da obezbede učešće u troškovima zaštite od buke u životnoj sredini u okviru investicionih, tekućih i proizvodnih troškova, da prate uticaj svoje delatnosti na buku, kao i da sprovede odgovarajuće mere zaštite od buke u skladu sa ZoZB i drugim zakonima koji uređuju zaštitu životne sredine.³³ Zakonom se posebno ističe dužnost svih

³³ Vid. čl. 9. ZoZB.

subjekata da međusobno sarađuju, obezbeđuju koordinaciju i da se usklađuju u donošenju i sprovođenju mera i odluka.³⁴

Mere i uslovi zaštite od buke u životnoj sredini

Preventivne mere u oblasti zaštite od buke odnose se pre svega na oblast planiranja i izgradnje. ZoZB predviđa da se prostornim i urbanističkim planovima obezbeđuju mere i uslovi zaštite od buke, a naročito međusobni prostorni raspored infrastrukture, industrijskih, stambenih, rekreacionih i drugih zona i objekata i akustičko zoniranje i utvrđivanje posebnih režima korišćenja tih područja. Projekti, planovi i programi na koje se primenjuju zakoni kojima se uređuje postupak strateške procene uticaja na životnu sredinu, odnosno procene uticaja projekata na životnu sredinu moraju sadržati procenu nivoa buke i mere zaštite od buke u životnoj sredini. Prostorno i urbanističko planiranje i realizacija projekata obuhvataju i mere zvučne zaštite koje se obezbeđuju kroz planiranje namenske upotrebe prostora, planiranje saobraćaja, smanjenje buke merama zvučne zaštite i kontrolu izvora buke. Pri projektovanju, građenju i rekonstrukciji objekata saobraćajne infrastrukture, industrijskih objekata, stambenih, stambeno-poslovnih i poslovnih objekata nosilac projekta dužan je da sprovede propisane mere zvučne zaštite.

U postupku procene uticaja projekata na životnu sredinu predviđaju se mogući neposredni i posredni štetni efekti buke na životnu sredinu. U studiji o proceni uticaja na životnu sredinu utvrđuju se uslovi i mere kojima se štetni efekti buke mogu sprečiti, smanjiti ili otkloniti. Uslovi za rad postrojenja i aktivnosti za koja se izdaje integrisana dozvola sadrže mere zaštite od buke u skladu sa zakonom kojim se uređuje integrisano sprečavanje i kontrola zagađivanja životne sredine. U postupku tehničkog pregleda i izdavanja upotrebne dozvole za projekte za koje nije potrebna izrada procene uticaja na životnu sredinu, za projekte za koje je izrađena studija o proceni uticaja na životnu sredinu utvrđuje se ispunjenost uslova i mera zaštite od buke, odnosno zvučne zaštite.

Indikatori buke koriste se u cilju utvrđivanja nivoa buke u životnoj sredini, za procenu i predviđanje nivoa buke i njenih efekata, izradu strateških karata buke i planiranje mera zaštite od buke. Vrednost indikatora buke u životnoj sredini utvrđuje se primenom metoda merenja, proračuna ili procene. Zabranjeno je emitovanje buke u životnoj sredini iznad propisanih graničnih vrednosti koje se iskazuju indikatorima buke. ZoZB predviđa da Vlada Republike Srbije podzakonskim aktima propisuje indikatore buke, granične vrednosti, metode za ocenjivanje indikatora buke, uznemiravanja i štetnih efekata buke u životnoj sredini i na zdravlje ljudi, kao i vrste i način prikupljanja podataka potrebnih za njihovo ocenjivanje.³⁵

³⁴ Vid. čl. 10. ZoZB.

³⁵ Vid. čl. 15. ZoZB.

Mašine, prevozna sredstva, uređaji i oprema koji se proizvode u Republici Srbiji ili se uvoze na teritoriju Republike Srbije moraju, radi stavljanja u promet, odnosno upotrebu, biti usklađeni sa tehničkim propisima koji se odnose na granični nivo buke pod određenim uslovima upotrebe, a relevantni podaci o buci u uslovima upotrebe moraju biti označeni na proizvodu. Mere zaštite od buke vezane za izbor i upotrebu mašina, uređaja, sredstava za rad i prevozna sredstva sprovode se primenom najboljih dostupnih tehnika koje su tehnički i ekonomski isplative.³⁶

Izvori buke koji se koriste za obavljanje delatnosti, a koji se privremeno koriste ili se trajno postavljaju u otvorenom prostoru na nivou tla, nepokretne i pokretne objekte ili se koriste na vodi ili u vazduhu moraju imati podatke o nivou zvučne snage koju emituju pri propisanim uslovima korišćenja i održavanja.

ZoZB predviđa određivanje akustičkih zona u okviru kojih se može zabraniti ili ograničiti upotreba izvora buke, odnosno obavljanje delatnosti i drugih aktivnosti koje prouzrokuju buku iznad propisanih graničnih vrednosti. U ovakvim zonama nivoi buke ne mogu biti iznad propisanih graničnih vrednosti. Akustičke zone, mere zabrane i ograničenja određuje jedinica lokalne samouprave dok ministar nadležan za poslove zaštite životne sredine propisuje metodologiju za određivanje akustičkih zona.

Organizatori javnih skupova, zabavnih i sportskih priredbi i drugih aktivnosti na otvorenom i u zatvorenom prostoru dužni su da u prijavi za održavanje javnih skupova i aktivnosti dostave podatke o merama zaštite od buke ukoliko upotreba zvučnih i drugih uređaja može prekoračiti propisane granične vrednosti. Mere zaštite od buke određuje jedinica lokalne samouprave na zahtev organizatora javnih skupova i aktivnosti.

Strateške karte buke predstavljaju podatke o postojećim i procenjenim nivoima buke, koji su prikazani indikatorima buke. Strateške karte buke sadrže prikaz podataka o stanju buke u životnoj sredini, a naročito:

- postojeći, prethodni i procenjeni nivo buke u životnoj sredini izražen indikatorima buke;
- mesta prekoračenja propisanih graničnih vrednosti;
- procenu broja domaćinstava, škola i bolnica na određenom prostoru koje su izložene buci iznad propisanih graničnih vrednosti;
- procenu broja ljudi koji se nalaze na određenom prostoru izloženom buci iznad propisanih graničnih vrednosti;
- druge propisane podatke u skladu sa ZoZB.³⁷

Strateške karte buke obavezno se izrađuju za aglomeracije sa više od 100.000 stanovnika, za glavne puteve sa prosečnim godišnjim protokom sa-

³⁶ Vid. čl. 16. ZoZB.

³⁷ Vid. čl. 19. ZoZB.

braćaja većim od 3.000.000 vozila, za glavne pruge sa prosečnim godišnjim protokom saobraćaja većim od 30.000 vozova i za glavne aerodrome. Izradu pomenutih strateških karata buke na celoj teritoriji Republike Srbije obezbeđuje Agencija za zaštitu životne sredine uz učešće ostalih subjekata zaštite. Subjekti zaštite obavezni su da za potrebe izrade strateških karata buke obezbede sve potrebne podatke. Strateške karte buke revidiraju se najmanje jednom u pet godina računajući od dana početka njihove pripreme.

Strateške karte buke koriste se kao osnova za izradu akcionih planova zaštite od buke u životnoj sredini i kao sredstvo za obaveštavanje javnosti o nivou buke u životnoj sredini i njenim štetnim efektima. Ministar i ministar nadležan za poslove saobraćaja bliže uređuju sadržinu i metode izrade strateških karata buke, kao i način njihovog prikazivanja javnosti. Vlada na predlog Ministarstva donosi plan aktivnosti i izvore finansiranja za izradu strateških karata buke.

Akcioni plan zaštite od buke u životnoj sredini za drumski, vazdušni i železnički saobraćaj, kao i za područja uz državnu granicu donosi Vlada. Akcioni plan priprema Ministarstvo zajedno sa ministarstvom nadležnim za poslove saobraćaja i privrede. Akcioni plan za aglomeracije na teritoriji jedinice lokalne samouprave, kao i za postrojenja i aktivnosti za koje integrisanu dozvolu izdaje jedinica lokalne samouprave priprema i donosi jedinica lokalne samouprave. Ministarstvo daje saglasnost na akcioni plan za aglomeracije na teritoriji jedinice lokalne samouprave. Akcioni planovi donose se, odnosno revidiraju za period od pet godina. Ministar propisuje metodologiju za izradu akcionih planova. ZoZB detaljno reguliše sadržinu akcionih planova koji moraju da sadrže:

- opis aglomeracije, glavne puteve, glavne pruge i glavne aerodrome, odnosno druge izvore buke u aglomeraciji;
- podatke o nadležnim organima i osnovama za izradu akcionog plana;
- podatke o prekoračenim graničnim vrednostima;
- rezime rezultata izrade strateških karata buke;
- procenu broja stanovnika izloženih buci, identifikaciju problema i situaciju koju treba poboljšati;
- sve mere koje su već preduzete za smanjenje buke, kao i sve projekte u pripremi;
- srednjoročne i dugoročne mere i aktivnosti koje nadležni organi treba da preduzmu za period od pet godina, uključujući mere za očuvanje nivoa buke u zonama gde je to stanje zadovoljavajuće (planiranje saobraćaja, korišćenje zemljišta, tehničke mere na izvorima buke, izbor tiših izvora buke, smanjenje prenosa zvuka, pravne, ekonomske i podsticajne mere);
- procenu broja stanovnika ugroženih bukom (koji su uznemiravani bukom, imaju poremećen san i dr.);
- rezultate učešća javnosti u postupku pripreme akcionih planova;

- izvore finansiranja (sredstva budžeta i druga finansijska sredstva, ocena efikasnosti i očekivane koristi u odnosu na troškove);
- način vrednovanja akcionog plana u pogledu primene i rezultata.³⁸

Merenje buke

Monitoring odnosno praćenje buke vrši se sistematskim merenjem, ocenjivanjem ili proračunom određenog indikatora buke, u skladu sa ovim zakonom. Republika Srbija, autonomna pokrajina, odnosno jedinica lokalne samouprave u okviru svoje nadležnosti utvrđene zakonom, obezbeđuju procenu, praćenje i kontrolu nivoa buke u životnoj sredini u skladu sa relevantnim zakonima. Podaci koji se dobiju monitoringom buke sastavni su deo jedinstvenog informacionog sistema životne sredine. Finansijska sredstva za monitoring buke obezbeđuju Republika Srbija, autonomna pokrajina, odnosno jedinica lokalne samouprave, odnosno subjekti zaštite od buke. Ministar propisuje metodologiju za izradu i vođenje informacionog sistema buke.

Zakon reguliše pojedinačno merenje buke tako što propisuje da je pravno lice ili preduzetnik koje je vlasnik, odnosno korisnik izvora buke dužno da na propisan način obezbedi merenje buke i izradu izveštaja o merenju buke i snosi troškove merenja buke u zoni uticaja. Ministar propisuje metode merenja buke, sadržinu i obim izveštaja o merenju buke.

Merenje buke u životnoj sredini može da vrši samo ovlašćena stručna organizacija ako ispunjava propisane uslove za merenje buke. Zahtev za dobijanje ovlašćenja za merenje buke stručna organizacija podnosi Ministarstvu. Ispunjenost uslova za ovlašćivanje stručnih organizacija za merenje buke utvrđuje ministar, rešenjem. Ovlašćenje se dobija za period od četiri godine i može se obnoviti. Dobijeno ovlašćenje za merenje buke ministar oduzima ako se naknadno utvrdi da ovlašćena stručna organizacija ne ispunjava propisane uslove ili se utvrdi da je ovlašćenje izdato na osnovu netačnih i neistinitih podataka. Ministar bliže propisuje uslove koje stručna organizacija mora da ispunjava za merenje buke, kao i dokumentaciju koja se podnosi uz zahtev za dobijanje ovlašćenja za merenje buke.

Strateške karte buke su deo jedinstvenog informacionog sistema životne sredine u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita životne sredine.

Državni organi, organi jedinice lokalne samouprave, ovlašćene i druge organizacije dužne su da obezbede pristup javnosti informacijama i podacima iz strateških karata buke u životnoj sredini i akcionih planova. Ove informacije i podaci moraju biti saopšteni javnosti jasno, razumljivo i pristupačno, uz upotrebu najpogodnijih informacionih tehnologija. Podaci o buci u životnoj sredini sastavni su deo izveštaja o stanju životne sredine u Republici Srbiji.³⁹

³⁸ Vid. čl. 22. ZoZB.

³⁹ Vid. čl. 27. ZoZB.

Nadzor

Nadzor nad radom Agencije za zaštitu životne sredine, autonomne pokrajine, jedinice lokalne samouprave, kao i ovlašćenih pravnih lica, u vršenju poverenih poslova vrši nadležno Ministarstvo. Inspeksijski nadzor nad primenom odredaba ZoZB-a i podzakonskih propisa donetih za njegovo izvršavanje vrši Ministarstvo. Inspeksijski nadzor Ministarstvo vrši preko republičkog inspektora za zaštitu životne sredine. Autonomna pokrajina vrši inspeksijski nadzor nad izvršavanjem poslova poverenih ovim zakonom preko inspektora za zaštitu životne sredine. Jedinica lokalne samouprave vrši inspeksijski nadzor nad izvršavanjem poslova poverenih ovim zakonom preko inspektora za zaštitu životne sredine.⁴⁰ Članovi 31. i 32. detaljno uređuju prava i dužnosti inspektora, kao i ovlašćenja u vršenju inspeksijskog nadzora.

Krivična dela, prestupi i prekršaji u oblasti zaštite od buke

Danas je neophodno postaviti određena pravila koja moraju da poštuju svi korisnici savremene tehnologije i vršioci brojnih usluga da bi se sprečilo zagađivanje životne sredine, a ako se i dopusti određeno zagađenje životne sredine koje se mora podnositi da bi se obezbedio društveni napredak, da se obezbedi određeni minimum zaštite. Ovi efekti se mogu ostvariti osiguranjem prekršajne, krivično-pravne i građansko-pravne zaštite i brojnim merama prevencije.

U Republici Srbiji propisi građanskopravnog karaktera ne regulišu, eksplicitno, imovinsku zaštitu u oblasti zaštite životne sredine. Zaštita ovih prava realizuje se, npr. opštim instrumentima u oblasti naknade šteta ili institutom susedskih prava odnosno službenostima u okvirima regulisanja svojinskopravnih odnosa i sl. Radi se, zapravo, o klasičnim instrumentima zaštite svojinskopravnog i obligacionopravnog karaktera.⁴¹

Krivičnopravna zaštita životne sredine je krajnja, ali istovremeno veoma efikasna i više nego nužna mera. Direktiva 2008/99/EZ o zaštiti životne sredine putem krivičnog prava propisuje mere koje države članice treba da preduzmu u oblasti krivičnog prava, u skladu sa stavom Saveta Evrope da se radi efikasnije zaštite životne sredine uspostavi krivična odgovornost u slučajevima „ozbiljnog zagađenja ili dovođenja u opasnost životne sredine”. Direktiva 2008/99/EZ⁴² od 19. 11. 2008. godine propisuje mere koje države članice treba da preduzmu u oblasti krivičnog prava, a radi efikasnije zaštite životne sredine.

⁴⁰ Vid. čl. 29–30. ZoZB.

⁴¹ M. Drenovak-Ivanović, S. Đorđević, S. Važić, *Pravni instrumenti ekološke zaštite – građansko-pravna i krivičnopravna zaštita*, OEBS / Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine, Beograd, 2015, 68.

⁴² Directive 2008/99/EC of the European parliament and of the council.

Ova Direktiva je stupila na snagu 26. 12. 2008. godine i trebalo je da bude implementirana u zakonodavstva država članica do 26. 12. 2010. godine. Poštujući princip *nullum crimen, nulla poena sine lege*, neophodno je da zakonom bude unapred predviđeno koja ponašanja čoveka u oblasti zaštite životne sredine i zaštite od buke mogu da se kvalifikuju kao krivično delo i za njih predvide krivične sankcije i uslovi njihove primene.⁴³ U srpskom Krivičnom zakoniku iz 2005. godine,⁴⁴ prvi put su na jednom mestu svrstana sva krivična dela koja imaju za cilj zaštitu životne sredine – „Krivična dela protiv životne sredine“. Krivičnim delima protiv životne sredine se ne štite kao ranije klasična ljudska prava, a to su život i zdravlje, već samostalno dobro – životna sredina, tačnije pravo čoveka na očuvanu životnu sredinu. KZ predviđa osamnaest krivičnih dela protiv životne sredine, a koja se nalaze u okviru dvadeset četvrte glave. Krivična dela za zaštitu životne sredine koja se mogu koristiti i kod zaštite od buke, mogu biti nepreduzimanje mera zaštite životne sredine, oštećenje objekata i uređaja za zaštitu životne sredine i povreda prava na informisanje o stanju životne sredine.⁴⁵

Posebnim zakonima može biti predviđena upravnopravna, krivičnopravna ili građanskopravna zaštita. ZoZB predviđa prekršaje za privredno društvo ili drugo pravno lice, prekršaj odgovornog lica u organu državne uprave, imaocu javnih ovlašćenja, odnosno ovlašćenom pravnom licu kao i zaštitne mere uz kaznu za prekršaj.⁴⁶ I Zakonom o zaštiti životne sredine predviđeni privredni prestupi i prekršaji koji su sankcionisani. Norme prava životne sredine su specijalnog karaktera i imaju prednost u odnosu na opšte norme ostalih grana prava, odnosno primenjuje se pravilo *lex specialis, derogat legi generali*.⁴⁷

Podzakonski akti u oblasti zaštite od komunalne buke

Uredba o indikatorima buke, graničnim vrednostima, metodama za ocenjivanje indikatora buke, uznemiravanja i štetnih efekata buke u životnoj sredini propisuje indikatore buke u životnoj sredini, granične vrednosti, metode za ocenjivanje indikatora buke, uznemiravanje i štetne efekte buke na zdravlje ljudi.⁴⁸ Uredba uvodi osnovni indikator buke koji opisuje ometanje bukom za

⁴³ M. Lazić, „Zaštita od buke – komunalna buka i emisija buke, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, 2012/62, 131–134.

⁴⁴ Krivični zakonik – KZ, *Sl. glasnik RS*, br. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 i 94/2016.

⁴⁵ Vid. čl. 261, 263. i 268. KZ-a.

⁴⁶ Vid. čl. 34–16. ZoZB.

⁴⁷ M. Lazić, 134–135.

⁴⁸ Vid. čl. 1. Uredbe o indikatorima buke.

vremenski period od 24 časa, za dan-veče-noć – Lden, indikator koji opisuje ometanje bukom u toku dana Lday, indikator koji opisuje ometanje bukom u toku večeri Levening i indikator koji opisuje ometanje bukom u toku noći Lnight. Ovi osnovni indikatori buke koriste se za izradu strateških karata buke.

Granične vrednosti indikatora buke na otvorenom prostoru su propisani u zavisnosti od zona odnosno namene prostora i doba dana, tj. da li je dan, večer ili noć. Uredba deli period od 24 časa na tri vremenska intervala i to na dan koji traje 12 časova (od 6 do 18 časova), večer traje 4 časa (od 18 do 22 časa) dok noć traje 8 časova (od 22 do 6 časova).⁴⁹

Za područja za odmor i rekreaciju, bolničke zone i oporavišta, kulturno-istorijski lokalitete i velike parkove za dan i večer dozvoljen nivo buke je 50 dB(A) za dan i večer i 40 dB(A) za noć. Za turistička područja, kampove i školske zone dozvoljeni nivo buke je 50 dB(A) za dan i večer i 45 dB(A) za noć. Kod čisto stambenih područja dozvoljeni nivo buke je 55 dB(A) za dan i večer i 45 dB(A) za noć. Kod poslovno-stambenih područja, trgovačko-stambenih područja i dečjih igrališta dozvoljeni nivo buke je 60 dB(A) za dan i večer i 50 dB(A) za noć. U gradskom centru, zanatskim, trgovačkim, administrativnoupornim zonama sa stanovima, zonama duž autoputeva, magistralnim i gradskim saobraćajnicama dozvoljeni nivo buke je 65 dB(A) za dan i večer i 55 dB(A) za noć. Za industrijska, skladišna i servisna područja i transportni terminali bez stambenih zgrada propisano je da na granici ove zone buka ne sme prelaziti graničnu vrednost u zoni sa kojom se graniči.

Uredba propisuje i granične vrednosti indikatora buke u zatvorenom prostoru gde su glavni faktori namena prostorija i doba dana. Pa tako za boravišne prostorije gde spadaju spavaća i dnevna soba u stambenoj zgradi pri zatvorenim prozorima dozvoljen je nivo buke od 35 dB(A) za dan i večer i 30 dB(A) za noć. U javnim i drugim objektima, pri zatvorenim prozorima u zdravstvenim ustanovama i privatnim praksama za bolesničke sobe je propisan dozvoljeni nivo buke od 35 dB(A) za dan i večer i 30 dB(A) za noć, za ordinacije 40 dB(A) za dan, večer i za noć, dok je za operacioni blok bez medicinskih uređaja i opreme propisan dozvoljeni nivo buke od 35 dB(A) za dan, večer i noć.

Pravilnik o metodama merenja buke, sadržini i obimu izveštaja o merenju buke bliže propisuje metode merenja buke, sadržinu i obim izveštaja o merenju buke. Merenje buke u životnoj sredini se vrši prema standardima SRPS ISO 1996-1 i SRPS ISO 1996-2. Izveštaj o merenju buke mora da sadrži opšti deo, zadatak merenja, uslove i rezultate merenja, zaključak i priložje.⁵⁰ Pravilnik o metodama merenja buke detaljno propisuje sadržaj svakog od obaveznih delova izveštaja posebno.

⁴⁹ Vid. čl. 5. Uredbe o indikatorima buke.

⁵⁰ Vid. čl. 3. Pravilnika o metodama merenja buke.

Pravilnik o metodologiji za izradu akcionih planova bliže propisuje metodologiju za izradu akcionih planova zaštite od buke u životnoj sredini. Akcioni plan se izrađuje za područja gde postoje prekoračenja graničnih vrednosti i to na osnovu strateške karte buke za isto područje. Za potrebe izrade akcionih planova izrađuju se konfliktne karte buke koja se izrađuju na osnovu strateške karte buke, a iz koje je vidljiva razlika između postojećeg, odnosno predviđenog stanja buke i graničnih vrednosti indikatora buke. Konfliktna karta buke izrađuje se metodom proračuna, pri čemu se od nivoa postojećeg, odnosno predviđenog stanja buke oduzimaju granične vrednosti buke. Prema pravilniku osnove za izradu akcionih planova zaštite od buke su:

- mere zaštite od buke u životnoj sredini kao što su planiranje namene prostora, planiranje saobraćaja, preduzimanje tehničkih mera na izvorima buke, izbor izvora buke s nižim vrednostima emisije buke, primena zvučne izolacije, mere na putu prostiranja buke, primena zakonske regulative i drugih propisa;
- procena troškova i efikasnosti mera za smanjenje buke na određenom području;
- popis pravnih i fizičkih lica koja svojom delatnošću utiču na izloženost buci;
- vremenski plan izvršenja pojedinih aktivnosti tokom sprovođenja mera zaštite od buke.⁵¹

Pravilnik o metodologiji za određivanje akustičnih zona bliže propisuje metodologiju za određivanje akustičkih zona. Jedinica lokalne samouprave preduzima mere za zaštitu stanovništva od buke u životnoj sredini i u tom cilju određuje akustičke zone u naselju, kao i granične vrednosti indikatora buke u tim zonama, u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita od buke u životnoj sredini. Jedinica lokalne samouprave akustičkim zoniranjem određuju tihe zone, odnosno zaštićena područja u kojima su propisane granične vrednosti od 50 dB(A) u toku dana, odnosno 40 dB(A) u toku noći. U tihim zonama je zabranjena upotreba izvora buke koji bi svojom aktivnošću mogli da povise nivo buke u tim zonama. Određivanje akustičkih zona se vrši u zavisnosti od namene nekog prostora. Pravilnik je predvideo sledeće akustične zone:

- područja za odmor i rekreaciju, bolničke zone i oporavilišta, kulturno-istorijski lokaliteti, veliki parkovi;
- turistička područja, kampovi i školske zone;
- čisto stambena područja;
- poslovno-stambena područja, trgovačko-stambena područja i dečja igrališta;
- gradski centar, zanatska, trgovačka, administrativno-upravna zona sa stanovima,

⁵¹ Vid. čl. 4. Pravilnika o metodologiji za izradu akcionih planova.

- zone duž autoputeva, magistralnih i gradskih saobraćajnica;
- industrijska, skladišna i servisna područja i transportni terminali bez stambenih zgrada.⁵²

Pravilnik o sadržini i metodama izrade strateških karata buke i načinu njihovog prikazivanja javnosti bliže uređuje sadržinu i metode izrade strateških karata buke, kao i način njihovog prikazivanja javnosti. Tako strateška karta buke sadrži podatke o nivoima buke na određenom području u kalendarskoj godini koja prethodi godini izrade strateške karte buke, a naročito podatke o postojećem, prethodnom ili predviđenom stanju buke izraženom indikatorima buke, prekoračenju graničnih nivoa buke, procenjenom broju stanova, škola, bolnica i zgrada sličnih namena koji su izloženi određenim vrednostima indikatora buke i procenjenom broju ljudi koji je izložen buci na nekom području.⁵³

U strateškoj karti buke prikazuje se ukupna izloženost buci određenog područja na osnovu strateških karata buke usled različitih izvora buke. Za potrebe informisanja javnosti i izrade akcionih planova strateška karta buke sadrži naročito grafički prikaz indikatora buke, karte koje prikazuju područja s prekoračenjem graničnih vrednosti, karte u kojima se postojeće stanje poredi s mogućim budućim situacijama i karte koje prikazuju vrednosti indikatora buke na visinama manjim ili većim od 4 metra, ako to zahteva situacija na terenu.

Pravilnik o uslovima koje mora da ispunjava stručna organizacija za merenje buke, kao i o dokumentaciji koja se podnosi uz zahtev za dobijanje ovlašćenja za merenje buke detaljno propisuje uslove koje mora da ispunjava stručna organizacija za merenje buke, kao i dokumentaciju koja se podnosi uz zahtev za dobijanje ovlašćenja za merenje buke u životnoj sredini. Merenje buke u životnoj sredini može da vrši stručna organizacija koja ima sedište na teritoriji Republike Srbije, ispunjava uslove propisane ovim pravilnikom u pogledu opreme, prostora i kadrova i pod uslovom da je akreditovana kod nadležnog akreditacionog tela.

DIREKTIVA 49/2002/ES O PROCENI I UPRAVLJANJU BUKOM U ŽIVOTNOJ SREDINI

Buka i zaštita od buke su jedan od aktuelnih pravnih problema proizašlih iz savremenog načina života i kao posledica industrijalizacije, koja je u pravu Evropske unije označena kao jedan od vodećih ekoloških problema.⁵⁴ Naime, procenjuje se da je oko 20 % stanovništva zapadne Evrope izloženo negativnim

⁵² Vid. čl. 10. Pravilnika o metodologiji za određivanje akustičnih zona.

⁵³ Vid. čl. 3. Pravilnika o sadržini i metodama izrade strateških karata buke i načinu njihovog prikazivanja javnosti

⁵⁴ M. Lazić, 129.

efektima buke štetnim po zdravlje. Oko 40 % populacije je izloženo nivou buke većem od 55 dB(A) – gornja granica za stambena područja, više od 20 % stanovništva je izloženo nivou buke iznad 65 dB(A) – gornja granica za gradski centar, trgovačku, administrativno-upravnu zonu sa stanovima, zonu duž saobraćajnica, više od 30 % evropske populacije izloženo je nivou buke preko 55 dB(A) noću, što izaziva ometanje spavanja.⁵⁵

Lista propisa EU u oblasti zaštite od buke obuhvata 13 akata različite pravne snage. Propisi EU u oblasti kontrole buke iz specifičnih izvora mogu biti podeljeni u četiri kategorije kojima su obuhvaćeni izvori buke iz motornih vozila, aviona, različitih uređaja i opreme na otvorenom prostoru. Najznačajnija direktiva u oblasti zaštite od buke je Direktiva 2002/49/EC o proceni i upravljanju bukom u životnoj sredini koja je doneta 25. juna 2002. godine.

Direktiva 2002/49/EC ima opšti karakter za razliku od ostalih propisa u ovoj oblasti. U članu definiše „buku u životnoj sredini” kao neželjeni ili po zdravlje štetni zvuk u spoljašnjem prostoru izazvan ljudskim aktivnostima, uključujući buku koju emituju prevozna sredstva, putnički, železnički i vazdušni saobraćaj, kao i buku iz područja s industrijskim delatnostima. Za razliku od našeg zakonodavca koji je prihvatio najopštiju definiciju buke, direktiva EU prihvata nešto određeniju definiciju koja u prvi plan stavlja štetno dejstvo po zdravlje ljudi, kao i najznačajnije izvore komunalne buke. Naš zakonodavac u izvorima buke navodi najznačajnije emitere komunalne buke poput saobraćaja, instalacija postrojenja, tehničkih postupaka itd. Osnovni cilj ove direktive je definisanje zajedničkog pristupa namenjenog prvenstveno izbegavanju, sprečavanju ili smanjivanju štetnih delovanja usled izloženosti buci u životnoj sredini, uključujući smetnje izazvane bukom. Osim toga, Direktiva treba da stvori osnovu uvođenju mera zajednice za smanjenje buke koju emituju najveći izvori, naročito putnička i železnička vozila i infrastruktura, letelice, spoljna i industrijska oprema i pokretne mašine. Direktiva se primenjuje na buku kojoj su ljudi izloženi posebno u gradskim odnosno urbanim područjima, u javnim parkovima ili drugim tihim područjima u aglomeraciji, u tihim područjima u prirodi, pored škola, bolnica i drugih zgrada i područja osetljivih na buku. S druge strane, Direktiva se ne primenjuje na buku koju izaziva osoba izazivač buke, buku od svakodnevnih aktivnosti domaćinstava, buku koju izazivaju komšije, buku na radnom mestu, buku unutar prevoznih sredstava ili buku od vojnih aktivnosti u vojnim područjima. Na osnovu Direktive, države članice obavezne su da na odgovarajućim nivoima imenuju nadležne vlasti i tela odgovorna za primenu Direktive, a naročito da sprovedu akcije ustanovljavanja izloženosti buci izradom „strateških karata buke“ zajedničkim metodama procene država članica, prikupljanje karata buke i akcionih planova i obezbeđivanje da informacije o buci u životnoj sredini i njenom delovanju budu dostupne javnosti,

⁵⁵ *Future noise policy*, Commission of the European communities, Brussels 1996, 1a.

obavezu primene indikatora buke i brojnih drugih aktivnosti; usvajanje akcionih planova od strane država članica, a u svrhu sprečavanja i smanjivanja buke u životnoj sredini – naročito gde nivoi izloženosti mogu izazvati štetna delovanja na ljudsko zdravlje itd. Aktuelna verzija Direktive 2002/49/EC sadrži šest priloga (indikator i buke, metode ocene indikatora buke, metode procene štetnog dejstva buke, minimalni uslovi za izradu strateških karata buke, minimalni uslovi za izradu akcionih planova i podaci koji se dostavljaju komisiji), a koje Evropska komisija prilagođava u zavisnosti od tehničkog i naučnog napretka.⁵⁶

Evropska komisija je tokom 2015. i 2016. godine izvršila procenu Direktive 2002/49/EC koja se odnosi na njene dosadašnje rezultate, ekonomičnost, efikasnost, koherentnost i značaj. Procena je pokazala da je Direktiva bila i nastavlja da bude relevantna za rešavanje problema prekomerne buke, iako su njeni zahtevi prevoshodno proceduralne prirode. Direktiva se pokazala kao koherentna i harmonična sa drugim relevantnim propisima EU zakonodavstva. Zabeležen je napredak u ostvarivanju ciljeva koji su zadati ovom direktivom, ali još uvek nije dostignut puni potencijal. Glavni problem predstavlja kašnjenje zakonodavstava država članica da usvoje i sprovedu zajedničke propisane metode, kao i veoma niske stope usvajanja akcionih planova buke.⁵⁷

USAGLAŠENOST ZAKONODAVSTVA REPUBLIKE SRBIJE SA DIREKTIVOM 49/2002/ES O PROCENI I UPRAVLJANJU BUKOM U ŽIVOTNOJ SREDINI

Proces pridruživanja Evropskoj uniji prate promene u pravu zemlje kandidata koje su uslovljene činjenicom da Evropska unija ima svoje pravne tekovine (*acquis communautaire*) različite od prava zemalja članica i međunarodnog prava. Pridruživanje se odvija u pripremnom periodu tokom kojeg zemlja kandidat ili potencijalni kandidat za prijem članstvo postepeno harmonizuje svoje pravo sa pravom EU pored ispunjavanja drugih postavljenih uslova i kriterijuma. Obavezu harmonizacije prava u Republici Srbiji predviđa Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju koji je potpisan u aprilu 2008. godine. Najvažniji forum za EU poslove u oblasti zaštite životne sredine je pregovaračka grupa 27 koju vodi Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine, a čiji su stalni članovi još i Ministarstvo finansija, Ministarstvo ekonomije, Ministar-

⁵⁶ Direktiva 2002/49/EC je revidirana više puta: Aneksom I su ustavnovljeni dodatni indikatori buke, Aneksom II su uvedene zajedničke metode za procenu buke, Aneksom III su ustanovljeni metodi ocene štetnog dejstva buke, Aneksom IV su uvedeni minimalni uslovi za strateške karte buke, dok su Aneksom V uvedeni minimalni uslovi za akcione planove.

⁵⁷ Commission staff working document refit evaluation of the Directive 2002/49/EC relating to the assessment and management of environmental noise, European commission, Brussels 2016, 26.

stvo energetike i rudarstva, Ministarstvo saobraćaja, Ministarstvo građevine, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde i državne uprave, Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnološkog razvoja, Institut za standardizaciju, Republički hidrometeorološki zavod Srbije, Republički geodetski zavod, Agencija za bezbednost na putevima, Direktorat za civilno vazduhoplovstvo, Zavod za zaštitu prirode, Kancelarija za evropske integracije, Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom i Sekretarijat za zakonodavstvo.

Tek sa donošenjem Zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini Republika Srbija je započela proces harmonizacije i implementacije prava EU u oblasti zaštite od buke koja je do tog momenta bila u potpunosti neusaglašena. U Obrazloženju Nacrta zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini kao jedan od razloga za donošenje novog zakona posebno se napominje usaglašenost sa međunarodnim propisima i Direktivom 2002/49/EZ. Pored zakona i donetih podzakonskih propisa, oblast zaštite od buke uređena je i posebnim zakonima koji regulišu specifične oblike buke poput Zakona o vazдушnom saobraćaju, zatim tehnički propisi za motorna vozila i mašine. Usvojeni su i brojni podzakonski propisi kojima se implementiraju Direktive 89/629/EEZ, 2002/30/EZ i 2006/93/EZ.

Prema oceni Evropske Komisije iz 2016. godine Republika Srbija je postigla dobar nivo usklađenosti zakonske regulative, ali je sprovođenje propisa još uvek u ranoj fazi. Republika Srbija treba da izradi administrativne kapacitete da bi se napravili nacrti strateških mapa zagađenja bukom i akcioni planovi.⁵⁸

Međutim, Direktiva 2002/49/EK je samo delimično transponovana Zakonom o zaštiti od buke u životnoj sredini i njenim pratećim podzakonskim aktima. Planirano je da Republika Srbije tokom 2016. godine donese Zakon o izmenama i dopunama Zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini, međutim to se još uvek nije dogodilo. Nove izmene zakona će uzeti u obzir reviziju Aneksa II Direktive 2002/49/ES. Novine koje su predviđene za Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini radiće se s ciljem da se postigne potpuno prenošenje evropskih norimi u oblasti zaštite od buke i efikasno sprovođenje propisa, one treba da sadrže promene nadležnosti, nove metode procene indikatora određene Aneksom II Direktive, mehanizme izveštavanja, uvođenje principa „zagađivač plaća”, kao i rokove za usaglašavanje s obavezama. U skladu sa najavljivanim izmenama zakona planira se i donošenje novih podzakonskih akata do 2018. godine.⁵⁹

Znatnija revizija institucionalnih nadležnosti predviđena je na osnovu preporuka dobijenih na bilateralnom skriningu, u novembru 2014. godine. Rečeno je da je najvažnije da se odrede nadležni organi i utvrde novi rokovi koji odgovaraju rokovima u državama članicama, kako bi se omogućilo poređenje

⁵⁸ *Republika Srbija: izveštaj za 2016. godinu*, Evropska komisija, Brisel 2016, 90.

⁵⁹ *Post skrining dokument životna sredina i klimatske promene*, Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine, Beograd 2016, 218.

podataka.⁶⁰ Takođe, preporuka je bila da se uvede princip „zagađivač plaća”. Na taj način lokalne samouprave bi bile odgovorne za izradu strateških karata buke naselja, dok bi JP „Železnice Srbije“ bilo nadležno za izradu karata buke železničkog saobraćaja, JP „Putevi Srbije“ za izradu karata buke drumskog saobraćaja, a Aerodrom „Nikola Tesla“ za izradu karata buke avionskog saobraćaja. Očekuje se da sve preporuke budu ugrađene u revidirani zakon. U ovom trenutku, nadležnosti su podeljene na tri nivoa: republički, pokrajinski i lokalni.

U okviru Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine sektori zaduženi za zaštitu od buke su Odeljenje za normativne poslove i harmonizaciju propisa koje radi na zakonodavnom usaglašavanju sa propisima EU u oblasti zaštite od buke u životnoj sredini kao i na usklađivanju propisa u ovoj oblasti sa nacionalnim zakonodavstvom u drugim oblastima, zatim Sektor za planiranje i upravljanje, Odsek za zaštitu od buke, vibracija i nejonizujućih zračenja koji radi na primeni propisa u ovoj oblasti i davanju stručne osnove za izradu propisa u oblasti zaštite od buke u životnoj sredini, Sektor inspekcije za zaštitu životne sredine – obavlja poslove kontrole i nadzora u ovoj oblasti, Agencija za zaštitu životne sredine Republike Srbije, Sektor za stanje životne sredine, Grupa za nejonizujuće zračenje i buku u životnoj sredini koji obavlja poslove koji se tiču informacionog sistema.

Na pokrajinskom nivou pitanjem buke bavi se Pokrajinski sekretarijat za urbanizam, graditeljstvo i zaštitu životne sredine, dok su na lokalnom nivou, u većim gradovima osnovani gradski sekretarijati za poslove zaštite životne sredine (uključujući i zaštitu od buke). U manjim lokalnim samoupravama obično je jedna osoba zadužena za poslove zaštite od buke, pored drugih poslova.

Pored navedenih, sledeća javna preduzeća imaju odgovornost za sprovođenje propisa u oblasti zaštite od buke: JP „Železnice Srbije“, JP „Putevi Srbije“ i Aerodrom „Nikola Tesla“.

Glavne implementacione aktivnosti u sektoru institucionalnih nadležnosti odnose se na izradu strateških karata buke i izradu akcionih planova. Ove obaveze spadaju u srednjoročne prioritete, te se predviđa njihova izrada u periodu između 2017. i 2020. godine. Strateške karte buke i akcioni planovi moraju da se izrade pre datuma pristupanja EU. Izrada strateških karata buke je složen proces koji obuhvata definisanje granica naselja za koje se izrađuju karte buke, definisanje sekcija puteva za koje se rade karte, definisanje sekcija železničkih pruga za koje se rade karte, sakupljanje neophodnih ulaznih podataka za izradu strateških karata buke uključujući i potrebna merenja, izradu modela koji se koriste za izradu strateških karata buke, obradu podataka i izrada strateških karata buke u izabranim gradovima, na izabranim deonicama puteva, železničkih pruga i aerodroma u skladu sa Direktivom o proceni i upravljanju bukom u

⁶⁰ *Ibid.*, 216.

životnoj sredini, predstavljanje strateških karata buke javnosti i obuku relevantnih zainteresovanih strana o izradi strateških karata buke.⁶¹

S druge strane izrada akcionih planova obuhvata donošenje odluka o pripremi akcionih planova, u zavisnosti od rezultata strateških karata buke, identifikaciju zainteresovanih strana i osnivanje radnih grupa za svaki akcioni plan koji se izrađuje, identifikaciju mera koje se uključuju u plan, procenu troškova predloženih mera, utvrđivanje institucionalnih odgovornosti za sprovođenje mera, izrada nacrtu akcionih planova, javne rasprave na nacrtu akcionih planova, usvajanje akcionih planova, predstavljanje akcionih planova javnosti, obuku relevantnih zainteresovanih strana o akcionom planiranju, obuku o izradi strateških karata buke, izradi akcionih planova i mehanizama izveštavanja i korišćenje iskustava država članica.⁶²

Kako je trenutno izrada strateških karata buke na celoj teritoriji Republike Srbije poverena Agenciji za zaštitu životne sredine, a kako nema dovoljno institucionalnih kapaciteta za ovakav zadatak, postoji značajna prepreka za izradu strateških karata buke – Agencija za zaštitu životne sredine do sada nije izradila nijednu stratešku kartu buke. Plan aktivnosti i izvore finansiranja za izradu strateških karata buke donosi Vlada na predlog ministarstva nadležnog za zaštitu životne sredine. S obzirom da je ZoZB-om utvrđeno da se strateške karte buke koriste kao osnova za izradu akcionih planova zaštite od buke u životnoj sredini, ali i kao sredstvo za obaveštavanje javnosti o nivou buke u životnoj sredini i njenim štetnim efektima, nedostatak strateških karata buke ima značajne posledice na upravljanje bukom na nivou jedinica lokalnih samouprava, odnosno jedinice lokalne samouprave nemaju na raspolaganju dovoljno instrumenata koje bi upotrebile za donošenje konkretnih mera koje treba da budu deo akcionih planova zaštite od buke.⁶³ Pitanje izrade karata od buke naročito je značajno za Aerodrom „Nikola Tesla” u Beogradu koji je prešao granicu od 50.000 operacija godišnje, čime je svrstan u kategoriju glavnih aerodroma sa obavezom kontinualnog merenja buke.

U dugoročni plan aktivnosti spada uspostavljanje mehanizama izveštavanja nadležnih institucija EU. Jedan od glavnih prepreka za sprovođenje prihvaćenih standarda EU su trškovi sprovođenja. Naime, troškovi za sprovođenje direktive procenjeni su u nekoliko dokumenata. Brojke se razlikuju u zavisnosti od pretpostavki koje se koriste za proračun troškova. Prema Sektorskoj strategiji aproksimacije za industrijsko zagađenje i buku iz 2011. godine, investicioni troškovi za postizanje ciljeva direktive iznose 17,6 miliona evra, dok su

⁶¹ Status i planovi prenošenja i sprovođenja pravnih tekovina EU za poglavlje 27 – životna sredina i klimatske promene, http://www.pregovarackagrupa27.gov.rs/?wpfb_dl=69, 4.6.2017.

⁶² *Ibid.*

⁶³ D. Damjanović, A. Mitić, *Urbanističke mere za smanjenje buke u gradu Beogradu*, Stalna konferencija gradova i opština – Savez gradova i opština Srbije, Beograd 2015, 34.

u Nacionalnom programu zaštite životne sredine iz 2010. godine, troškovi za sektor buke procenjeni na 18,6 miliona evra.⁶⁴ Ovi preliminarni proračuni su izrađeni za dva kruga strateških karata buke i akcionih planova. Na bilateralnom skriningu preporučeno je da se aktivnosti vrše u jednom krugu odnosno prva dva kruga strateških karata buke odjednom. Shodno tome, preporuka je bila da se i akcioni planovi tako rade (prva dva kruga akcionih planova odjednom). Preliminarna procena troškova, na osnovu jediničnih cena, a prema iskustvu država članica i eksperata iz Evropske komisije, može se izvršiti na sledeći način: cene za izradu karata buke se za naselja kreću u opsegu od 0,25 do 1 evra po glavi stanovnika. Ukupan broj stanovnika u pet velikih gradova, gde su ubrojani Beograd, Novi Sad, Niš, Kragujevac i Subotica je 2.443.862. Za 944 km glavne putne mreže procenjeni trošak je 600.000 evra, dok je cena izrade karata buke za aerodrome procenjena između 10.000 i 15.000 evra.⁶⁵

ZAKLJUČAK

Pravni okvir zaštite od buke u Republici Srbiji čini Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini, koji je donet u okviru takozvanog zelenog paketa zakona 2009. godine i set podzakonskih akata koji je donet 2010. godine. Zakonodavac je prilikom njihovog donošenja za osnovu uzeo međunarodne preporuke i standarde, a naročito je imao u vidu relevantne direktive Evropske unije. ZoZB detaljno reguliše subjekte zaštite životne sredine od buke, mere i uslove zaštite od buke u životnoj sredini, merenje buke u životnoj sredini; pristup informacijama o buci, nadzor i druga pitanja od značaja za zaštitu životne sredine i zdravlje ljudi. ZoZB je usvojio najprihvaćeniju međunarodnu definiciju buke po kojoj ona predstavlja svaki neželjen ili štetan zvuk. Definisane buke od strane zakonodavca je značajno jer različito shvatanje pojma buke može dovesti do različitog tumačenja pravnih normi. Odredbe ZoZB-a se ne odnose se na buku koja nastaje na radnom mestu i u radnoj okolini, buku koja nastaje u prevoznom sredstvu, buku koja potiče od vojnih aktivnosti na armijskim poligonima i aktivnosti na zaštiti od elementarnih nepogoda, prirodnih i drugih udesa, buku od aktivnosti u domaćinstvu ili buku iz susednog domaćinstva, kao i na buku kojoj su izloženi oni koji je stvaraju što praktično znači da je predmet ovog zakona komunalna buka. Pored propisanih tehničkih mera ZoZB-om su predviđeni privredni prestupi i prekršaji. Važnu preventivnu ulogu u zaštiti od buke imaju norme Krivičnog zakonika koji propisuje krivična dela protiv životne sredine čime se štiti pravo čoveka na očuvanu životnu sredinu,

⁶⁴ *Post skrining dokument životna sredina i klimatske promene*, Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine, Beograd 2016, 226.

⁶⁵ *Ibid.*, 229.

dok su Zakonom o zaštiti životne sredine takođe predviđeni privredni prestupi i prekršaji. Evropska unija je u oblasti zaštite od buke donela 13 propisa različite pravne snage, a posebno se po značaju izdvaja Direktiva 2002/49/ES zbog svog opšteg karaktera. Zbog toga ona danas predstavlja osnovu regulative EU u oblasti zaštite od buke. Proces usaglašavanja prava Republike Srbije i EU u oblasti zaštite od buke možemo podeliti u dve faze. Prva je prenošenje pravnih standarda, dok je druga njihova primena u praksi. Možemo zaključiti da je donošenjem ZoZB-a učinjen veliki pomak, posebno kada se uzme u obzir činjenica da je čitava oblast zaštite životne sredine do donošenja seta zakona 2009. godine bila jedna od najkritičnijih tačaka kada je u pitanju harmonizacija sa pravim tekovinama EU. Međutim, postizanje pune usaglašenosti iziskuje duži period. U planu je donošenje izmena i dopuna ZoZB-a kojim bi se u potpunosti prihvatile norme iz revidiranog Aneksa II Direktive 2002/49/EZ. Aktivnu ulogu u pregovorima koji se vode u cilju harmonizacije prava Republike Srbije sa pravnim tekovinama EU ima Pregovaračka grupa 27 koju vodi Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine. Što se tiče druge faze, jedna od važnih obaveza koju još uvek nismo ispunili, a koju propisuje zakonodavstvo EU je izrada tzv. „karata buke”. Karte buke daju pregled prosečnog nivoa buke u različitim delovima grada i važne su između ostalog kao podloga za prostorno planiranje, odnosno kao osnova za izradu akcionih planova zaštite. Jedan od najvećih problema koji usporava njihovu izradu je nedostatak finansijskih sredstva, ali i kadrova. Međutim, ovde se mora napomenuti da ovu obavezu nisu ispunile ni neke od članica EU, na šta je ukazala i Evropska komisija.

LITERATURA

- Berglund, B., Lindvall, T., Schwela, D. H., *Guidelines for Community Noise*, World Health Organization, Geneva, 1999.
- Budisavljević, B. B., Georgijević, V., Pravica, P., Kurtović, H., *Buka – osnovi, analiza, izvori i zaštita*, Tribina građevinske fizike, Beograd, 1998.
- Budisavljević, B. B., Milenković, A., Boljević, D., Baralić, S., Savković, D., „Podloge za propise o komunalnoj buci – I deo“, Telekomunikacioni forum TEFLOR 2010, Beograd, 2010.
- Commission staff working document refit evaluation of the Directive 2002/49/EC relating to the assessment and management of environmental noise*, European commission, Brussels, 2016.
- Damjanović, D., Mitić, A., *Urbanističke mere za smanjenje buke u gradu Beogradu*, Stalna konferencija gradova i opština – Savez gradova i opština Srbije, Beograd, 2015.
- Drenovak-Ivanović M., Đorđević S., Važić S., *Pravni instrumenti ekološke zaštite – građanskopravna i krivičnopravna zaštita*, OEBS / Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine, Beograd, 2015.

- Drinčić, D., Krstić, S., Zeković, A., Martinović, D., „Merenje i zaštita od buke“, *Ecologica*, 54/2009.
- Durđev, D., „Zaštita od buke i emisije štetnih gasova u vazдушnom saobraćaju“, *Zbornik radova*, 1/2014.
- Handbook on the implementation of ec environmental legislation*, Regional Environmental Center, Vienna, 2008.
- Lazić, M., „Zaštita od buke – komunalna buka i imisija buke“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, 2012/62.
- Mirković, B. D., „Pregled prakse i regulative u oblasti zaštite od buke izazvane vazdušnim saobraćajem u Srbiji“, *Tehnika – saobraćaj*, 3/2015.
- Popović, S., *Zaštita od buke sa posebnim osvrtom na SR Srbiju (pravni aspekt)*, Naučna knjiga, Beograd 1989.
- Post screening dokument životna sredina i klimatske promene*, Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine, Beograd 2016.
- Republika Srbija: izveštaj za 2016. godinu*, Evropska komisija, Brisel 2016, 90.
- Rogač, M., Nikić, M., „Uticaj buke željezničkog saobraćaja na životnu sredinu“, *Zbornik radova*, International Quality Conference, Quality festival 2012, Kragujevac 2012.
- Uzunović, R., „Protection from noise and vibration“, LOLA Institute, Belgrade, 1997, 5.

Propisi

- Amandman XXX, *Službeni list SFRJ*, br. 29/1971.
- Directive 85/337/EEC, *Official Journal L 175*, 1985.
- Directive 2002/49/EC of the European parliament and of the Council of 25 June 2002 relating to the assessment and management of environmental noise, *Official Journal of the European Communities L 189*, 2002.
- Krivični zakonik, *Službeni glasnik RS*, br. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 i 94/2016.
- Pravilnik o metodama merenja buke, sadržini i obimu izveštaja o merenju buke, *Službeni glasnik RS*, br. 72/2010.
- Pravilnik o metodologiji za izradu akcionih planova, *Službeni glasnik RS*, br. 72/2010.
- Pravilnik o metodologiji za određivanje akustičnih zona, *Službeni glasnik RS*, br. 72/2010.
- Pravilnik o sadržini i metodama izrade strateških karata buke i načinu njihovog prikazivanja javnosti, *Službeni glasnik RS*, br. 80/2010.
- Pravilnik o uslovima koje mora da ispunjava stručna organizacija za merenje buke, kao i o dokumentaciji koja se podnosi uz zahtev za dobijanje ovlašćenja za merenje buke, *Službeni glasnik RS*, br. 72/2010.
- R. Uzunović, „Protection from noise and vibration“, LOLA Institute, Belgrade, 1997.
- Uredba o indikatorima buke, graničnim vrednostima, metodama za ocenjivanje indikatora buke, uznemiravanja i štetnih efekata buke u životnoj sredini, *Službeni glasnik RS*, br. 75/2010.

Ustav Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 98/2006.
Ustav Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 1/1990.
Ustav Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, *Službeni list SFRJ*, br. 14/1963.
Zakon o vazdušnom saobraćaju, *Sl. glasnik RS*, br. 73/2010, 57/2011, 93/2012 i 45/2015.
Zakon o zaštiti životne sredine, *Službeni glasnik RS*, br. 135/2004, 36/2009, 36/2009, 72/2009, 43/2011 i 14/2016
Zakon o zaštiti životne sredine, *Službeni glasnik RS*, br. 66/91, 83/92, 53/93, 67/93, 48/94, 53/95.
Zakon o zaštiti od buke – ZoZB, *Službeni glasnik RS*, br. 36/2009 i 88/2010.
Zakon o zaštiti stanovništva od buke, *Službeni glasnik SR Srbije*, br. 68/81
Zakon o izgradnji objekata, *Službeni glasnik SR Srbije*, br. 10/84 i 37/88.
Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini, *Službeni glasnik RS*, br. 36/2009 i 88/2010.

**LEGAL FRAMEWORK OF PROTECTION
FROM COMMUNITY NOISE IN THE REPUBLIC OF SERBIA
AND ITS COMPLIANCE WITH DIRECTIVE 49/2002/EC**

Miloš Rubežić, LL.M.
Legal Trainee

S u m m a r y

Noise and Noise protection are one of the most current topics of environmental law, bearing in mind that fast technical and technological development of the countries in the last half century has caused multiple pollution of the environment, which is reflected, inter alia, in the increasingly negative impact of noise on human life. The positive law of the Republic of Serbia in the field of noise protection makes the Law on noise protection from 2009, together with a number of by-laws that allow its implementation. Having in mind that the Republic of Serbia has acquired the status of candidate for European Union membership in 2012, there is a formal obligation of our country to harmonize its legislation with the *acquis communautaire*. The European Commission has conducted a detailed analytical overview of chapter 27 on environmental issues in the form of a screening report, which is the starting point for the analysis of the harmonization of our legal system with the EU *acquis* in the field of noise protection. Post-screening report together with the documents from the bilateral meetings of Serbian representatives with the representatives of the European Commission give directions to our legislator in which direction future amendments and supplements to the existing laws should go.

Key words: noise, community noise, noise protection, the Law on noise protection, Environmental Protection Agency, Chapter 27, the European Union Law, Directive 49/2002/EC

Др Мирослав Милосављевић,
Факултет за правне и пословне студије
„Др Лазар Вркатић“ у Новом Саду

Мср Јелена Милосављевић,
Војвођанска банка, а. д. Нови Сад

КОРПОРАЦИЈСКА ПРАВА АКЦИОНАРА У АКЦИОНАРСКОМ ДРУШТВУ*

САЖЕТАК: У раду се разматра актуелна и значајна тема која се односи на корпорацијска права акционара, која обухватају права акционара на учешће у раду скупштине друштва, што се огледа у сазивању скупштине, уврштавање одржених тачака у дневни ред, као и право на информисање.

У раду је дат и кратак преглед неких решења из упоредног права, у циљу доприноса да се сагледају евентуални недостаци и могућа усавршавање наших прописа и њихово усклађивање са бољим решењима.

Кључне речи: акционари, корпорацијска права, скупштина, информисаност, гласање

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Поред имовинских и специјалних права, акционари у акционарским друштвима имају и корпорацијска права.

У корпорацијска права акционара убрајају се:

- право на учешће у управљању друштвом и

* Рад примљен 21. 9. 2017. године.

- право приступа правним актима и другим документима и информацијама.¹

Под правом управљања друштвом подразумевају се више права, пре свега права у вези са радом скупштине друштва и право гласа.²

ПРАВА У ВЕЗИ СА РАДОМ СКУПШТИНЕ

Права акционара која су у вези са радом скупштине (корпорацијска³ или управљачка права⁴) и ту спадају право на сазивање скупштине и право гласа.⁵

Право на сазивање скупштине, које се огледа у томе што акционари, који имају или представљају (заступају) најмање 20 % гласова акционарског друштва или оснивачким актом утврђени мањи део, могу захтевати од директора (ако је управљање друштвом једнодомно), односно од надзорног одбора (ако је управљање друштвом дводомно) да сазове скупштину, уз навођење разлога за сазивање скупштине и питања о којима би скупштина требало да одлучује. Ако надлежни орган не сазове седницу скупштине у року од три дана од дана пријема захтева, тако да дан одржавања седнице буде најкасније 15 дана од дана пријема захтева, подносиоци тог захтева могу сами сазвати седницу скупштине у року од осам дана од дана истека тог рока за одржавање седнице скупштине.⁶

Право је акционара, који поседују или заступају најмање 10 % удела у основном капиталу друштва, да путем писаног обавештења друштву, **ставе додатне тачке на дневни ред већ сазване седнице скупштине акционара.**⁷ Дакле, ово је ситуација када је скупштина акционара у обавези да уврсти у дневни ред додатне тачке на разматрање.

Акционари који поседују најмање 5 % акција са правом гласа могу одбору директора, односно надзорном одбору (ако је управљање дводом-

¹ Царић, Славко и др.: *Привредно право*, Факултет за економију и индустријски менаџмент, Нови Сад, 2016, 68.

² Академик Мирко Васиљевић, право учешћа у раду скупштине и право гласа у ужем смислу, назива статусним или чланским правима акционара. Васиљевић, Мирко, *Компанијско право: Трговинско право*, Правни факултет Универзитета у Београду, 2005, 276.

³ Фримерман, Александар, Фримерман, Андреј: *Акционарско друштво*, Финекс, Београд, 1998, 90.

⁴ Брабић, Јакша, *Право друштва – књижа друга*, Друштво капитала, Организатор, Загреб, 2002, 279.

⁵ Царић, Славко и др.: *наведено дело*.

⁶ Чл. 202. Закона о привредним друштвима (*Службени гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014 – др. закон и 5/2015).

⁷ Чл. 206. ЗОПД РС.

но) да предложи додатне тачке за дневни ред седнице, уз навођење разлога и достављање предлога одлуке коју скупштина треба да донесе.⁸ Пошто су у овој ситуацији акционари са мањим процентом акција него у претходном случају, исти могу само да предложе да се одређена питања уврсте у дневни ред. Уколико одбор директора, односно надзорни одбор не прихвати предлог у року од три дана од дана његовог пријема, подносилац предлога има право да у даљем року од три дана захтева да надлежни суд, у ванпарничном поступку, наложи друштву да предложене тачке стави на дневни ред скупштине.⁹

Суд може да одлучи да се његова одлука објави о трошку друштва у најмање једном високотиражном дневном листу који се дистрибуира на целој територији Републике Србије.¹⁰

Право учествовања у раду скупштине акционарског друштва припада сваком акционару на основу самог закона и исто се не може оспорити. Уколико би акционар од стране друштва или уз знање било ког директора или члана надзорног одбора био онемогућен да учествује у раду седнице на којој је одлука донета, може тужбом надлежном суду да побива одлуку донету на тој седници скупштине и тражи накнаду штете.¹¹

Статутом се може утврдити минималан број акција које акционар мора да поседује да би лично учествовао у раду скупштине, који не може бити већи од броја који представља 0,1 % укупног броја акција одговарајуће класе. Акционари који појединачно не поседују довољан број акција, имају право да у раду скупштине учествују преко заједничког пуномоћника.¹²

У Закону о привредним друштвима из 2011. године није до краја, на изричит и систематичан начин утврђено шта све представља садржину учешћа у скупштини акционарског друштва.¹³ Анализом законских одредаби може се закључити да је то право расправљања о питањима која су на дневном реду скупштине, предлагање одговарајућих решења, тражење обавештења и др.

Право гласа представља овлашћење акционара да остварује своју вољу доношењем одлуке у скупштини акционарског друштва.

Акционар не може да се одрекне права гласа, међутим, може то право да не користи. Право гласа се не може одузети акционару. У принципу, право гласа не може да постоји без акција и у нашем Закону, да

⁸ Чл. 337. ЗОПД РС.

⁹ Чл. 338. ЗОПД РС.

¹⁰ Исто.

¹¹ Чл. 376. ЗОПД РС.

¹² Чл. 328. ст. 3. и 4. ЗОПД РС.

¹³ Више: чл. 328. ст. 2. ЗОПД РС.

би се отклониле недоумице које су постојале у пословној пракси и ради заштите акционара, предвиђено је да право гласа на основу акција датих у залогу има акционар као залогодавац.¹⁴ Сматрамо да одређене функције управљања друштвом могу имати повериоци у случајевима, под условом и на начин који је предвиђен уговором о кредиту или другим уговором. Овај институт, који даје право гласа без поседовања акција, успостављен је ради заштите поверилаца и исти је факултативан. У начелу не постоје акције које не дају право гласа у скупштини акционарског друштва. Изузетно, без права гласа могу се издавати само приоритетне акције, с тим да њихова номинална вредност не може бити већа од 50 % основног капитала акционарског друштва.¹⁵

Основно правило у нашем и упоредном праву је да акционари остварују право гласа према броју и врсти акција коју имају, уколико статутом није друкчије утврђено.¹⁶

Свака акција, уз исте услове, даје једнако право гласа и забрањено је издавање акција које би, уз исти номинални износ, давале различит број гласова.

Законом о тржишту капитала¹⁷ утврђен је изузетак од основног принципа да свака акција даје право гласа сразмерно номиналној вредности. То је ситуација када лице (физичко или правно) које стекне (непосредно или посредно) акције по основу којих остварује право гласа тако да његов удео у основном капиталу акционарског друштва достигне, пређе или падне испод границе од 5 %, 10 %, 15 %, 20 %, 25 %, 30 %, 50 % и 75 % права гласа истог акционарског друштва чијим се акцијама тргује на регулисаном тржишту, односно МТП, дужно је да о томе обавести Комисију, то друштво и регулисано тржиште, односно МТП на коме су акције тог друштва укључене у трговање.¹⁸

Уколико лице не изврши ову обавезу, док исту не изврши, привремено у складу са законом, губи право гласа на основу тако стеченог учешћа у основном капиталу акционарског друштва.¹⁹

У француском праву, свака акција, без обзира на врсту, даје најмање један глас у скупштини акционарског друштва,²⁰ осим приоритетних акција које се могу издати без права гласа.

¹⁴ Чл. 361. ЗОПД РС.

¹⁵ Чл. 253. ст. 2. и ЗОПД РС.

¹⁶ Чл. 250. и 251. ЗОПД РС; чл. 370. ст. 6. енглеског Трговачког закона из 1985. – ЕТЗ; чл. 692. швајцарског Законика о облигацијама из 1911. – ШЗО; § 12. ст. 1. Закона о акционарским друштвима из 1965. – НЗОАД; чл. 174. француског Закона о трговачким друштвима из 1966. – ФЗОТД.

¹⁷ Закон је објављен у: *Службени гласник РС*, бр. 31/2011, 112/2015 и 108/2016.

¹⁸ Чл. 57. Закона о тржишту капитала.

¹⁹ Чл. 62. Закона о тржишту капитала.

²⁰ Чл. 174. и 269. ст. 2. француског Закона о трговачким друштвима из 1966. – ФЗОТД.

У немачком праву свака акција даје један глас у скупштини акционарског друштва, осим приоритетних акција које се могу, као и у француском праву, издавати без права гласа. По овом праву могу се издати, уз одобрење надлежног државног органа ако то захтева јавни интерес, акције са више гласова.²¹

У енглеском праву могуће је издавати обичне акције са једним или више гласова,²² као и издавање акција без права гласа.

У неким правима, статутом се може утврдити највећи број гласова сваког акционара, без обзира на номиналну вредност акција које поседују, под условом да то важи за све акционаре који поседују акције са правом гласа.²³ Овде се не ради о искључењу права гласа, већ о његовом ограничењу и уводи се ради ограничења гласачке моћи акционара са великим бројем гласова. На овај начин друштво се, како то неки аутори²⁴ наводе, брани од „непријатељског” преузимања или када постоји опасност да неко, од већ постојећих акционара, стекне велики утицај, а што би могло бити штетно за акционарско друштво.²⁵ Ограничено право гласа на одређени највећи број гласова, сматра се, може имати негативне последице које се огледају у дестимулацији продаје акција.

Како у нашем, тако и у упоредном праву, законом су предвиђене ситуације када постоји искључење права гласа ради заштите интереса акционарског друштва и осталих акционара.

Акционар не може да гласа о питањима када постоји конфликтност интереса на седници скупштине на којој се одлучује о: његовом ослобађању од обавеза према друштву или о смањењу тих обавеза; покретању или одустајању од спора против њега; одобравању послова у којима тај акционар има лични интерес.²⁶ Овде није реч о губитку права гласа, већ о томе да се ово право не може остварити у одређеним ситуацијама.

Гласови акционара чије је право гласа искључено не узимају се у обзир приликом утврђивања кворума.²⁷

Изузетак од искључења код гласања могућ је само када је у питању једночлано акционарско друштво, где постоји само један акционар који се

²¹ § 12. ст. 1 и §. 12. ст. 2. НЗОАД.

²² Акције са правом на више гласова називају се А shares (А акције) или founders shares (акције оснивача) пошто су резервисане за осниваче који на овај начин остварују контролу у управљању акционарским друштвом.

²³ У чл. 291. Хрватског закона о трговачким друштвима из 1993. – ГЗОТД. У чл. 221. ст. 4. Закона о предузећима РС из 1996. године била је предвиђена оваква могућност. У Закону о привредним друштвима РС из 2011, оваква могућност није предвиђена.

²⁴ Semler, U. F. 496. према: Барбић Јакша, *наведено дело*, 508.

²⁵ Schmidt, K., 608, према: Барбић Јакша, *наведено дело*, 509.

²⁶ Чл. 362. ЗОПД РС.

²⁷ Исто.

не може искључити из гласања с обзиром да у таквој ситуацији не би имао ко да доноси одлуке, те друштво не би могло да функционише. Међутим, овде је систем одговорности постављен на другачији начин и у функцији је заштите поверилаца акционарског друштва од одлука акционара који одлучију руководећи се искључиво својим интересима.

Акционар може бити изабран у надзорни одбор, а може бити именован и за директора акционарског друштва. Избором у неки од органа друштва, акционар је у могућности да непосредније учествује у управљању и контроли друштва.

У неким упоредним правима, акционар право гласа стиче тек уплатом уписаних акција у целисти, уколико уговором о оснивању није утврђено другачије.²⁸ У нашем праву, уколико се акције плаћају у више рата, право из таквих акција остварује се сразмерно висини исплаћених рата.²⁹

Да би користио право гласа, акционар је обавезан да претхоно докаже да поседује акције са правом гласа. Акционар – физичко лице, право гласа може да остварује лично. Он то право може да оствари и преко пуномоћника.³⁰ У нашем праву пуномоћник не може бити (ако је управљање друштвом дводомно) лице које је директор или члан надзорног одбора друштва.³¹ У јавном акционарском друштву пуномоћник акционара не може бити лице које је: контролни акционар друштва или је лице које је под контролом контролног акционара или директор или члан надзорног одбора друштва, или лице које има то својство у другом друштву које је контролни акционар друштва или у друштву које је под контролом контролног акционара или запослени у друштву или лице које има то својство у другом друштву које је контролни акционар друштва или у друштву које је под контролом контролног акционара или ревизор друштва или запослени у лицу које обавља ревизију друштва, или лице које има то својство у другом друштву које је контролни акционар друштва или у друштву које је под контролом контролног акционара.

Пуномоћје се, по правилу, може дати само за једну скупштину а важи и за поновно заказану скупштину. Ако у пуномоћју за гласање није наведено да се даје за једну седницу скупштине, оно важи и за све наредне седнице скупштине до опозива, односно до истека периода на који је дато.³²

²⁸ Чл. 79. ФЗОТД; § 134. НЗОАД.

²⁹ Новаковић, Секула, „Стварна, управљачка и имовинска права које даје акција“, часопис *Радни односи и управљање*, бр. 12/2002, 57.

³⁰ Чл. 344. ЗОПД РС.

³¹ Чл. 345 ст. 2. ЗОПД РС.

³² Чл. 44. ЗОПД РС.

У енглеском праву пуномоћје може бити специјално, дато само за једну скупштину и генерално које нема временско ограничење и важи до опозива.³³

У нашем праву регулисано је питање форме и садржине пуномоћја, као и у већини упоредних права.³⁴ У енглеском, немачком и француском праву тражи се да акционар изда писмено пуномоћје за заступање и гласање у скупштини акционарског друштва.³⁵

Акционари – правна лица, своје право гласа у скупштини акционарског друштва остварују преко својих заступника. У нашем праву то је директор или друго лице које је предвиђено статутом. Заступник друштва може пренети путем пуномоћја своја овлашћења за гласање у скупштини на другог.

ПРАВО НА ИНФОРМИСАЊЕ

Право на информисање, представља лично право сваког акционара и оно омогућује да се обезбеди начело јавности у раду акционарског друштва. Потпуна и благовремена информисаност омогућава да акционар располаже са свим потребним подацима о стању у друштву, а пре свега о финансијској ситуацији, производњи, пласману робе, перспективи рада, радом органа друштва и др. који су потребни, пре свега, ради компетентног одлучивања у скупштини акционарског друштва, као и ради контроле пословања друштва.

Информисаност у акционарском друштву се врши путем периодичних и годишњих извештаја о пословању акционарског друштва; извештаја надзорног одбора и ревизора, који се подносе скупштини на разматрање; битна обавештења о пракси корпоративног управљања које спроводи друштво и др.³⁶

Информисање акционара врши се без њиховог захтева или на основу њиховог захтева. Право на информисање, као и садржина и обим права не зависи од броја и вредности акција које акционар поседује.

Одбор директора (односно извршни одбор или секретар друштва) дужан је да акте и документе, као и финансијске извештаје друштва, стави на располагање сваком акционару на његов писани захтев ради вршења увида и копирања, осим ако исте могу да преузму на интернет страници

³³ Adam J. H., *Longman's Concise Dictionary of Business English*, Glazgov, 1985, 229.

³⁴ Чл. 44. ЗОПД РС.

³⁵ § 134. ст. 3. и 4. НЗОАД; чл. 232. ст. 1. француске Декларације бр. 67–236.

³⁶ Чл. 368. и 369. ЗОПД РС.

друштва. Ова обавеза постоји и према бившим акционарима за акта, документе и извештаје у време када су они били чланови друштва.³⁷

Сматра се да је обавеза обавештавања извршена када је друштво омогућило слободан приступ и преузимање са интернет странице друштва, без накнаде.

У Закону о привредним друштвима из 2011. године постоји задовољавајући број одредаба о праву акционара на информисање. Ипак, неопходно је да се област информисања акционара шире и детаљније уреди оснивачким актом или статутом акционарског друштва.

Да би функционисао систем информисања, потребно је свеобухватно уредити начин остваривања наведених права акционара.

У нашем праву³⁸, као и у француском³⁹ и енглеском⁴⁰, уколико буде повређено право на информисање или приступ актима друштва, акционар може поднети захтев надлежном суду, односно другом органу, за остваривање својих права. Код нас је законом предвиђена привреднопреступна одговорност коју сноси орган који је повредио право на информисање.⁴¹

У поступку који је покренут уколико је повређено право на информисање надлежан је суд одређен законом којим се уређује надлежност суда према седишту привредног друштва, односно према месту пословања огранка страног правног лица.⁴²

Карактеристика француског права из области информисања акционара је да исто ужива кривичноправну заштиту.⁴³

Право на информисање није апсолутно и исто има ограничења, како према врсти информација о акционарском друштву, тако и према лицима која могу добити одређене информације. Значајно је истаћи да информисање акционара не може бити у супротности са интересима акционарског друштва. Под интересом акционара, од стране највећег броја аутора, сматра се пословна тајна.⁴⁴

Под пословном тајном сматрају се, најчешће, исправе и подаци који су утврђени одлуком управе акционарског друштва чије би саопштавање неовлашћеном лицу било противно пословању истог и штетило његовим

³⁷ Чл. 464. ЗОПД РС.

³⁸ Чл. 466. ЗОПД РС.

³⁹ Чл. 195. Декрета број 67–236, утврђује да, на захтев акционара, суд може да именује независног финансијског ревизора ради контроле пословних књига акционарског друштва.

⁴⁰ У енглеском праву, акционари имају могућност да од трговачке коморе захтевају истрагу над пословним операцијама пословодстава.

⁴¹ Чл. 585. т. 7 ЗОПД РС.

⁴² Чл. 7. ЗОПД РС.

⁴³ Чл. 108. и 170. ФЗОТД.

⁴⁴ Арсић, Зоран, „Пословна тајна“, *Зборник Правног факултета у Новом Саду*, бр. 1–3/89, 54. и даље.

интересима и пословном угледу. Те исправе и подаци су најчешће: програми и планови друштва; инвестициони елаборати са документацијом; технолошки поступци и њихова документација; нормативи и калкулације трошкова производње; планови акционарског друштва и извештаји о реализацији истих; стање дуговања и потраживања итд.

Дужност чувања пословне тајне, по правилу, траје и после престанка статуса акционара у друштву.

ЗАКЉУЧАК

У корпорацијска права акционара убрајају се: право на учешће у управљању друштвом и право приступа правним актима и другим документима и информацијама. Под правом управљања друштвом подразумевају се више права, пре свега права у вези са радом скупштине друштва и право гласа.

Значајно је нагласити да је акционарима, законом о привредним друштвима, загарантовано право на сазивање седнице скупштине акционарског друштва и уврштавање у дневни ред одређених тачака које би се разматрале и о којима би се одлучивало.

Акционари који имају 20 % гласова могу да сазову седницу скупштине друштва, док акционари који располажу са 10 % удела у друштву могу уврстити у дневни ред, већ сазване седнице скупштине, додатне тачке дневног реда. У другој ситуацији, акционари са најмање 5 % акција могу предложити надлежним у друштву да уврсте одређене тачке у дневни ред ради разматрања и одлучивања.

Уколико надлежни не би уврстили у дневни ред предложену тачку, тада акционари који су били предлагачи могу захтевати од надлежног суда да исти у ванпарничном поступку наложи уврштавање тачке у дневни ред седнице скупштине друштва.

Заштита акционара, коме је онемогућено да учествује у раду скупштине друштва, могућа је на тај начин што исти може да поднесе тужбу суду ради побијања одлуке скупштине друштва. Тужба не задржава побијану одлуку од извршења, осим уколико суд, на основу захтева тужиоца, не донесе привремену меру обуставе одлуке од извршења.

Код нас, уколико буде повређено право на информисање или право приступа актима друштва, акционар може поднети захтев надлежном суду ради остваривања ускраћених права. Код нас је законом предвиђена привреднопреступна одговорност коју сноси орган који је повредио право на информисање.

На крају, можемо констатовати да и поред задовољавајућих законских норми којима је регулисана област корпоративних права акционара и њихова заштита, неопходно је и даље нормирати ову област, користећи искуства правних система са дугом традицијом у заштити наведених права.

ЛИТЕРАТУРА И ПРОПИСИ

- Adam, J. H., *Longman's Concise Disctionarry og Business English*, Glazgov, 1985.
- Арсиф, Зоран, „Пословна тајна“, *Зборник Правног факултета у Новом Саду*, бр. 1–3/89, 54. и надаље.
- Брабић, Јакша, *Право друштва* – књига друга, Друштво капитала, Организатор, Загреб, 2002.
- Васиљевић, Мирко, *Компанијско право: Трговинско право*, Правни факултет Универзитета у Београду, 2005.
- Јанковец, Ивица, *Привредно право*, Службени лист, 1999.
- Новаковић, Секула, „Стварна, управљачка и имовинска права које даје акција“, часопис *Радни односи и управљање*, бр. 12/2002.
- Фримерман Андреј, *Акционарско друштво*, Финекс, Београд, 1998.
- Царић, Славко и др., *Привредно право*, Факултет за економију и индустријски менаџмент, Нови Сад, 2016.
- Закон о тржишту капитала, *Службени гласник РС*, бр. 31/2011, 112/2015 и 108/2016.
- Закон о привредним друштвима, *Службени гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014 – др. закон и 5/2015.

CORPORATE RIGHTS OF SHAREHOLDERS IN A JOINT STOCK COMPANY

Miroslav Milosavljević Ph.D.

Faculty of Law and Business Studies “Dr Lazar Vrkatić” in Novi Sad

Jelena Milosavljević

master economist, Vojvodanska banka, a.d. Novi Sad

S u m m a r y

This paper discusses a current and important topic related to the corporate rights of shareholders, which includes the rights of shareholders to participate in the work of the assembly of the company, which is reflected in the convening of the assembly, listing certain items on the agenda, and the right to information.

The paper provides a brief overview of some solutions from comparative law, with the aim of contributing to the possible shortcomings and possible improvement of our regulations and their alignment with better solutions.

Key words: shareholders, corporate rights, assembly, information, voting

Dr Tomica Delibašić

USTAVNOST ZAKONSKOG POJMA I TRETMANA PREKRŠAJA PROTIV JAVNOG REDA I MIRA*

Zakon o javnom redu i miru iz 2016. godine, koji je na snazi, ograničava svoju primenu na radnje preduzete na javnom mestu, čime se sužava koncepcija i zaštitna funkcija zakona koji nije sveobuhvatan u zaštiti građana i njihovih prava, pa se postavlja pitanje ustavnosti takvih zakonskih rešenja. U vezi sa time je bila podneta inicijativa za ocenu ustavnosti Ustavnom sudu i o tome će prethodno biti reči.

TRAGOM JEDNE INICIJATIVE ZA OCENU USTAVNOSTI ZAKONA O JAVNOM REDU I MIRU

Inicijativa je bila podneta, odnosno naslovljena predlogom „za ocenu ustavnosti Zakona o javnom redu i miru (*Službeni glasnik RS*, br. 6/2016), u delu u kome se javni red i mir vezuje za javno mesto, a isključuju se, odnosno nemaju se u vidu povrede javnog reda i mira uopšte, naročito lična i imovinska prava svih građana garantovana Ustavom, već se zakonom ne obuhvataju i ne štite recimo porodični odnosi i radnje preduzete u stanu i drugim prostorima koje zakon ne smatra javnim mestom“.

U podnetoj inicijativi je navedeno sledeće:

„Inicijativa se podnosi na osnovu čl. 168. st. 2. Ustava R. Srbije (*Službeni glasnik RS*, broj 98/2006), prema kojoj odredbi svako fizičko lice ima pravo na inicijativu za pokretanje postupka za ocenu ustavnosti i zakonitosti.

* Rad primljen 2. 10. 2017. godine.

Zakonom o javnom redu i miru (*Službeni glasnik RS*, broj 6/2016) u čl. 1. je propisano da se ovim zakonom uređuje javni red i mir na javnom mestu, utvrđuju se protivpravna dela protiv javnog reda i mira, kao i način prikupljanja dobrovoljnih piloga.

Ovim se menja dotadašnja koncepcija Zakona o javnom redu i miru (*Službeni glasnik RS* br. 51/92, 53/93, 67/93, 48/94, 101/06 – dr. zakon i 85/05 – dr. zakon), koji je u čl. 1. predviđao da se odnosi na prekršaje i krivična dela kojima se ugrožavaju i remete javni red i mir, dakle uopšte imajući u vidu javni red i mir i ne vezujući izvršenje dela samo za javno mesto, kako je učinjeno u sada važećem zakonu.

Raniji zakon je istina u čl. 2. govorio o javnom mestu, ali taj pojam nije bliže definisao i ograničavao, već je ujedno govorio o jednakim uslovima za ostvarivanje prava građana na ličnu i imovinsku sigurnost, mir i spokojstvo, privatni život, slobodu kretanja, očuvanju javnog morala i ljudskog dostojanstva i prava maloletnika na zaštitu. Zato nije zakon bio ograničen na dela izvršena na javnom mestu u užem smislu tog pojma, te nije bilo ustavnih problema u njegovom tumačenju i primeni.

Važeći Zakon o javnom redu i miru (*Službeni glasnik RS*, br. 6/2016) se u čl. 3. bavi značenjem izraza u zakonskom tekstu, pa se bavi posebno definisanjem pojma javnog reda i mira a odvojeno pojmom javnog mesta, kao i pojmom prekršaja protiv javnog reda i mira. Tako nastaju problemi koji imaju ustavne implikacije.

U čl. 3. st. 1. tački 1) Zakona o kom je reč, koji treba ispitati sa ustavnog aspekta, definiše se javni red i mir i kaže da to: – jeste usklađeno stanje međuljudskih odnosa građana nastalo njihovim ponašanjem na javnom mestu i delovanjem organa i organizacija u javnom životu radi obezbeđenja jednakih uslova za ostvarivanje ljudskih i manjinskih prava i sloboda građana zajemčenih Ustavom. Dalje se u tački 2) definiše javno mesto, pa kaže da to: – jeste prostor dostupan neodređenom broju lica čiji identitet nije unapred određen, pod istim uslovima ili bez posebnih uslova. Tačka 3) daje pojam prekršaja protiv javnog reda i mira, da to: – jesu protivpravna dela kojima se na javnom mestu ugrožava ili narušava javni red i mir, stvara uznemirenje ili ugrožava sigurnost građana, ometa kretanje građana na javnim mestima ili ostvarivanje njihovih prava i sloboda, vređa moral, ugrožava opšta sigurnost imovine, vređaju ili ometaju službena lica ili se na drugi način narušava javni red i mir.

Zakonodavac je u čl. 3. st. 2) propisao i sledeće: – Smatraće se da je prekršaj ili krivično delo iz ovog zakona izvršeno na javnom mestu i kad je radnja izvršena na mestu koje se u smislu st. 1. t. 2) ovog člana ne smatra javnim mestom, ako je to mesto dostupno pogledu ili čujnosti sa javnog mesta ili je posledica nastupila na javnom mestu.

Pre svega su sa ustavnog aspekta sporne citirane odredbe čl. 1. i čl. 3. t. 1), 2) i 3), i st. 2. istog člana Zakona o javnom redu i miru, gde se datim pojmovima i definicijama vrše ograničenja zaštite od dela koja su izvršena na

javnom mestu, a nema u vidu opšta i jednaka zaštita ličnih i imovinskih prava, bez obzira gde su preduzete radnje povrede i ugrožavanja.

Dakle, imamo nejednak tretman sloboda i prava građana, zavisno od toga da li su ili nisu radnje ugrožavanja preduzete na javnom mestu. Na ovaj način je zaštita građanskih sloboda i prava bitno ograničena i postoji njihov nejednak tretman. U prvi plan se stavlja dostupnost javnog mesta drugim licima, te da li je došlo do uznemirenja ili ugrožavanja sigurnosti građana, dakle trećih lica, a ne štiti se pravo neposredno oštećenog i ugroženog, ili bar ne u jednakoj i dovoljnoj meri. Kada se u čl. 3. st. 2. pokušava proširiti pojam izvršenja prekršaja na javnom mestu, u slučaju kada je prekršaj izvršen na mestu koje se ne smatra javnim mestom, to se ograničava traženjem da je „to mesto dostupno pogledu ili čujnosti sa javnog mesta ili je posledica nastupila na javnom mestu“. Dakle, to navodno širenje pojma javnog mesta se opet ograničava javnim mestom, jer se traži dostupnost ili čujnost sa javnog mesta ili da je posledica nastupila na javnom mestu. Sve se opet vezuje za javno mesto. Krug se zatvara na javnom mestu i sve za to vezuje. Povrede i ugrožavanja prava i sloboda van javnog mesta se tako ne sankcionišu ni na koji način.

Ako se u čl. 3. st. 1. Zakona govori o jednakim uslovima za ostvarivanje ljudskih i manjinskih prava i sloboda građana zajemčenih Ustavom, to je suštinski deklaracija bez pokrića, jer iz ostalih odredbi jasno prozlaži da se ne radi o jednakoj zaštiti.

Stan se po citiranom Zakonu ne smatra javnim mestom, što je centralni problem, pa se time ne štiti porodično nasilje niti drugo nasilje izvršeno u stanu, pa se postavlja pitanje tretmana povreda i prekršaja koji nemaju težinu krivičnih dela. Ni na obuhvatnost krivične zaštite ne može računati, naime da se tako ovo zakonsko rešenje ispravi, ili čak objasni, kako neki smatraju, niti to može biti objašnjenje nejednakog zakonskog tretmana građana kao oštećenih, zavisno od toga da li se ugrožavanje prava dogodilo na javnom mestu, kako ga zakon definiše. Ako galamu i radnje remećenja mira komšija čuje u susednom stanu, taj drugi stan takođe nije javno mesto i to nema pravnog značaja, prema st. 2. čl. 3. Zakona. Time se stimuliše porodično i slično nasilje, preduzeto u stanu i prostorima nedostupnim drugim licima. I kod dvorišta se praksa koleba, ceneći da li je ono bilo dostupno pogledu ili čujnosti sa javnog mesta. Smatra se da zakon traži se da dostupnost pogledu i čujnosti treba da bude konkretizovana, da je neko video ili čuo remećenje i time bio uznemiren, da to zakon predviđa. Zato su u drugom planu lične povrede prava oštećenog, nad kojim se recimo vrši nasilje, jer zavisno od mesta gde su preduzete mogu biti nerelevantne. Tako imamo povrede javnog reda i mira, pre svega usmerene na ličnost građana i njegovu imovinu, koje su pravno nezaštićene.

Nasilje u porodici pre svega na ovaj način je bez odgovarajuće pravne zaštite, pa su nakon stupanja na snagu spornog Zakona o javnom redu i miru

oslobođeni prekršajne odgovornosti učinioi koji su prekršaje učinili u stanu, jer se stan ne smatra javnim mestom. Novi zakon je na njih primenjen kao blaži, nalazeći da ta radnja nije propisana kao prekršaj. Ovo bez obzira ne nesporno činjenično stanje i dokaze izvedene po ranijem zakonu i da je u stanu došlo do narušavanja javnog reda i mira. Nekada se ne radi o porodičnom, već komšijskom nasilju. U daljoj praksi se takvi postupci ne pokreću i ne vode, već samo za prekršaje preduzete na javnom mestu, kako ga Zakon definiše. Uzmimo i sličaj uznemiravanja i pretnji SMS porukama, jer ni to nije prekršaj izvršen na javnom mestu, osim ako se oštećeni zatekao na javnom mestu gde ga neko čuje i vidi, pa su i ti učinioi oslobođeni odgovornosti. To su očigledne zakonske nelogičnosti, koje su ustavno neprihvatljive.

Podnosi se par kopija presuda iz kojih se vide navedena pitanja i postupanja prakse, primenom novog odnosno važećeg Zakona o javnom redu i miru.

Postoje krivična dela nasilja u porodici, kao i nasilničkog ponašanja, ali ona ne mogu obuhvatati sve radnje ove vrste, jer praksa logično ceni težinu dela i ugrožavanja sloboda i prava, zato sva ovakva dela ne mogu biti krivično delo, pa krivičnopravna zaštita ne može biti objašnjenje za nejednak tretman građana kod propisivanja prekršaja javnog reda i mira, niti zakon treba sadržavati ograničenja o kojima je reč. Naime, prema čl. 21. Ustava, svi su pred ustavom i zakonom jednaki i svako ima pravo na jednaku zaštitu bez diskriminacije, a ova ustavna odredba je povređena.

Zato se podnosi inicijativa za ocenu ustavnosti Zakona o javnom redu i miru (*Službeni glasnik RS*, br. 6/2016), u delu u kome se javni red i mir vezuje za javno mesto, i način kako se to mesto definiše i vrše navedena ograničenja, nejednakim tretmanom građana oštećenih delima povrede javnog reda i mira. Predlaže se da Ustavni sud sve ovo ispita.“

Da vidimo kako je Ustavni sud ocenio inicijativu.

Ustavni sud, Malo veće, je zaključkom Iuz-205/2016 na sednici od 8. novembra 2016. godine odbacio inicijativu za pokretanje postupka za ocenu ustavnosti odredbi čl. 1. i čl. 3. st. 1. t. 1) do 3) i st. 2. Zakona o javnom redu i miru (*Službeni glasnik RS*, broj 6/16), navodeći nakon skraćene interpretacije inicijative, sledeće:

„Razmatrajući podnetu inicijativu u smislu navoda i razloga za osporavanje, Ustavni sud je utvrdio da podnosilac inicijative u stvari iznosi samo svoja mišljenja, neslaganja i tumačenja osporenih odredaba Zakona, kao i potrebu za drugačijim uređenjem pojedinih pitanja, imajući u vidu rešenja iz prethodno važećeg Zakona o javnom redu i miru iz 1992. godine, bez navođenja ustavnopravnih razloga za osporavanje odredaba čl. 1. i čl. 3. st. 1. t. 1) do 3) i st. 2. važećeg Zakona o javnom redu i miru, kojima je samo određen

predmet uređenja ovog zakona i dato značenje pojedinih izraza koji su u njemu upotrebljeni.

Saglasno navedenom, Ustavni sud je zaključio da, u konkretnom slučaju, formalno isticanje zahteva za ocenu ustavnosti ne može imati značenje inicijative za pokretanje postupka, kao i da Ustavni sud, saglasno odredbama čl. 167. Ustava, nije nadležan da ceni celishodnost predviđenih rešenja, njihovu primenu u praksi, niti predloge za drukčije uređenje pojedinih pitanja. Iz tih razloga Ustavni sud je, saglasno odredbi čl. 36. st. 1. t. 7) Zakona o ustavnom sudu (*Službeni glasnik RS*, br. 109/07, 99/11, 18/13 – Odluka US, 40/15 – dr. zakon i 103/15), podnetu inicijativu odbacio, zbog nepostojanja pretpostavki za vođenje postupka i odlučivanje u ovom predmetu.

Polazeći od svega izloženog, Ustavni sud je, na osnovu čl. 42b st. 1. t. 2) i čl. 47. st. 2. Zakona o ustavnom sudu, doneo Zaključak kao u izreci“.

Tako je prošla navedena inicijativa.

Kako se Ustavni sud pozvao na čl. 36. st. 1. t. 7. Zakona o ustavnom sudu, to znači da „ne postoje druge pretpostavke za vođenje postupka i odlučivanje, utvrđene zakonom“.

Iz navedenog se može zaključiti da se Ustavni sud nije ni osvrnuo, a kamoli cenio, navode inicijative o „nejednakom tretmanu građana kod propisivanja prekršaja javnog reda i mira“, dakle da u tom smislu ispita inicijativu, odnosno sa aspekta ustavnosti ispita Zakon o javnom redu i miru „u delu u kome se javni red i mir vezuje za javno mesto, i način kako se to mesto definiše i vrše navedena ograničenja, nejednakim tretmanom građana oštećenih delima povrede javnog reda i mira“. Ovo zato što su, kako se u inicijativi navodi, „prema čl. 21. Ustava, svi pred ustavom i zakonom jednaki i svako ima pravo na jednaku zaštitu bez diskriminacije, a ova ustavna odredba je povređena“. U inicijativi je istaknuto da se zakonskim „datim pojmovima i definicijama vrše ograničenja zaštite od dela koja su izvršena na javnom mestu, a nema u vidu opšta i jednaka zaštita ličnih i imovinskih prava, bez obzira gde su preduzete radnje povrede i ugrožavanja“.

Pitanje je kako se ceni predmet i suština inicijative, da se ustavnost Zakona osporava jer se kod zakonskog predmeta zaštite nemaju u vidu povrede javnog reda i mira uopšte, već samo one učinjene na javnom mestu, a da su sa druge strane lična i imovinska prava svih građana jednako garantovana Ustavom.

Teško je shvatljivo obrazloženje Ustavnog suda, da je inicijativa „bez navođenja ustavnopravnih razloga za osporavanje odredaba čl. 1. i čl. 3. st. 1. t. 1) do 3) i st. 2. važećeg Zakona o javnom redu i miru, kojima je samo određen predmet uređenja ovog zakona i dato značenje pojedinih izraza koji su u njemu upotrebljeni“. Podnosilac inicijative nije ni podneo ustavnu žalbu, kada bi postojala vezanost Suda za navode i predloge podnosioca, već se radi o inicijativi

za ocenu ustavnosti, što je dužnost suda da i po službenoj dužnosti ceni, a da je bilo dovoljno na bitno ukazati. To je prevashodni zadatak ovog suda. Podnosilac inicijative (inače pisac ovog teksta) se možda previše pouzdao u Ustavni sud, da je izneto svakome jasno, time dovoljno, a da će Sud po službenoj dužnosti svakako ispitati ustavnost navedenih zakonskih rešenja, koja rešenja diraju u čitavu koncepciju zakona, naime bilo je za očekivati da će Ustavni sud poći od čl. 54. Zakona o ustavnom sudu, gde je propisano: „U postupku ocenjivanja ustavnosti ili zakonitosti Ustavni sud nije ograničen zahtevom ovlašćenog predlagača, odnosno inicijatora“, pa da čak kada ovlašćeni predlagač, odnosno inicijator odustane od predloga, odnosno inicijative, Ustavni sud će nastaviti postupak za ocenu ustavnosti ili zakonitosti, ako za to nađe osnova. Praktični primeri koji su u inicijativi dati samo je trebalo da ukažu na ozbiljnost problema sa ustavnopravnog aspekta, da se vidi suština i lakše ceni ustavnost zakona. To što se postavlja pitanje ustavnosti samog predmeta zakona i njegovih osnovnih pojmova, koja određuju prirodu zakona, kao što je pojam javnog reda i mira koji se ograničava i nedopustivo sužava, ukazuje na širu spornost koncepcije zakona sa aspekta istaknute sporne ustavnosti, odnosno nejednakog tretmana oštećenih, i time je problem ozbiljniji. Da li je Ustavni sud sve to adekvatno cenio i koliko je bio na visini svog zadatka, ostavljam čitaocima da prosude.

PRIMERI IZ PRAKSE KOJI UKAZUJU NA PROBLEM USTAVNOSTI ZAKONSKIH REŠENJA

Odmah na početku primene važećeg Zakona o javnom redu i miru postavilo se kao sporno pitanje da li se taj zakon može primeniti na bilo koju radnju preduzetu van javnog mesta, pa da istaknemo presude koje su bile podnete uz inicijativu, koje to ilustruju.

Naime, Vrhovni kasacioni sud je presudom Kzz Pr 13/2016 od 26. 4. 2016. godine uvažio zahtev za zaštitu zakonitosti Republičkog javnog tužioca i ukinuo pravnosnažnu presudu Prekršajnog apelacionog suda, navodeći između ostalog sledeće:

„Novim Zakonom o javnom redu i miru (*Službeni glasnik RS*, broj 6/16) koji je stupio na snagu 5. 2. 2016. godine vređanje i ugrožavanje pretnjom van javnog mesta, više nije prekršaj, pa se prema novom Zakonu o javnom redu i miru u radnjama okrivljenih ne stiču elementi prekršaja za koji su oglašeni odgovornim.“

U jednom drugom slučaju, koji je takođe prezentovan, okrivljeni su zahtevom za pokretanje prekršajnog postupka terećeni zbog remećenja javnog

reda i mira vršenjem nasilja nad drugim, odnosno prekršaj iz čl. 6. st. 3. ranijeg Zakona o javnom redu i miru, ali ih je prvostepeni sud oslobodio odgovornosti, jer se radnja sastoji u vršenju nasilja nad drugim u porodičnoj kući, koja radnja čl. 9. važećeg Zakona o javnom redu i miru nije prekršaj, jer nije narušen javni red i mir pošto se događaj odigrao van javnog mesta, a porodična kuća nije bila dostupna pogledu niti čujnosti sa javnog mesta, pa ni posledica nije nastupila na javnom mestu.

Podnosilac zahteva za pokretanje prekršajnog postupka je osporio obustavu postupka i u žalbi naveo da se radi o težem prekršaju narušavanja javnog reda i mira i da su radnje objektivno bile dostupne pogledu ili čujnosti sa javnog mesta, što se pre svega odnosi na komšije, ali i postupajuća službena lica policije ili zdravstvenih ustanova u kojima je oštećeno lice zbrinuto.

Žalbu je odbio Prekršajni apelacioni sud presudom Prž. Br. 14742/16 od 26. 7. 2016. godine, navodeći između ostalog sledeće:

„Prema odredbama kasnijeg Zakona o javnom redu i miru radnja vršenja nasilja nad drugim koja nije izvršena na javnom mestu ima značaj prekršaja samo pod uslovom da je mesto na kojem je ta radnja izvršena bilo dostupno pogledu ili čujnosti sa javnog mesta, pri čemu iz činjeničnog opisa datog u podnetom zahtevu za pokretanje prekršajnog postupka proizlazi da su se okrivljeni i oštećena kritičnom prilikom nalazili u porodičnoj kući, što je u toku sprovedenog postupka učinjeno nespornim. Istovremeno, navodi podnetog zahteva, kao ni iskazi okrivljenih, odnosno sadržina izvedenih dokaza, koji su priloženi podnetom zahtevu, ne predstavljaju osnov za zaključak da je mesto izvršenja predmetnih radnji bilo dostupno pogledu ili čujnosti sa javnog mesta, odnosno da je posledica nastupila na javnom mestu. S tim u vezi, neophodno je naglasiti da dostupnost mesta izvršenja konkretne radnje pogledu ili čujnosti sa javnog mesta, po prirodi stvari, može biti smatrana nespornom isključivo pod uslovom da je određeno lice, ili više njih, videlo ili čulo zbivanja na tom mestu u vreme izvršenja same radnje, kao što se, shodno tome, konkretna radnja ima smatrati izvršenom na javnom mestu ako je posledica radnje nastupila na javnom mestu, dakle ne i u slučaju da je, s obzirom na okolnosti, postojala mogućnost nastupnja posledice na javnom mestu.“

Navedeni slučajevi završavaju se tako da se ima smatrati da je dozvoljeo vršenje nasilja nad drugim, kao i vršenje drugih sličnih radnji (svađa, vika, buka, nepristojno, drsko i bezobzirno ponašanje, vređanje, vršenje nasilja, pretnja i tuča) koje su izvršene van javnog mesta. Time se pospešuje vršenje kućnog i drugog nasilja van javnog mesta, što se čini u eri kampanje o zaštiti žrtava porodičnog nasilja, koja je na ovaj način ozbiljno diskreditovana.

Navešćemo primer i novije sudske prakse. Okrivljeni je po ovom osnovu oslobođen odgovornosti za prekršaj iz čl. 9. st. 1. Zakona o javnom redu i miru,

na osnovu odredbe čl. 250. st. 1. t. 1. Zakona o prekršajima, jer delo za koje se okrivljeni tereti nije propisano kao prekršaj. Okrivljenom je inače zahtevom bilo stavljeno na teret da je u svojoj porodičnoj kući remetio javni red i mir, na taj način što je oštećenom, koji nije član njegove porodice, zadao više udaraca šakom u predelu glave, usled čega je to lice palo na pod. Postojalo je i treće lice koje je navedeno kao svedok. Međutim, sud je naveo da mesto izvršenja radnje nije bilo dostupno pogledu i čujnosti sa javnog mesta, niti je posledica radnje nastupila na javnom mestu, budući da se radnja dogodila u porodičnoj kući, pa radnja vršenja nasilja nad drugim u konkretnom slučaju nije prekršaj iz čl. 9. st. 1. Zakona o javnom redu i miru, koja postoji kao prekršaj ako je narušen javni red i mir, što u konkretnom predmetu nije slučaj. Zato je zaključeno da delo za koje se okrivljeni tereti nije propisano kao prekršaj, imajući u vidu odredbe čl. 3. st. 1. t. 1. i st. 2. Zakona o javnom redu i miru, koje odredbe se citiraju. Nekada se radi i o prisustvu policije, jer je nasilje nastavljeno i u njenom prisustvu, što nije bitno za pojam javnog reda i mira, jer se ne radi o javnom mestu.

Podnosilac zahteva za pokretanje prekršajnog postupka je u žalbi naveo da je okrivljeni oštećenom zadao više udaraca u predelu glave i ovaj je doživeo telesne povrede, što nije sporno niti to oštećeni i okrivljeni osporavaju, a samo prisustvo oštećenog i svedoka u stanu okrivljenog, čije saslušanje je predloženo, kao i pozivanje hitne pomoći, jeste prisustvo neodređenog broja lica čiji identitet nije unapred određen, pod istim uslovima ili bez posebnih uslova.

Žalba podnosioca zahteva je odbijena sa sledećim obrazloženjem.

„Odredbom čl. 3. st. 2. t. 1. i t. 2. Zakona o javnom redu i miru (*Službeni glasnik RS*, br. 6/2016) izričito je propisano da je javni red i mir usklađeno stanje međusobnih odnosa građana nastalo njihovim ponašanjem na javnom mestu, a da se javno mesto označava kao prostor dostupan neodređenom broju lica čiji identitet nije unapred određen, pod istim uslovima ili bez posebnih uslova, dok je st. 2. istog člana propisano da će se smatrati da je prekršaj iz ovog zakona izvršen na javnom mestu i kada je radnja izvršenja na mestu u smislu st. 1. i t. 2. koje se ne smatra javnim mestom, i to ako je to mesto dostupno pogledu ili čujnosti sa javnog mesta ili je posledica nastupila na javnom mestu, tako da se u smislu citiranih odredbi stan, odnosno porodična kuća kao mesto izvršenja prekršaja u ovom slučaju ne mogu smatrati javnim mestom, te su se stekli uslovi da se okrivljeni oslobodi odgovornosti za prekršaj koji mu se zahtevom za pokretanje prekršajnog postupka stavlja na teret, odnosno da se primeni čl. 250. st. 1. t. 1. Zakona o prekršajima.“ (Prekršajni apelacioni sud, Prž. 15816/17 od 7. 9. 2017. godine)

Tako se i ovi usamljeni pokušaji podvođenja nespornog vršenja nasilja nad drugim pod odredbe Zakona o javnom redu i miru, pa i pozivom na prisustvo svedoka, završavaju bezuspešno.

Isto se odnosi na pozive, pretnje i uvrede izvršene telefonom, pa i upućene na dežurni policijski broj, kao i sms poruke upućene takođe preko telefona, jer se zaključuje da radnje nisu izvršene na javnom mestu. Sve takve slučajeve nije moguće navesti, a oni su brojni.

Tako se od uznemiravanja ne štiti neposredno oštećeni, već praktično javno mesto i samo treća lica zatečena na javnom mestu, jer se čeni da li su ona čula vršenje nasilja i bila uznemirena, a ne štiti neposredno ugroženi građanin i njegov integritet bez izuzetka. Samo pojedina lica mogu računati na zaštitu Zakona o javnom redu i miru, i to zato što se nasilje dogodilo na javnom mestu, a ne zato što se štite prava i slobode građanina, pa čak ni konkretnog oštećenog.

Zanimljivo je da su, prema mom saznanju, u kreiranju spornih rešenja Zakona o javnom redu i miru učestvovali praktičari, kao i da navedeno stanje traje, brojni postupci su obustavljeni ili se ne vode. Sve izneto kompromituje pravosudni sistem i javni poredak uopšte.

DRUGA ZAKONSKA REŠENJA U VEZI SA NAVEDENIM PITANJEM

Zakon o sprečavanju nasilja u porodici (*Službeni glasnik RS*, br. 94/2016), ne bavi se sankcionisanjem nasilja u porodici, koje bi se smatralo redom i mirom, već se bavi postupanjem državnih organa i ustanova u sprečavanju nasilja u porodici i pružanju zaštite i podrške žrtvama nasilja u porodici.

Sledstveno tome, jedini prekršaj koji se propisuje ovim zakonom je onaj iz čl. 36, gde je u st. 1. propisano da će se kaznom zatvora do 60 dana kazniti za prekršaj lice koje prekrši hitnu meru koja mu je izrečena ili produžena. Ovakvi slučajevi se u praksi događaju i tu se prekršajna primena ovog zakona praktično završava. Tu je i prekršaj iz st. 2. da će se novčanom kaznom od 50.000 do 150.000 dinara kazniti za prekršaj odgovorno lice u državnom ili drugom organu, organizaciji i ustanovi koje policiji ili javnom tužilaštvu neodložno ne prijavi ili ne reaguje na prijavu ili opstruira prijavljivanje ili reagovanje na svako saznanje o nasilju u porodici ili neposrednoj opasnosti od njega (čl. 13. st. 2).

Nasilje u porodici se čl. 3. st. 3. Zakona o sprečavanju nasilja u porodici definiše kao akt fizičkog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja učinio oca prema licu sa kojim se učinilac nalazi u sadašnjem ili ranije bračnom ili vanbračnom ili partnerskom odnosu ili prema licu sa kojim je krvni srodnik u pravoj liniji, a u pobočnoj liniji do drugog stepena ili sa kojim je srodnik po tazbini do drugog stepena ili kome je usvojitelj, usvojenik, hranjenik ili hranitelj ili prema drugom licu sa kojim živi ili je živeo u zajedničkom domaćinstvu.

Nije predmet ovog zakona da sankcioniše radnje narušavanja javnog reda i mira koje je ispustio da propiše Zakon o javnom redu i miru, kada se ograničio na radnje preduzete na javnom mestu i to mesto suzio tako da su izvan zaštite ostale brojne radnje, pre svega preduzete u stanu ili porodičnoj kući, odnosno van pogleda i čujnosti sa javnog mesta. Bez zaštite su radnje nasilja i druge radnje koje opisuje Zakon o javnom redu i miru, ali ih u celosti ne obuhvata, jer su preduzete van javnog mesta, dakle selektivno ih štiti. Nisu to samo radnje koje nekada mogu biti nasilje u porodici, u smislu Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, jer radnje ne moraju biti preduzete od pobrojanih lica, već od drugih lica zatečenih u stanu ili porodičnoj kući. Ono što je propustio Zakon o javnom redu i miru nije moglo biti obuhvaćeno i kazneno zaštićeno drugim zakonom, jer ne postoji zakon koji reguliše povrede reda i mira koje nisu preduzete na javnom mestu, a ne bi bilo ozbiljno da takav zakon postoji i da se predmet pravne zaštite tako deli.

Isto se odnosi na krivično delo nasilja u porodici iz čl. 194. Krivičnog zakonika (*Službeni glasnik RS*, br. 85/2005 do 94/2016), jer se odnosi na člana porodice i mora imati intenzitet odnosno stepen opasnosti koju prevazilazi prekršaj, uopšteno govoreći. Krivično delo se čini primenom nasilja, pretnjom da će napasti život ili telo, drskim i bezobzirnim ponašanjem kojim se ugrožava spokojstvo, telesni integritet ili duševno stanje člana svoje porodice. Dakle, ne samo da se primena ograničava na člana porodice, već su van domašaja brojne druge radnje preduzete van javnog mesta, a koje objektivno opisuje Zakon o javnom redu i miru, ali je preme njima indiferentan, čineći ih čak dozvoljenim. Time se pospešuje ne samo vršenje nasilja u porodici, već i šire kršenje mira i reda preduzeto van javnog mesta. Može se postaviti pitanje da li je slučajno što su radnje nasilja u porodici i one šire preduzete van javnog mesta sve učestalije i da li za to snosi „krivicu“ Zakon o javnom redu i miru.

Takođe i krivično delo nasilničkog ponašanja iz čl. 34. Krivičnog zakonika, koje poznaje pojam javnog reda i mira, kaže da delo postoji ako se „značajnije ugrožava spokojstvo građana ili teže remeti javni red i mir“, dakle izvan toga su blaže radnje koje bi trebalo podvesti pod prekršaj, ali kao što smo videli Zakon o javnom redu i miru nema takav pristup, kada javni red i mir vezuje isključivo za javno mesto i ispušta ostale radnje, preduzete na drugim mestima.

Besmisleno bi bilo i takođe protivustavno, radnje koje je zanemario Zakon o javnom redu i miru prepustiti podzakonskoj regulativi, odnosno opštinskim odlukama, o kućnom redu i sličnim odlukama (to i nije njihov predmet), jer bi to bio neravnopravan tretman građana i zaštite njihovih prava, a radnjama preduzetim van javnog mesta bi bio pridavan manji značaj, po visini zaprećениh kazni koje su blaže nego zakonske.

Problem se može rešiti jedino donošenjem novog Zakona o javnom redu i miru, jer je teško izmenama zakona menjati njegovu osnovnu koncepciju. Jednostavno, moraju biti zakonski sankcionisani prekršaji nezavisno da li su izvršeni na javnom mestu ili van javnog mesta, i to pre svega: svađa, vika i buka na javnom mestu (čl. 7), nepristojno, drsko i bezobzirno ponašanje (čl. 8), vređanje, vršenje nasilja, pretnja ili tuča (čl. 9), prostitucija (čl. 16). Da li neke radnje preduzete na javnom mestu mogu biti kvalifikatorne i treba li neko posebno delo u vezi sa tim, pitanje je koje ne dira analizirane probleme. To znači da treba, pre svega, menjati citirani zakonski pojam prekršaja javnog reda i mira.

DA LI JE TEORIJSKI SPORAN POJAM PREKRŠAJA JAVNOG REDA I MIRA?

Kada je u pitanju teorija, već uopšten pogled na definicije pojma javnog reda i mira, kao i prekršaja javnog reda i mira, koje daju teoretičari, ukazuje da se uglavnom polazi od interpretacije zakonskog pojma prekršaja javnog reda i mira, pa da izvan toga nema ozbiljnijih analiza ovih pitanja, tim pre što se ona u bitnome nisu postavljala kao sporna, te da su posebno aktuelizovana donošenjem važećeg Zakona o javnom redu i miru. Kada su ranija zakonska rešenja govorila o prekršajima izvršenim na javnom mestu, ona su bila data tako što se pojam prekršaja protiv javnog reda i mira time nije iscrpljivao, već se radilo o segmentu tog pojma, bar je tako tumačeno i tako se moglo tumačiti, iako je sve to ponekad problematično zvučalo. Teoriji i praksi nije smetalo da takva zakonska rešenja, ponekad nedovoljno jasna, tumače bez ograničenja da se prekršaji javnog reda i mira vezuju samo za javno mesto. To znači da je problem nastao i došao do izražaja sa novim zakonskim rešenjima, konkretno važećim Zakonom o javnom redu i miru.

U starijim teorijskim izvorima, kao što je *Pravna enciklopedija*,¹ javni red i mir prethodno se uopšteno određuje kao „međusobni odnosi građana koji su u skladu sa pravilima ponašanja o normalnom načinu života i društvenoj disciplini”. To je opšti pojam. Potom se kaže: „Ponašanja i postupci kojima se remeti normalan način života građana, ugrožava njihova bezbednost, remeti nesmetano kretanje lica na javnim mestima, unosi nemir među građane, narušava javni moral, ometa korišćenje javnih objekata, stambenih i drugih zgrada, ometa rad i izvršenje službenih zadataka državnih organa, organizacija udruženog rada i drugih organizacija koje vrše javna ovlašćenja ili na drugi način protivno propisima narušava društvena disciplina ili mir građana, smatraće se prekršaji-

¹ *Pravna enciklopedija*, Beograd, 1979, 489.

ma protiv javnog reda i mira.” Dakle, širok je i sveobuhvatan pojam prekršaja protiv javnog reda i mira, a samo je jedan njegov alternativan deo remećenje nesmetanog kretanja lica na javnim mestima, i široka je lepeza drugih radnji koje se ne vezuju za javno mesto, jer bi to bilo ograničenje kojim bi se negirala i obesmislio zaštitni objekat i zaštitna funkcija ovih prekršaja. Pojedine prekršajne radnje su se i tada u zakonima vezivale za javno mesto, ali uz brojne druge radnje koje se ne tiču javnog mesta, odnosno nije bitno na kom su mestu izvršene, a ticale su se sigurnosti i mira građana i zaštite njihovih osnovnih ustavnih prava.

U novijoj teorijskoj misli se polazi od zakonske definicije Zakona o javnom redu i miru iz 1992. godine, pa se kaže: „Javni red i mir predstavljaju usklađeno stanje međusobnih odnosa ljudi nastalo njihovim ponašanjem na javnom mestu i delovanjem organa i organizacija u javnom životu radi obezbeđivanja jednakih uslova za ostvarivanje prava građana na ličnu i imovinsku sigurnost, mir i spokojstvo, privatni život, slobodu kretanja, očuvanje javnog morala i ljudskog dostojanstva i prava maloletnika na zaštitu.”² Teorija je i morala poći od zakonske definicije, ali je ne mora bezrezervno prihvatiti. Upravo se pojmovno određenje na tome ne završava, jer ovi teoretičari se ne zadovoljavaju zakonskom definicijom, već se odmah dalje kaže da je „poštovanje javnog reda i mira istovremeno poštovanje javnog poretka koji je regulisan mnogobrojnim i raznovrsnim pravilima ponašanja”, pa da se prekršajima protiv javnog reda i mira „narušava opšta društvena disciplina koja se sastoji od harmonije međusobnih odnosa građana, funkcionisanja službi, vršenja delatnosti, vršenje prava i obaveza, što sve čini normalan tok života društvene zajednice”. Zaključuje se da je opšti zaštitni objekat kod ovih prekršaja „javni red i mir tj. opšta društvena disciplina što čini suštinu javnog poretka jednog društva”. Dakle, iako je i raniji zakonski tekst ponašanje na javnom mestu stavljao u prvi plan, time pojam i zaštitna funkcija javnog reda i mira nisu bile sasvim ograničene, bez obzira na izvesnu nespretnost citirane zakonske formulacije od koje teorija polazi. To nije bio osnov da se zaključi da nisu prekršaji sve radnje preduzete van javnog mesta, kako je po važećem zakonu, koji je sumnjivog ustavnog osnova, ako to nije sasvim očigledno. Važeći zakonski tekst ne vezuje javni red i mir za javni poredak uopšte, kako bi moralo biti, već ga vezuje za javno mesto, kao predmet regulative.

Važeći zakonski tekst je otišao u krajnost, propisujući da su prekršaji protiv javnog reda i mira protivpravna dela kojima se na javnom mestu ugrožava ili narušava javni red i mir, stvara uznemirenje ili ugrožava sigurnost građana, ometa kretanje građana na javnim mestima ili ostvarivanje njihovih prava i sloboda, vređa moral, ugorožava opšta sigurnost imovine, vređaju ili ometaju slu-

² Jovanović, dr Ljubiša, Jelačić, Milenko, *Prekršaji i privredni prestupi*, Beograd, 1997.

žbena lica ili se na drugi način narušava javni red i mir. Sve navedene radnje se vezuju za javno mesto, pa se to odnosi na čitav zakon i on je praktično u celosti sporan i besmislen, jer se njime ne postiže zaštita sloboda i prava svih građana, već se postiže nekakva nazovi selektivna pravda.

ZAKLJUČAK

Prekršaji protiv javnog reda i mira moraju se ticati javnog, odnosno pravnog poretka uopšte, obuhvatajući sve povrede tog poretka i na jednak način štiteći prava svih građana, bez obzira gde su povrede učinjene, na javnom mestu ili van njega. U protivnom, nema zaštite sloboda i prava građana i pravni poredak ne funkcioniše.

Др Велисав Марковић,
ванр. проф. Факултета здравствених,
правних и пословних студија у Ваљеу,
Универзитета Сингидунум

ПРЕСТАНАК РАДНОГ ОДНОСА НА ИНИЦИЈАТИВУ ЗАПОСЛЕНОГ У ПРИМЕНИ ПРАВА*

САЖЕТАК: Запослени има право да једностраном изјавом воље, у писаном облику, откаже уговор о раду на неодређено време, поштујући отказни рок. Уговор о раду на одређено време може бити отказан ако је у самом уговору предвиђена таква клаузула. Изјава запосленог не мора да садржи разлог (мотив) отказа, али мора бити јасна, категорична, недвосмислена и без мана воље. *Бланко изјава запосленог о престанку радног односа, даша при заснивању радног односа, не производи правно дејство.*

У примени прописа се могу појавити бројне недоумице. У раду аутор представља институт престанка радног односа на иницијативу запосленог у општем режиму радних односа, анализира судску праксу и примену прописа, уочава могуће спорне ситуације и даје смернице за решење.

Кључне речи: отказ уговора о раду, престанак радног односа, престанак радног односа на иницијативу запосленог, отказни рок

* Рад примљен 13. 12. 2017. године.

УВОД

Радни однос престаје отказом уговора о раду од стране послодавца или запосленог.¹ Отказ уговора о раду представља једнострану изјаву воље једног од субјеката радног односа, дату у складу са законом, која је усмерена на раскидање радног односа, чије правно дејство почиње даном достављања и не зависи од сагласности воље друге стране у радном односу.²

Запослени има право да послодавцу откаже уговор о раду. Отказ уговора о раду запослени доставља послодавцу у писаном облику, најмање 15 дана пре дана који је запослени навео као дан престанка радног односа (отказни рок). Општим актом или уговором о раду може да се утврди дужи отказни рок, али не дужи од 30 дана.³

Може се поставити питање има ли разлике у примени института отказа уговора о раду код радног односа на неодређено време и радног односа на одређено време?

Отказ уговора о раду на неодређено време од стране запосленог израз је уставне слободе рада, која омогућује запосленом да без навођења разлога откаже радни однос, уз поштовање отказног рока.

Уколико је у питању уговор о раду на одређено време, запослени нема слободу једностраног раскида уговора, пошто је кауза уговора у вези са ограниченим трајањем потребе послодавца за запосленим. Уговор о раду на одређено време може бити отказан ако у самом уговору буде предвиђена таква клаузула.⁴

Изјава воље запосленог којом отказује уговор о раду валидна је ако је писана, изричита, категорична, јасна и недвосмислена. О наведеном је став заузео Врховни касациони суд у пресуди број Рев 2 79/2014 од 28. маја 2014. године: „Садржина писмене изјаве запосленог о отказу уговора о раду коју упућује послодавцу мора бити јасна, категорична и недвосмислена.“⁵

¹ Закон о раду – ЗОР, *Службени гласник РС*, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, чл. 175. ст. 1. т. 4.

² Паравина, Р. Д., *Радно право*, Службени гласник, Београд, 1998, 145.

³ ЗОР, чл. 178.

⁴ Лубарда, Б., *Увод у радно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2015, 287. и 293. Тако и у француском праву уговор о раду на одређено време не може бити раскинут пре рока осим због озбиљног кршења прописа или више силе. Види <https://www.infobest.eu/fr/themes/article/travail/le-droit-du-travail-en-france/>, 13. 06. 2017. У немачком праву се, такође, уговор о раду на одређено време може раскинути једино ако је та могућност изричито договорена са послодавцем. Види <https://www.arbeiterkammer.at/beratung/arbeitundrecht/beendigung/Arbeitnehmer-Kuendigung.html>, 14. 06. 2017. У швајцарском праву је генерално искључена могућност отказа уговора о раду на одређено време. Види <https://www.arbeits-recht.ch/kuendigung-entlassung-beendigung-arbeitsverhaeltnis/kuendigung-fristen>, 14. 06. 2017.

⁵ *Билтен Врховног касационог суда Србије*, бр. 1/2015, 351.

У циљу законитог поступања и отклањања правне неизвесности при примени прописа аутор анализира судску праксу у примени института престанка радног односа на иницијативу запосленог у општем режиму радних односа, уочава могуће спорне ситуације и даје предлог решења.

ФОРМА И НАЧИН ДАВАЊА ОТКАЗА ОД СТРАНЕ ЗАПОСЛЕНОГ

Отказ уговора о раду се даје у писаном облику, што значи да мора бити написан и потписан. Оваква форма отказа штити од пренагљених и непромишљених поступака, а обезбеђује и поузданије доказивање основа престанка радног односа. Усмена изјава о отказу не производи правна дејства.⁶

Изјава запосленог о отказу уговора о раду се не може ничим условљавати.

Писана изјава о отказу уговора о раду, у смислу одредбе чл. 178. Закона о раду, која је дата под условом, а тај услов од стране послодавца није испуњен, према судској пракси, не може се сматрати отказом уговора о раду од стране запосленог. Тако, на пример, „Тужилац је изјаву о отказу уговора о раду дао под условом – исплата законом прописане отпремнине, у складу са чл. 158. ст. 1. и 2. Закона о раду. Пошто тај услов није остварен, таква изјава се не може сматрати отказом уговора о раду од стране запосленог. Како изјава тужиоца нема правно дејство отказа уговора о раду од стране запосленог, то тужени такву изјаву тужиоца није могао узети у основ оспореног решења, нити је тужиоцу престао радни однос отказом уговора о раду од стране запосленог.“⁷

Када је отказ уговора о раду достављен послодавцу у писаном облику, до престанка радног односа долази по самом закону, јер је за то довољна само изјава воље запосленог. Основ за престанак радног односа у конкретном случају је сама изјава о раскиду радног односа, али је уобичајено да се ради евиденције и код примене овог основа доноси решење о престанку радног односа. То решење није конститутивног, већ декларативног

⁶ Ивошевић, З., Ивошевић, М., *Коментар Закона о раду*, ЈП Службени гласник, Београд 2015, 398. У немачком праву уговор о раду се може отказати усмено или писмено осим ако колективним уговором или уговором о раду није предвиђено другачије. <https://www.arbeiterkammer.at/beratung/arbeitundrecht/beendigung/Arbeitnehmer-Kuendigung.html>, 14. 06. 2017.

⁷ Из пресуде Апелационог суда у Београду, Гж1 467/2010 од 14. 07. 2010. године, у Кусовац, В., Исплата отпремнине као модалитет правне заштите запосленог у случају отказа уговора о раду, *Радно-правни савешњик*, 2/2017, 13.

карактера, те се њиме само констатује да је до престанка радног односа дошло вољом запосленог. Будући да је основ за престанак радног односа изјава радника, правно дејство престанка радног односа не зависи од тога да ли је одлука о престанку радног односа донета или не.⁸

Решење о престанку радног односа по основу отказа уговора о раду од стране запосленог има само деклараторни карактер, односно њиме се само констатује да је дошло до престанка радног односа.⁹

Овде треба напоменути да када запослени поднесе писану изјаву о отказу уговора о раду, уговор о раду је отказан и послодавац га не може отказати из неког другог разлога. С тим у вези је и судска пракса заузела став да „имајући у виду да је у моменту доношења побијаног решења о отказу тужени већ био примио захтев/отказ тужиоца, односно био је упознат с тим да је тужилац већ отказао уговор о раду, није могао донети решење о престанку радног односа по другом основу – због повреде радне обавезе утврђене уговором о раду“.¹⁰

ПОШТОВАЊЕ УГОВОРЕНОГ ОТКАЗНОГ РОКА

Отказни рок је одређен законом у минималном трајању од 15 дана. Не постоје законске сметње да се уговором о раду предвиди дужи отказни рок уколико о томе постоји сагласност запосленог и послодавца.¹¹

Када је уговором о раду између послодавца и запосленог утврђен отказни рок дужи од законом предвиђеног (15 дана), запослени је дужан да поштује тај уговорени рок приликом отказа уговора о раду. О наведеном је став заузело и Министарства рада, запошљавања и социјалне политике у мишљењу бр. 011-00-1123/2006 од 27. октобра 2006. године: „...Према томе, Закон прописује да од дана подношења изјаве запосленог да жели да му престане радни однос до дана престанка радног односа, мора да протекне најмање 15 дана. Међутим, запослени и послодавац уговором о раду могу да утврде и дужи отказни рок од 15 дана. У том случају је запослени дужан да поштује тај уговорени рок приликом отказа уговора о раду.”¹²

⁸ Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду, Гж1 2455/14 од 30. 01. 2015. године којом је преиначена пресуда Основног суда у Новом Саду, П1 2103/12 од 27. 05. 2014. године, <http://propisionline.com/Practice/Decision/48928>, 12. 06. 2014.

⁹ Из Пресуде Апелационог суда у Крагујевцу, Гж. 1000/11 од 23. 08. 2011. године, http://www.poslovnibiro.rs/files/File/SUDKSA_PRAKSA/1.%20RADNO%20PRAVO.pdf, 07. 06. 2017.

¹⁰ Из пресуде Врховног касационог суда Србије, Рев2 87/2015 од 01. 07. 2015. године, у *Правна пракса*, бр. 5/2017, 44.

¹¹ Из пресуде Врховног суда Србије, Рев2 1353/2007 од 13. фебруара 2008. године.

¹² <http://www.pravniportal.com/prestanak-radnog-odnosa-voljom-zaposlenog/>, 01. 06. 2017.

Међутим, могућност уговарања дужег отказног рока ограничена је одредбом чл. 178. ст. 3. Закона о раду на 30 дана. Није могућ отказни рок преко ове границе.¹³

ИЗЈАВА О ОТКАЗУ УГОВОРА О РАДУ И МАНЕ ВОЉЕ

Изјава воље запосленог којом отказује уговор о раду мора бити писана, изричита, конкретна, јасна и недвосмислена, донета слободно и самостално без утицаја мана воље и без посебног навођења разлога (мотива), јер једино таква представља валидан основ за отказ и делује од дана достављања послодавцу (*ipso iure*), док решење о отказу има само деклараторан карактер.¹⁴ Мотив изјаве о отказу уговора о раду не утиче на постојање мана воље у изјави о отказу уговора о раду.¹⁵

Може се поставити питање да ли отказ уговора о раду дат у заблуди производи правне последице.

На пример, „уколико запослени поднесе захтев за престанак радног односа у заблуди у погледу испуњености услова за остваривање права на старосну пензију, без претходног информисања о дужини пензијског стажа код Фонда за ПИО, донето решење о престанку радног односа биће пуноважно из разлога што послодавац нема обавезу да проверава када је запослени стекао услов за старосну пензију, уз претпоставку да је савесно поступао приликом његовог доношења“¹⁶. Међутим, Врховни касациони суд Србије је заузео другачији став: „Код тако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је у поновљеном поступку (ранија пресуда којом је тужбени захтев усвојен је укинута) одбио тужбени захтев сматрајући да је тужиља била дужна да пре подношења захтева за одлазак у пензију провери свој стаж осигурања и да није постојала обавеза послодавца да врши проверу. Наиме, изјава воље запосленог којим отказује уговор о раду (чл. 178. Закона о раду) ваљана је ако је сачињена у писаном облику,

¹³ У швајцарском праву прописани су различити отказни рокови у зависности од година радног стажа: током пробног рада: седам дана до краја недеље (чл. 335Б ст. 1. ШвЗОО), у првој години радног стажа: месец дана (335Ц ст. 1. ШвЗОО), од друге до девете године радног стажа: два месеца (335Ц ст. 1. ШвЗОО), од десете године радног стажа: три месеца (335Ц ст. 1. ШвЗОО). <https://www.arbeits-recht.ch/kuendigung-entlassung-beendigung-arbeitsverhaeltnis/kuendigung-fristen>, 14. 06. 2017.

¹⁴ Из пресуде Апелационог суда у Крагујевцу, Гж1 1000/2011 од 23. августа 2011. године, <http://www.pravniportal.com/prestanak-radnog-odnosa-voljom-zaposlenog/>, 01. 06. 2017.

¹⁵ Из пресуде Окружног суда у Ваљеву, Гж1 бр. 598/05 од 17. 11. 2005. године, http://www.poslovnibiro.rs/files/File/SUDSKA_PRAKSA/1.%20RADNO%20PRAVO.pdf, 07. 06. 2017.

¹⁶ Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду, Гж1 2007/2013 од 11. септембра 2013. године, <http://www.pravniportal.com/prestanak-radnog-odnosa-voljom-zaposlenog/>, 01. 06. 2017.

ако је изричита, категорична, јасна, недвосмислена и не захтева тумачење. У конкретном случају, изјава воље није јасна како у погледу наслова тако и у погледу садржине писаног текста који је упућен послодавцу. Из ње се не може поуздано утврдити да ли запослена захтева споразумни раскид уговора о раду или престанак радног односа по својој вољи или престанак радног односа по сили закона. С обзиром да 'захтев за одлазак у пензију' ни у наслову, а ни у садржини не помиње реч 'отказ' и 'радни однос', а имајући у виду и све остале околности случаја (да је раније постојала иницијатива послодавца да радни однос престане, да је у својим евиденцијама имао нетачне податке у погледу радног стажа, да писани акт тужиље садржи захтев-молбу да се изврши провера стажа, што би могло указивати да се отказ даје под условом), обраћање послодавцу се не може сматрати „отказом од стране запосленог”, због чега је решење незаконито. Правна последица незаконитог отказа је реинтеграција у процес рада јер је тужила то захтевала (чл. 191. Закона о раду).”¹⁷

Може се поставити питање да ли је изнуђивање изјаве о отказу уговора о раду стављањем у изглед дисциплинског или кривичног поступка за учињене повреде на раду или у вези са радом законито.

Судска пракса је заузела став да је стављање у изглед дисциплинског (или кривичног) поступка за учињене повреде на раду или у вези са радом легално и легитимно и не утиче на слободно испољавање воље запосленог.¹⁸ Тако и „не може се са успехом тражити поништај отказа уговора о раду због мане воље, ако је запослени дао отказ да би избегао последице и непријатности дисциплинског поступка”¹⁹.

Ментално здравље запосленог, односно способност расуђивања и одлучивања, предуслов је ваљаности изјаве о отказу запосленог. У складу са наведеним Врховни суд Србије у пресуди бр. Рев 308/2004 од 1. јула 2004. износи следећи став: „Радни однос прекида изјава запосленог који је способан да схвати њен значај и управља својим поступцима. Изјава дата у стању неурачунљивости не производи правна дејства. Такву изјаву није у стању да да душевно оболели радник, па је ментално здравље запосленог предуслов ваљаности ове изјаве. Како код тужиље због психичког поремећаја није постојала слободна воља за престанак радног односа, то није било услова за доношење оспорених одлука којима јој је престао радни однос по њеној вољи.”²⁰

¹⁷ Сентенца из пресуде Врховног касационог суда Рев2 79/2014 од 28. 05. 2014. године, утврђена на седници Грађанског одељења 07. 04. 2015. године, *Билтен Врховног касационог суда Србије*, бр. 1/2015, 353.

¹⁸ Решење Врховног суда Србије, Рев. 662/2001, према Лубарда, Б., *нав. дело*, 287.

¹⁹ Из пресуде Окружног суда у Ваљеву бр. Гж 1 598/2005 од 17. новембра 2005. године, <http://www.pravniportal.com/prestanak-radnog-odnosa-voljom-zaposlenog/>, 01. 06. 2017.

²⁰ <http://www.pravniportal.com/prestanak-radnog-odnosa-voljom-zaposlenog/>, 01. 06. 2017.

Недопустиве претње које снажно утичу на свест и које изазивају оправдан страх услед непосредне опасности за интегритет живота или тела лишавају изјаву о престанку радног односа валидности.²¹

БЛАНКО ИЗЈАВА О ОТКАЗУ УГОВОРА О РАДУ

Одредбом чл. 26. ст. 4. Закона о раду прописано је да послодавац не може да условљава заснивање радног односа претходним давањем изјаве о отказу уговора о раду од стране кандидата. С тим у вези „бланко изјава запосленог о престанку радног односа, дата при заснивању радног односа, не производи правно дејство“²². Ради се о манипулацији вољом запосленог од кога се при заснивању радног односа тражи тзв. „предујам отказа“, ковертирање отказа, да би се активирао у неком будућем времену у зависности од процене и воље послодавца. Овакав, антиципирани отказ уговора о раду је фиктивен јер изјава о престанку радног односа не може бити дата пре настанка тог односа. Она је стварна само ако у моменту давања такве изјаве правни однос постоји. Оно што не постоји, не може ни да престане.²³

Ако послодавац употреби бланко изјаву о отказу уговора о раду запослени мора да за утврђење ништавости поднесе тужбу надлежном суду.

КРИВИЦА ПОСЛОДАВЦА ЗА ОТКАЗ УГОВОРА О РАДУ

Запослени у својој изјави о отказу уговора о раду није дужан да наведе разлоге отказа.²⁴ Међутим, навођење разлога за отказ уговора о раду може бити од користи за запосленог пошто се разликује иницијатива за отказ од приписивања отказа. Може се догодити да запослени иницира отказ, али да се отказ приписује послодавцу, што запосленог ставља у повољнији радноправни и социјалноправни положај.²⁵

²¹ Из пресуде Првог општинског суда у Београду, П1 30/04 од 28. 02. 2005. године, пресуде Окружног суда у Београду, Гж1 1495/05 од 14. 02. 2005. године и пресуде Врховног суда Србије, Рев 606/06 од 27. 09. 2006. године, *Билтен Окружног суда у Београду*, бр. 75/2007.

²² Из решења Окружног суда у Ваљеву бр. Гж 1312/2005 од 28. септембра 2005. године, <http://www.pravniportal.com/prestanak-radnog-odnosa-voljom-zaposlenog/>, 01. 06. 2017.

²³ Ивошевић, З., Ивошевић, М., *нав. дело*, 90.

²⁴ Тако и у француском праву запослени може да откаже уговор о раду у било ком тренутку, без потребе да образложи своју одлуку. <https://www.infobest.eu/fr/themes/article/travail/le-droit-du-travail-en-france/>, 13. 06. 2017.

²⁵ Лубарда, Б., *нав. дело*, 287.

Тако, на пример, у случају повреде обавезе утврђене Законом о забрани дискриминације од стране послодавца, због чега је запослени дао отказ – запосленом припадају права као да му је незаконито престао радни однос. Због тога запослени није у обавези да накнади трошкове које је послодавац имао за његово стручно усавршавање.²⁶ Или, на пример, запослени коме, према мишљењу службе медицине рада, прети непосредна опасност по здравље или живот услед злостављања на раду, има право да одбије да ради (најкасније до окончања поступка заштите од злостављања, уз задржавање права на накнаду зараде), о чему обавештава послодавца и инспекцију рада.²⁷

Међутим, „уколико је решење о отказу донето на иницијативу запосленог, он не може са успехом захтевати његов поништај ако основ представља изјава о отказу због непоштовања права на исплату зараде. Запослени-тужилац је отказао уговор о раду зато што му послодавац-тужени није исплатио заостале зараде (претходно га је опоменуо). Нижестепени судови код таквог чињеничног стања сматрају да се нису стекли услови за поништај решења о отказу (деклараторног карактера) зато што Закон о раду такву могућност не предвиђа. У овом случају тужилац не побија изјаву о отказу нити решење због разлога апсолутне или релативне ништавости па је решење о отказу, иначе деклараторног карактера, законито.“²⁸

ПРАВА ЗАПОСЛЕНОГ ПО ПРЕСТАНКУ РАДНОГ ОДНОСА ЊЕГОВОМ ВОЉОМ

Законом о запошљавању и осигурању за случај незапослености²⁹ уређена су, између осталог, питања права и обавеза запосленог и послодавца као и осигурања за случај незапослености.

Обавезним осигурањем обезбеђују се права за случај незапослености, и то:

1. новчана накнада;
2. здравствено осигурање и пензијско и инвалидско осигурање у складу са законом;
3. друга права у складу са законом.³⁰

²⁶ Из Пресуде Врховног касационог суда Србије, Рев2. 687/2012(1) од 27. 12. 2012. http://www.poslovnibiro.rs/files/File/SUDKSA_PRAKSA/1.%20RADNO%20PRAVO.pdf, 07. 06. 2017.

²⁷ Чл. 26. Закона о спречавању злостављања на раду, *Службени гласник РС*, бр. 36/2010.

²⁸ Из пресуде Врховног касационог суда Србије, Рев 2 1511/2013 од 09. 04. 2014. године, <http://propisyonline.com/Practice/Decision/50734>, 12. 06. 2017.

²⁹ *Службени гласник РС*, бр. 36/2009, 88/2010 и 38/2015.

³⁰ Чл. 64. ст. 2. Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености.

Запослени чији је радни однос престао његовом вољом нема право на новчану накнаду за случај незапослености.

Наиме, незапослени коме је радни однос, односно осигурање престао његовом вољом може остварити право на новчану накнаду ако поново испуни услове из чл. 66. закона (обавезно осигурано лице има право на новчану накнаду ако је било осигурано најмање 12 месеци непрекидно или с прекидима у последњих 18 месеци).³¹

Запослени коме је радни однос престао има право да од послодавца захтева потврду која садржи датум заснивања и престанка радног односа и врсту, односно опис послова на којима је радио.³²

У немачком праву, без обзира на врсту престанка радног односа, послодавац је дужан да обезбеди референцу запосленом. Ово може бити једноставан исказ који идентификује само врсту и трајање запослења, или садржи квалификовани исказ који даје информације о извршеном раду и способностима да преузме одговорност за управљање. Издавање квалификованог сертификата мора бити по посебном захтеву запосленог.³³

ЗАКЉУЧЦИ

Из свега изнетог у раду поводом примене прописа о отказу уговора о раду на иницијативу запосленог, ради отклањања нејасноћа и спорних ситуација, могу се извести следећи закључци:

- запослени има право да послодавцу откаже уговор о раду на неодређено време без навођења разлога, уз поштовање отказног рока;
- уговор о раду на одређено време може бити отказан ако у самом уговору буде предвиђена таква клаузула;
- изјава запосленог о отказу уговора о раду се не може условљавати;
- Изјава запосленог о отказу уговора о раду мора бити писана, изричита, категорична, јасна и недвосмислена;
- основ за престанак радног односа је изјава запосленог. Правно дејство престанка радног односа не зависи од тога да ли је одлука о престанку радног односа донета или не, пошто је та одлука деклараторног карактера;
- стављање у изглед вођење дисциплинског (или кривичног) поступка за учињене повреде на раду или у вези са радом је легално и легитимно и не утиче на слободно испољавање воље запосленог,

³¹ Чл. 67. ст. 2. Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености.

³² Чл. 189а Закона о раду.

³³ <https://www.infobest.eu/de/themengebiete/artikel/arbeit/arbeitsrecht-in-deutschland/>, 14. 06. 2017.

- ментално здравље запосленог, односно способност расуђивања и одлучивања (урачунљивост), је предуслов ваљаности изјаве о отказу запосленог;
- отказ уговора о раду дат у забулуди не производи правне последице;
- отказ уговора о раду дат услед примене силе и озбиљне претње не производи правне последице;
- бланко изјава запосленог о престанку радног односа, дата при заснивању радног односа, не производи правно дејство;
- запослени чији је радни однос престао његовом вољом нема право на новчану накнаду за случај незапослености;
- запослени коме је престао радни однос има право да од послодавца захтева потврду која садржи датум заснивања и престанка радног односа и врсту, односно опис послова на којима је радио.

ЛИТЕРАТУРА

- Ивошевић, З., Ивошевић, М., *Коментар Закона о раду*, ЈП Службени гласник, Београд, 2015.
- Лубарда, Б., *Увод у радно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2015.
- Паравина, Р. Д., 1998, *Радно право*, ЈП Службени гласник, Београд, 1998.

Интернет извори

- <https://www.arbeiterkammer.at/beratung/arbeitundrecht/beendigung/Arbeitnehmer-Kuendigung.html>, 14. 06. 2017.
- <https://www.arbeits-recht.ch/kuendigung-entlassung-beendigung-arbeitsverhaeltnis/kuendigung-fristen>, 14. 06. 2017.
- <https://www.infobest.eu/fr/themes/article/travail/le-droit-du-travail-en-france/>, 13. 06. 2017.
- <https://www.infobest.eu/de/themengebiete/artikel/arbeit/arbeitsrecht-in-deutschland/>, 14. 06. 2017.

Правни извори

- Закон о раду, *Службени гласник РС*, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014.
- Закона о спречавању злостављања на раду, *Службени гласник РС*, број 36/2010.
- Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености, *Службени гласник РС*, бр. 36/2009, 88/2010 и 38/2015.

Судске одлуке

- Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж1 467/2010 од 14. 07. 2010. године, у: Кусовац, В., Исплата отпремнине као модалитет правне заштите запосленог у случају отказа уговора о раду, *Радно-јавни савешњик*, 2/2017, 13.
- Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Гж. 1000/11 од 23. 08. 2011. године. http://www.poslovnibiro.rs/files/File/SUDKSA_PRAKSA/1.%20RADNO%20PRAVO.pdf, 07. 06. 2017.
- Пресуда Апелационог суда у Новом Саду, Гж1 2007/2013 од 11. септембра 2013. године. <http://www.pravniportal.com/prestanak-radnog-odnosa-voljom-zaposlenog/>, 01. 06. 2017.
- Пресуда Апелационог суда у Новом Саду, Гж1 2455/14 од 30. 01. 2015. године којом је преиначена пресуда Основног суда у Новом Саду, П1 2103/12 од 27. 05. 2014. године, <http://propisionline.com/Practice/Decision/48928>, 12. 06. 2014.
- Пресуда Окружног суда у Ваљевоу, Гж1 бр. 598/05 од 17. 11. 2005. године. http://www.poslovnibiro.rs/files/File/SUDKSA_PRAKSA/1.%20RADNO%20PRAVO.pdf, 07. 06. 2017.
- Пресуда Врховног касационог суда Србије, Рев2. 687/2012(1) од 27. 12. 2012. године, http://www.poslovnibiro.rs/files/File/SUDKSA_PRAKSA/1.%20RADNO%20PRAVO.pdf, 07. 06. 2017.
- Пресуда Врховног касационог суда Србије, Рев2 1511/2013 од 09. 04. 2014. године, <http://propisionline.com/Practice/Decision/50734>, 12. 06. 2017.
- Пресуда Врховног касационог суда Рев2 79/2014 од 28. маја 2014. године, *Билџен Врховног касационог суда Србије*, бр. 1/2015, 351.
- Пресуда Врховног касационог суда Србије, Рев2 87/2015 од 01. 07. 2015. године, *Правна пракса*, бр. 5/2017, 44.
- Пресуда Врховног суда Србије Рев 308/2004 од 1. јула 2004. <http://www.pravniportal.com/prestanak-radnog-odnosa-voljom-zaposlenog/>, 01. 06. 2017.
- Пресуда Врховног суда Србије, Рев2 1353/2007 од 13. фебруара 2008. године.
- Пресуде Првог општинског суда у Београду, П1 30/04 од 28. 02. 2005. године, пресуде Окружног суда у Београду, Гж1 1495/05 од 14. 02. 2005. године и пресуде Врховног суда Србије, Рев 606/06 од 27. 09. 2006. године, *Билџен Окружног суда у Београду*, бр. 75/2007.
- Сентенца из пресуде Врховног касационог суда Рев2 79/2014 од 28. 05. 2014. године, утврђена на седници Грађанског одељења 07. 04. 2015. године, *Билџен Врховног касационог суда Србије*, бр. 1/2015, 353.
- Решење Окружног суда у Ваљевоу бр. Гж 1312/2005 од 28. септембра 2005. године, <http://www.pravniportal.com/prestanak-radnog-odnosa-voljom-zaposlenog/>, 01. 06. 2017.
- Решење Врховног суда Србије, Рев. 662/2001, према: Лубарда, Б., Увод у радно право, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2015, 287.

Мишљења

Мишљење Министарства рада, запошљавања и социјалне политике бр. 011-00-1123/2006 од 27. октобра 2006. године, <http://www.pravniportal.com/prestanak-radnog-odnosa-voljom-zaposlenog/>, 01. 06. 2017.

TERMINATION OF EMPLOYMENT RELATIONSHIP ON THE INITIATIVE OF EMPLOYEES IN LEGAL PRACTICE

Velisav Marković, Ph.D.

Associate Professor Faculty of Health, Legal and Business Studies
Singidunum University

S u m m a r y

An employee has the right to unilaterally declare his will, in writing, terminate an employment contract for an indefinite period, respecting the cancellation deadline. A fixed-term employment contract may be canceled if such a clause is foreseen in the contract itself. The statement of the employee does not have to contain the reason (motive) of the cancellation but must be clear, categorical, unequivocal and without any faults of will. Blank statement of the employee on the termination of employment, given at the establishment of employment, does not produce a legal effect.

A number of concerns can arise in the application of the regulations. The author presents the institute of termination of employment at the initiative of the employee in the general regime of labor relations, analyzes the court practice and the application of regulations, identifies possible disputable situations and provides guidelines for the solution.

Key words: cancellation of employment contracts, termination of employment, termination of employment on the initiative of an employee, notice period

Doc. dr. sc. Jakob Nakić,
 zamjenik županijske državne odvjetnice u Rijeci
 i docent Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci

STATUS DOMAĆEG PARNIČNOG PREDMETA DO DONOŠENJA ODLUKE SUDA EUROPSKE UNIJE U POVODU POSTAVLJENOG PRETHODNOG PITANJA *

UVOD

Naš zakonodavac odlučio se na propisivanje prethodnog postupka u posebnim procesnim zakonima, i to: Zakonu o kaznenom postupku,¹ Zakonu o parničnom postupku² i Zakonu o upravnim sporovima,³ pa tako i u odnosu na postavljanje prethodnog pitanja Sudu Europske unije (dalje: SEU). U teoriji postoje ozbiljne kritike na takav pristup kojima se mi u potpunosti priklanjamo.⁴

Zahtjev za prethodnu odluku mora se odnositi na: a) tumačenje ili b) valjanost prava Europske unije (dalje: EU), a ne na tumačenje pravila nacionalnog prava ili na činjenična pitanja iznesena u okviru postupka pred nacionalnim sudom.⁵

* Rad primljen 30. 10. 2018. godine.

Tekst je objavljen u izvornom obliku, bez lektorskih intervencija redakcije *Glasnika AKV*.

¹ Narodne novine (dalje: NN) br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14 (dalje: ZKP).

² NN br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14 (dalje: ZPP).

³ NN br. 20/10, 143/12, 152/14, 94/16, 29/17 (dalje: ZUS).

⁴ Poblježi vidi kod: Petrašević, T., Prethodni postupak pred Sudom EU, Pravni fakultet Sveučilišta u Osijeku, Osijek, 2014, 168. do 178.

⁵ Vidi odluku Vrhovnog suda Republike Hrvatske (dalje: VSRH), Rev-2553/15, od 13. listopada 2015, u kojoj je rečeno: „(...) da se nadležnost Suda Europske unije ne proteže na

Nacionalni sud može SEU uputiti zahtjev za prethodnu odluku čim utvrdi da je za donošenje njegove presude potrebna odluka o tumačenju ili valjanosti prava EU.

Nacionalni sud koji upućuje zahtjev jasno i odvojeno navodi prethodna pitanja koja postavlja SEU. Pitanja moraju biti sama po sebi razumljiva, bez potrebe za upućivanjem na obrazloženje zahtjeva za prethodnu odluku. Nacionalni sud koji upućuje zahtjev također sažeto iznosi svoje stajalište o odgovoru koji treba dati na upućena prethodna pitanja.

Pod uvjetima predviđenima čl. 23.a Statuta SEU⁶ kao i člancima 105. do 114. Poslovnika SEU,⁷ zahtjev za prethodnu odluku u određenim okolnostima može biti podvrgnut ubrzanom ili hitnom postupku. O provedbi tih postupaka odlučuje SEU nakon što sud koji upućuje zahtjev podnese uredno obrazložen zahtjev u kojem su navedene pravne ili činjenične okolnosti koje opravdavaju primjenu tog postupka ili tih postupaka ili pak iznimno po službenoj dužnosti ako narav ili okolnosti predmeta to nalažu.

PRAVNI OSNOV – UGOVOR O FUNKCIONIRANJU EUROPSKE UNIJE

Čl. 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije⁸ propisuje:

„Sud Europske unije nadležan je odlučivati o prethodnim pitanjima koja se tiču:

- (a) tumačenja Ugovorâ;
- (b) valjanosti i tumačenja akata institucija, tijelâ, uredâ ili agencija Unije.

Ako se takvo pitanje pojavi pred bilo kojim sudom države članice, taj sud može, ako smatra da je odluka o tom pitanju potrebna da bi mogao donijeti presudu, zatražiti od Suda da o tome odluči.

Ako se takvo pitanje pojavi u predmetu koji je u tijeku pred sudom neke države članice, protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka, taj je sud dužan uputiti to pitanje Sudu.

tumačenje i ocjenu zakonitosti nacionalnih propisa zemalja članica Europske unije. Stoga Vrhovni sud Republike Hrvatske nije ni bio ovlašten prije donošenja odluke o dopuštenosti revizije postaviti prethodno pitanje Sudu EU glede tumačenja odredbe čl. 91.a Zakona o parničnom postupku i ocjene valjanosti te odredbe.” Vidi i Rev-2649/12, od 25. studenog 2014., dostupno na: <http://www.vsrh.hr>, stranica posjećena 26. lipnja 2017.

⁶ Statut SEU dostupan je na: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-08/tra-doc-hr-div-c-0000-2016-201606984-05_00.pdf, stranica posjećena 26. lipnja 2017.

⁷ Poslovnik SEU dostupan je na: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-10/tra-doc-hr-div-c-0000-2016-201608368-05_01.pdf, stranica posjećena 26. lipnja 2017.

⁸ Vidi na: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2016.202.01.0001.01.HRV, dalje: UFEU. Stranica posjećena 26. lipnja 2017.

Ako se to pitanje postavi u predmetu koji je u tijeku pred sudom neke države članice u pogledu osobe kojoj je oduzeta sloboda, Sud Europske unije djeluje u najkraćem mogućem roku.”

Ono bitno za ukazati je da čl. 267. UFEU predviđa dvije mogućnosti kada nacionalni sudovi upućuju zahtjev za prethodno pitanje SEU, i to: a) kada sudovi imaju diskreciono pravo da se odluče za (ne)postavljanje prethodnog pitanja SEU, tj. da li je presuda SEU neophodna za donošenje odluke u predmetu pred nacionalnim sudom i b) kada su sudovi obvezni uputiti prethodno pitanje SEU a to je onda kada protiv odluka nacionalnih sudova nema pravnog lijeka.⁹

DOMAĆI PROPISI

Ustav Republike Hrvatske

Ukazujemo na odredbu čl. 145. Ustava Republike Hrvatske¹⁰

„Ostvarivanje prava koja proizlaze iz pravne stečevine Europske unije, izjednačeno je s ostvarivanjem prava koja su zajamčena hrvatskim pravnim poretkom.

Pravni akti i odluke koje je Republika Hrvatska prihvatila u institucijama Europske unije primjenjuju se u Republici Hrvatskoj u skladu s pravnom stečevinom Europske unije.

Hrvatski sudovi štite subjektivna prava utemeljena na pravnoj stečevini Europske unije.

Državna tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravne osobe s javnim ovlastima izravno primjenjuju pravo Europske unije.”

Može se zaključiti da narečena odredba predviđa izravni učinak europskog prava u hrvatskom pravu.

⁹ SEU je u predmetu Cilfit i dr. (283/81), od 6. listopada 1982. (ECLI:EU:C:1982:335) i Da Costa i dr. (28-30/62, ECLI:EU:C:1963:6) utvrdio tri iznimke kada sudovi protiv čijih odluka nema pravnog lijeka ne moraju postaviti prethodno pitanje SEU, a to su: a) kada bi se postavilo pitanje koje nije značajno za rješenje spora, b) kada odgovor na pitanje, neovisno kakav bio, ne može niti na koji način utjecati na ishod spora i c) kada se SEU, u drugim predmetima, već bavio postavljenim pitanjem pa čak i ako postavljena pitanja nisu potpuno identična (*acte éclairée* i *acte clair*). Tako u t. 10. narečene presude SEU je izrekao: „(...) ti sudovi nisu dakle dužni uputiti pitanje o tumačenju prava Zajednice koje se pred njima pojavilo ako pitanje nije bitno, tj. u slučaju kada odgovor na to pitanje, koje god ono bilo, ne bi mogao imati nikakav utjecaj na rješenje postupka.”

¹⁰ NN br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, dalje: Ustav RH.

Zakon o sudovima

U važećem Zakonu o sudovima¹¹ ne nalazimo niti jednu odredbu koja bi bila posvećena postavljanju prethodnog pitanja domaćih sudova SEU.

ZS ima nekoliko odredaba posvećenih EU ali se one ne odnose na postavljanje prethodnog pitanja SEU.

Smatramo da bi se (i) u ZS-u trebalo naći mjesto za barem jednu odredbu koja bi regulirala institut prethodnog pitanja SEU kao i status predmeta koji se vodi pred nacionalnim sudom do donošenja odluke SEU.¹²

Zakon o parničnom postupku

Zakonom i izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku¹³ u čl. 213. st. 1. t. 2. unijeta je odredba da će sud prekinuti postupak ako je „(...) odlučio podnijeti zahtjev Europskom sudu o tumačenju prava Europske unije ili o valjanosti akta koje su donijele institucije Europske unije.”

Zakon o kaznenom postupku

U čl. 18. st. 3. do 5. ZKP-a propisano je:

„(3) Ako sud koji vodi postupak smatra da je za rješenje pitanja iz stavka 1. ovog članka potrebna odluka Suda Europske unije o tumačenju prava Unije ili o valjanosti akta kojega je donijelo njezino tijelo može podnijeti zahtjev Sudu Europske unije da donese odluku, o čemu će obavijestiti stranke.

(4) Ako se postupak vodi pred sudom protiv čije odluke nije dopuštena žalba, a taj sud smatra da je za rješenje pitanja iz stavka 1. ovog članka potrebna odluka Suda Europske unije o tumačenju prava Unije ili o valjanosti akta kojega je donijelo njezino tijelo podnijet će zahtjev Sudu Europske unije da donese odluku, o čemu će obavijestiti stranke.

(5) U slučaju iz stavka 3. i 4. ovog članka sud će prekinuti postupak do donošenja odluke Suda Europske unije. Za vrijeme trajanja prekida postupka sud može provoditi samo one radnje za koje postoji opasnost od odgode.”

Temeljem tog članka u praksi je donijeto rješenje:¹⁴

„Na temelju članka 18. stavak 5. Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine” broj 152/08, 76/09, 80/11, 91/12 – odluka Ustavnog suda, 143/12,

¹¹ NN br. 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, dalje: ZS.

¹² Smatramo da bi naš zakonodavac trebao ugledati na slovenski Zakon o sodiščih. Vidi infra točku 4. rada.

¹³ NN. br. 57/11 (dalje: ZID ZPP/11) čl. 54. ZID ZPP/11.

¹⁴ Županijski sud u Zagrebu, 5 K-US-29/15, od 30. svibnja 2017., neobjavljeno. Međutim, prethodno pitanje postavljeno je pod brojem Kv-EUN-25/16, od 16. svibnja 2017., a na SEU zaprimljeno pod brojem C-268/17 PPU. Dakle, u ovom slučaju prethodno pitanje nije postavio raspravni sudac već izvanraspravno vijeće.

56/13, 145/13 i 152/14 – dalje u tekstu: ZKP/08), **prekida se** kazneni postupak protiv I optuženog I. S. zbog kaznenih djela iz članka 337. st. 4. KZ/97 u svezi članka 7. stavak 1. i članka 5. točka 13. Zakona o nezastarijevanju kaznenih djela ratnog profiterstva, pretvorbe i privatizacije i članka 347. stavak 1. KZ/97, te protiv II optuženog Z. T. H. zbog kaznenog djela iz članka 348. stavak 1. KZ/97, do donošenja odluke Suda Europske unije.”

Zakon o upravnim sporovima

Čl. 45. stavak 2. ZUS-a određuje:

„(2) Sud rješenjem može prekinuti spor:

1. dok se ne odluči o prethodnom pitanju ako je postupak o prethodnom pitanju pokrenut pred sudom ili nadležnim javnopravnim tijelom kao i kad sud odluči podnijeti zahtjev Sudu Europske unije o tumačenju prava Europske unije ili o valjanosti akta koje su donijele institucije Europske unije.“

SLOVENSKI ZAKON O SODIŠČIH

Zakon o sodiščih¹⁵ u čl. 213.a detaljno propisuje postupanje slovenskih sudova u postupku postavljanja prethodnog pitanja SEU. Tekst članka donosimo u hrvatskom prijevodu:¹⁶

„Ako odluka suda ovisi o rješavanju prethodnog pitanja radi razjašnjenja valjanosti ili tumačenja prava Europske unije, sud može donijeti rješenje kojim će prethodno pitanje dostaviti na odlučivanje Sudu Europske unije, u skladu s međunarodnim ugovorom kojim je Republika Slovenija prenijela izvršavanje djela suverenih prava na institucije Europske unije.

Ako je odluka Vrhovnog suda ili odluka drugoga suda, u postupku u kojem stranke u postupku ne mogu podnijeti redovan ili izvanredan pravni lijek, a radi razjašnjenja valjanosti ili tumačenja prava Europske unije, tada je Vrhovni sud odnosno drugi sud dužan donijeti rješenje, u skladu s međunarodnim ugovorom kojim je Republika Slovenija prenijela izvršavanje djela suverenih prava na institucije Europske unije.

Postupak u predmetu, u kojem je podnijet prijedlog iz prvog ili drugog stavka ovoga članka, sud će rješenjem prekinuti do prijema prethodne odluke, uz supsidijarnu primjenu zakona koji propisuje prekid postupak u predmetu, o

¹⁵ Uradni list Republike Slovenije št. 94/07 – uradno prečišćeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12 – ZSPDLS-A, 63/13, 17/15 in 23/17 – ZSSve, dostupno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO332>, stranica posjećena 26. lipnja 2017.

¹⁶ Sa slovenskog preveo autor.

kojem sud odlučuje. Protiv rješenja o prekidu postupka nije dopušteno podnijeti redovni niti izvanredni pravni lijek.

Kada je sud prethodno pitanje uputio Sudu Europske unije, može shodnom primjenom zakona koji uređuje postupak u predmetu, u tom predmetu provoditi samo one procesne radnje i donositi samo one odluke koja ne trpe odlaganja ako nisu vezana za postavljeno prethodno pitanje odnosno koja ne dovršavaju odlučivanje u predmetu.

Ako sud više ne može primjenjivati odredbe koja je bila razlog za njegovo odustajanje od prethodnog pitanja, i a ako još nije donesena odluka o prethodnom pitanju mora ustupljeno prethodno pitanje bez odlaganja povući, osim ako postoje zakonski razlozi za nastavak.

Odluka o prethodnom pitanju Suda Europske unije za sud je obvezujuća.

Sud dostavlja prijedlog prethodnog pitanja i odluku Suda Europske unije o prethodnom pitanju bez odlaganja na znanje Vrhovnom sudu.”

NAŠ PRIJEDLOG

Uz to što se potpuno priklanjamo kritici pristupa našeg zakonodavca prethodnom pitanju SEU¹⁷ predlažemo da se:

- u buduću Zakon o sudovima ugradi odredba koja će biti ista ili slična onoj koju
- sadrži slovenski Zakon o sodišćih, a vezano uz postavljanje prethodnog pitanja SEU,
- jasno propiše da pitanje SEU postavlja sudac i/ili vijeće a ne predsjednik suda,
- propiše kako spram rješenja o prekidu postupka nije dopušten niti redovni a niti
- izvanredni pravni lijek,¹⁸
- domaći sudovi, u što ranijem stadiju postupka, koriste institutom prethodnog
- pitanja SEU kada smatraju da im je mnijenje SEU potrebno u primjeni EU prava,¹⁹

¹⁷ Vidi bilješku 4.

¹⁸ SEU svoj stav o (ne)dopuštenosti pravnih lijekova spram odluke o upućivanju prethodnog pitanja nije jasno zauze. O tome vidi u predmetima 3/61 De Geus, [1962], ECR 45., 127/73, ECLI:EU:C:1974:25, C-210/06 Cartesio, ECLI:EU:C:2008:723. To pitanje je i različito riješeno u državama članicama EU.

¹⁹ „(...) Na nacionalnom sudu je da odluči u kojoj fazi postupka je nužno uputiti prethodno pitanje.” Vidi predmet: Fratelli Pardini SpA v. Ministero del Commercio con l’Estero and Banca Toscana, 338/85, EU:C:1988:194, t. 8. U predmetu Irish Cremery Sud je rekao kako odluka o tome u kojoj fazi postupka uputiti pitanje ovisi o „(...) razlozima procesne organizacije i učinkovi-

- na web stranice Ministarstva pravosuđa i/ili VSRH postave Preporuke
- namijenjene nacionalnim sudovima koje se odnose na pokretanje prethodnog postupka,²⁰
- Pravosudna akademija angažiranije prihvati edukacije sudaca svih sudova o institutu postavljanja prethodnog pitanja SEU.²¹

NAMJESTO ZAKLJUČKA

Znanost smatra da odluka SEU povodom prethodnog pitanja djeluje kao pravomoćno rješenje prethodnog pitanja,²² no, imajući na umu sudsku praksu SEU²³ to mnijenje je očito pogrešno. Neki pravni pisci²⁴ su mnijenja da odluke SEU o prethodnom pitanju djeluju *erga omnes*,²⁵ odnosno da čak imaju snagu *res iudicate*.²⁶

Može se postaviti pitanje što ako se nacionalni sud ne slaže s odlukom SEU o prethodnom pitanju?

U presudi 69/85, od 5. ožujka 1986.,²⁷ a identično i u presudi C-466/00, od 6. ožujka 2003.,²⁸ SEU je izrekao:

tosti koje ocjenjuje nacionalni sud.” Vidi spojene predmete: Irish Creamery Milk Suppliers Association and others v. Government of Ireland and others; Martin Doyle and others v. An Taoiseach and others C-36/80 i 71/80, EU:C:1981:62.

²⁰ Sada dostupna na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:439:FULL>. Stranica posjećena 26. lipnja 2017.

²¹ Da se po tom pitanju ipak nešto čini vidi na: <https://www.pak.hr/clanak/poziv-za-prijave-na-seminar-prethodni-postupak-u-pravu-europske-unije-knigs-wusterhause-njemacka-2627-listopada-2017-22577.html>, <https://www.pak.hr/clanak/predavanje-suca-suda-europske-unije-i-profesora-na-pravnom-fakultetu-u-zagrebu-profdrc-sinise-rodina-formulacija-prethodnog-pitanja-20286.html>, <https://www.pak.hr/clanak/poziv-za-prijave-na-seminar-prethodni-postupak-u-pravu-europske-unije-trier-1920-rujna-2016-14802.html>, stranice posjećene 30. lipnja 2017.

²² Rakić Vodinelić, V., Knežević, G., Gradansko procesno pravo Evropske unije, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 1998., 43.

²³ Vidi bilješke 25. i 26.

²⁴ Pescatore P., References for preliminary rulings under Article 177 of the EEC Treaty and Co-operation between the Court and National Courts, Luxembourg, Office for Official Publications on the European Communities, 1986, 10. i 24. Detaljnije vidi i u: Norberg A., Preliminary rulings and the co-operation between national and European Courts, magistarski rad, Pravni fakultet Sveučilišta u Lundu, Lund, 2005., dostupno na: <https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1560676&fileId=1565389>, stranica posjećena 26. lipnja 2017.

²⁵ Vidi spojene predmete: Amministrazione delle Finanze dello Stato v. Salumi, 66,127 i 128/79, EU:C:1981:270.

²⁶ Vidi predmet International Chemical Corporation v Amministrazione delle finanze dello Stato ECLI:EU:C:1981:102

²⁷ Wünsche Handelsgesellschaft GmbH & Co. v Federal Republic of Germany, predmet 69/85, EU:C:1986:104.

²⁸ Vidi predmet C-466/00, od 6. ožujka 2003., na: ECLI: ECLI:EU:C:2003:127. Identično i u predmetu C-634/15, od 30. lipnja 2016. ECLI: ECLI:EU:C:2016:510.

„(...) Ponajprije, treba podsjetiti da autoritet presude donesene povodom zahtjeva za prethodnu odluku ne sprečava nacionalni sud kojemu je upućena ta presuda da se prije donošenja odluke u glavnom postupku ponovno obrati Sudu ako to smatra potrebnim. Takvo pravno sredstvo može biti opravdano kada nacionalni sud ima poteškoća s razumijevanjem ili primjenom presude, kada postavi Sudu novo pravno pitanje te kad mu podnese nove elemente za razmatranje koji bi mogli navesti Sud da drukčije odgovori na ranije postavljeno pitanje (rješenje od 5. ožujka 1986., Wünsche, 69/85, EU:C:1986:104, t. 15.; presude od 11. lipnja 1987., X, 14/86, EU:C:1987:275, t. 12. i od 6. ožujka 2003., Kaba, C-466/00, EU:C:2003:127, t. 39.)”.

Zaključno ukazujemo na stav Jacquea i Weilera²⁹ koji smatraju da je institut prethodnog pitanja postupak kojim europsko pravo postaje dio pravne kulture i nacionalnog prava država članica EU i kojim nacionalni sudovi mogu (is) koristiti pravo ili obvezu koja im je dana europskim pravom. Smatraju da je odredba o prethodnom pitanju instrument integracije *par excellence*.

Na kraju valja ukazati da odlukom SEU o prethodnom pitanju nije (oba) vezan samo nacionalni sud koji je pitanje postavio, već i svi nacionalni sudovi koji budu odlučivali u kasnijim fazama u tom predmetu.³⁰

²⁹ Jaque J.P., Weiler, J.H.H., On the Road to European Union – A New Judicial Architecture: An Agenda for the Intergovernmental Conference, Common Market Law Review, 27, (1990), str. 185. do 207.

³⁰ Lenaerts K., Arts D., Maselis I., *Procedural Law of the European Union*, Sweet & Maxwell, London, 2006., 193.

Срђан Добросављевић,
адвокат у Новом Саду

КОМЕНТАР ПРАВИЛА О РАДУ ОГРАНКА АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ У НОВОМ САДУ^{3*}

САЖЕТАК: Скупштина Огранка АКВ у Новом Саду је 29. 08. 2017. године усвојила нова Правила о раду Огранка АКВ у Новом Саду, којима је, на првом месту, омогућила и активно и пасивно бирачко право свим адвокатима члановима Огранка АКВ у Новом Саду и знатно смањила овлашћења председника Огранка АКВ у Новом Саду.

Аутор ће овим радом покушати да укаже на разлоге за избор одређених решења у овим Правилима о раду Огранка АКВ у Новом Саду.

Кључне речи: Огранак, Правила, избори и председник Скупштине

УВОД

Правила о раду Огранка АКВ у Новом Саду, која је усвојила Скупштина Огранка АКВ у Новом Саду 29. 08. 2017. године, садрже две кључне измене, у односу на Правила о раду Огранка АКВ у Новом Саду, која су раније била на снази.

Прва промена односи се на промену изборног система, а друга на смањење овлашћења председника Огранка АКВ у Новом Саду.

Ранијим Правилима о раду је, да се подсетимо, било предвиђено да све органе Огранка АКВ у Новом Саду, бира Скупштина Огранка АКВ у Новом Саду, а сваки члан Огранка АКВ у Новом Саду је могао да пре-

* Рад примљен 10. 11. 2017. године.

дложи листу кандидата за делегате у Скупштини Огранка АКВ у Новом Саду, као и листу кандидата за чланове Извршног одбора Огранка АКВ у Новом Саду, укључујући председника и потпредседника Огранка АКВ у Новом Саду.

Према тим Правилима, дакле, сама Скупштина Огранка АКВ у Новом Саду бирала је делегате у Скупштини Огранка АКВ у Новом Саду, у наредном мандату.

ПОТРЕБА ЗА ДОНОШЕЊЕМ НОВИХ ПРАВИЛА О РАДУ

С обзиром да је претходно наведено било регулисано тада важећим Правилима о раду Огранка АКВ у Новом Саду на недвосмислен начин, није било могућности за другачије тумачење или за сходну примену било ког другог прописа, јер није постојала правна празнина, а такав став је заузела и већина колега, делегата у Скупштини АКВ, гласајући за верификацију мандата делегата у Скупштини АКВ, које је предложила тако изабрана Скупштина Огранка АКВ у Новом Саду.

Да би се омогућило да сви адвокати чланови Огранка АКВ у Новом Саду могу да гласају за делегате у Скупштини Огранка АКВ у Новом Саду, морало је доћи до измена ових Правила о раду, односно до усвајања потпуно нових Правила о раду.

ИЗБОРИ У ОГРАНКУ АКВ У НОВОМ САДУ

Новим Правилима о раду предвиђено је да сви адвокати, чланови Огранка АКВ у Новом Саду, могу да гласају за делегате у Скупштини Огранка АКВ у Новом Саду, и то не на тзв. изборној – општој скупштини, већ на тзв. општим изборима. Овакво решење представља једино могуће и задовољавајуће решење, јер Огранак АКВ у Новом Саду има једну значајну специфичност, у односу на друге Огранке АКВ. Наиме, Огранак АКВ у Новом Саду има око 1200 чланова, па би одржавање опште скупштине било веома тешко изводљиво или неизводљиво у техничком смислу, а нарочито у смислу обезбеђивања кворума, неопходног за одржавање седнице, ако би се сматрало да је за кворум неопходно да скупштини присуствује 50 % + 1 чланова скупштине.

Различита су тумачења о евентуално потребном кворуму на оваквој „општој скупштини“, па постоји став да се кворум може одредити као било који реалан број чланова скупштине или било који проценат од укупног броја чланова, а за пример се узима Статут АКБ, док по другом мишљењу кворум мора бити 50 % + 1 укупног броја чланова.

Такође, постоје разлике у мишљењу међу колегама у вези са сходном применом закона којим се уређује начин избора ограна, па се као такав на првом месту помиње Закон о удружењима, али и други закони који уређују сличну материју, нпр. Закон о избору народних посланика или Закон о избору Председника Републике итд.

Овакво решење није у супротности ни са једним од побројаних закона, али свакако треба имати у виду да адвокатура има своје месту у самом Уставу и да су адвокатске коморе установљене непосредно на основу Закона о адвокатури, а не на основу других закона.

Према сада важећим Правилима о раду Огранка АКВ у Новом Саду, листе за кандидате за делегате у Скупштини Огранка АКВ у Новом Саду и за чланове Извршног одбора Огранка АКВ у Новом Саду, укључујући председника и потпредседника Огранка АКВ у Новом Саду, може да предложи сваки члан уз 100 потписа подршке адвоката чланова Огранка и уз сагласности свих предложених делегата, односно чланова.

Подршка од 100 чланова Огранка је неопходна из разлога што је нужно да предлагач листа има у виду барем тај број колега, који би пре свега обављали функције у самом Огранку, 35 делегата у Скупштини Огранка и 11 чланова Извршног одбора Огранка, а поред тога и предлоге за 40 делегата у Скупштини АКВ, као и остале функције које бира или предлаже Огранак.

Управо, из претходних разлога је и неопходно решење какво је изабрано, а то је да се бирају целокупне листе, а не да се примењује нпр. Донтов или неки сличан систем, јер се ради о струковном удружењу у коме је чланство обавезно, а ради постизања јединства и функционалности, док донекле то налажу и разлози једноставности и економичности таквог поступка.

Могућношћу да се иста лица нађу на више листа, отклањају се евентуалне негативне последице оваквог начина избора, односно превазилазе се евентуалне негативне последице прегласавања једне над другом листом, јер је за очекивање у струковној организацији да постоје колеге од угледа, које може предложити више предлагача или чак сви предлагачи, па би они у сваком случају били изабрани, без обзира која листа победи на изборима.

Поред претходног, потписи подршке замењују евентуални кворум или цензус, из разлога што листе које буду проглашене већ имају 100 потписа подршке, што чини близу 10% свих адвоката у Огранку, а опет се оставља могућност да се на изборима појави 10-так листа.

За прикупљање овакве подршке и сагласности остављено је 10 дана, што је сасвим довољно, посебно имајући у виду да се чланови Огранка на више начина обавештавају о изборном поступку у Огранку, укључујући и слање обавештења о томе сваком адвокату препорученом поштом.

ПРЕДСЕДНИК И ПОТПРЕДСЕДНИК СКУПШТИНЕ ОГРАНКА АКВ У НОВОМ САДУ

Овлашћења председника Огранка су знатно сужена, нарочито у делу који се односи на заказивање и вођење седница Скупштине Огранка АКВ у Новом Саду, па се по новом решењу бирају председник и потпредседник Скупштине Огранка АКВ у Новом Саду, а председник Скупштине Огранка сада заказује седнице Скупштине, предлаже дневни ред и председава седницама, а бира се из реда делегата, чиме се избегавају могућности злоупотреба од стране председника Огранка.

ОСТАЛО И ЗАКЉУЧАК

У осталим деловима нова Правила о раду Огранка преузимају решења из претходних Правила о раду, као и решења која постоје у Правилима о раду других Огранака. У свему су усклађена са Статутом АКВ, а на одређеним местима појашњена и прецизирана.

Мишљења сам да је Скупштина Огранка АКВ у Новом Саду усвајањем ових Правила о раду Огранка АКВ у Новом Саду направила велики корак у демократизацији односа у самом Огранку и самој АКВ, а и у правцу спречавања самовоље појединца.

ЛИТЕРАТУРА

Правила о раду Огранка АКВ у Новом Саду – 2013. године
Правила о раду Огранка АКВ у Новом Саду
Статут Адвокатске коморе Србије
Статут Адвокатске коморе Београда
Статут Адвокатске коморе Војводине
Устав Републике Србије
Закон о адвокатури
Закон о избору председника Републике
Закон о избору народних посланика
Закон о удружењима

**THE COMMENTS ON PROCEDURAL RULES OF THE BRANCH
OFFICE OF VOJVODINA BAR ASSOCIATION IN NOVI SAD**

Srdjan Dobrosavljev
attorney at law in Novi Sad

S u m m a r y

The General Meeting of the Branch of Vojvodina Bar Association in Novi Sad adopted on August 29, 2017 the new Procedural Rules of the Branch in Novi Sad, which in the first place, enable active and passive voting right to all the attorneys, members of the Branch in Novi Sad and significantly reduce the authorities of the president of the Branch of Vojvodina Bar Association in Novi Sad.

In this paper the author will try to underline the reasons for choosing certain solutions in these Rules of Procedure of the Branch of Vojvodina Bar Association in Novi Sad.

Key words: Branch, Rules, election and president of the General Meeting

Tanja Arsić,
advokat u Novom Sadu

NEKI STAVOVI U POGLEDU BUDUĆEG NORMIRANJA POGLAVLJA O PRAVOSUĐU NA TREĆEM OKRUGLOM STOLU O IZMENAMA USTAVA REPUBLIKE SRBIJE*

Tema Trećeg okruglog stola o izmenama Ustava Republike Srbije održanog 30. 10. 2017. god. u Novom Sadu, bila je „Izvori prava i sudska praksa“. Okrugli sto je otvorio Čedomir Backović, pomoćnik ministra pravde zadužen za evropske integracije i međunarodne projekte. Uvodna izlaganja su imali Tanja Mišćević, šef pregovaračkog tima za vođenje pregovora o pristupanju RS Evropskoj uniji, i Žarko Stepanović, v. d. direktora Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom. Iako je tema u agendi data na način kako je napisano, Ministarstvo pravde je u prpratnom materijalu postavilo pitanje o sudskoj praksi kao izvoru prava i zatražilo odgovore na isto od učesnika diskusije.

U svom uvodnom govoru Čedomir Backović se osvrnuo na ulogu „tako-zvane stručne javnosti“ u diskusijama i primedbama na teme okruglih stolova kao i o advokaturi i advokatima kao pružaocima usluga.

U svojstvu učesnika na okruglom stolu ukazala sam na sledeće:

- opravdano očekivanje da advokatura nije podvedena pod „tako-zvanu stručnu javnost“;
- izrazito neslaganje sa svrstavanjem advokature i advokata u pružaoce usluga, jer advokatura ne učestvuje u tržišnoj utakmici već pruža pravnu pomoć. Istakla sam da je Venecijanska komisija prilikom ocene odredaba Ustava RS, u tački 40. jedinu pozitivnu ocenu dala upravo

* Rad primljen 31. 10. 2017. godine.

članu 67. koji govori o tome da pravnu pomoć pružaju advokatura i jedinice lokalne samouprave. Ocena Venecijanske komisije glasi: „Ova odredba ide dalje od Evropske konvencije o ljudskim pravima, što je veoma pozitivno.“ Postavila sam i pitanje kakvo opravdanje bi izvršna vlast imala za izmenu takvog člana;

- s obzirom da nijedna tema okruglih stolova vezanih za pravosuđe ne obuhvata advokaturu, iznela sam stav da nijedna definicija advokature ne postoji bez određenja advokature kao dela pravosudnog sistema.

O ulozi advokature sam istakla sledeće:

1. advokatura pruža stručnu pravnu pomoć i značajno doprinosi pravilnoj primeni zakona odnosno predstavlja svojevrsni kontrolni mehanizam u primeni zakona od strane sudova;
2. advokati su dužni da se pridržavaju Kodeksa profesionalne etike advokata što izostaje na strani onih koji zastupaju stanovište da krug pružaoca pravne pomoći treba da se proširi;
3. advokati imaju zabranu obavljanja nespojivih poslova;
4. advokati imaju obavezu mirnog rešenja spora tamo gde je to moguće;
5. advokatima je zabranjeno davanje izjava štampi radi sticanja lične popularnosti;
6. advokate vezuje profesionalna tajna;
7. advokati odgovaraju celokupnom imovinom za svoj rad.

I ono što advokaturu izdvaja od svih potencijalnih novih pružaoca pravne pomoći:

8. advokati poseduju građansku hrabrost kada kreću u potragu za pravdom.

Ukazala sam na to da su prema čl. 67. Ustava RS, jedino advokati i jedinice lokalne samouprave ovlašćeni na pružanje pravne pomoći, a sledstveno tome i besplatne pravne pomoći. Advokatura je jedina stručno osposobljena, samostalna i nezavisna i jedina ima široko razgranatu mrežu na teritoriji cele Srbije. Besplatna pravna pomoć koju je izvršna vlast do sada predlagala bi bila pružana od strane pravnih klinika, nevladinih organizacija, studenata i ostalih. Ova lica nisu stručno osposobljena da pružaju pravnu pomoć, a povrh svega vezani su za veće gradova tako da bi korisnici besplatne pravne pomoći, koji su već u iznudici, morali da prevaljuju po nekoliko stotina kilometara da bi ovakvu vrstu pomoći dobili. Advokati su prisutni u gotovo svim mestima u Srbiji.

Osvrnula sam se na dosadašnje teme okruglih stolova i iznela da tema – Pravosudna akademija, ne zaslužuje da bude tema okruglog stola. Ocena Venecijanske komisije da je potrebno eliminisanje uticaja politike na izbor nosilaca pravosudnih funkcija, odnosno da se izbor ne vrši u Skupštini, prebačen je na predlog izvršne vlasti u nadležnost Pravosudne akademije. Time je otvorena

mogućnost da se utiče na to ko će biti upisan na Pravosudnu akademiju i time izvrši prethodna selekcija. Pravosudna akademija zbog ovako zamišljene uloge ne može biti ustavna kategorija. Paradoksalno je da Srpska akademija nauka i umetnosti nije ustavna kategorija.

Što se tiče sudske prakse kao izvora prava iznela sam mišljenje da naš sistem, koji pripada kontinentalnom pravnom sistemu, nije prilagođen uvođenju precedentnog prava i da je to proces koji može da se odvija godinama u smislu približavanja, a ne nešto što možemo izmenom Ustava implementirati u naš sistem. Nakon uvodnih govora predstavnika vlasti koje sam na početku navela, skupu su se obratila dva savetnika iz Američke ambasade koji su izneli neka svoja zapažanja u vezi sa precedentnim pravnim sistemom. Zahvalila sam se kolegama na učešću i podsetila da je i u američkom pravnom sistemu počela kodifikacija pojedinih oblasti prava i da je i kod njih započeta promena sistema koja ih približava kontinentalnom pravnom sistemu. Ukazala sam da advokatura prati promene u sferi prava i u anglo-saksonskom pravu i da sam sa zadovoljstvom čitala dela američkog teoretičara prava – Dvorkina. Takođe sam istakla da se slobodno sudijsko uverenje u američkom sistemu neguje, budući da je gđin Čedomir Backović upućivao da toga nema u američkom sistemu kao i da je ono i kod nas precenjeno.

Iznela sam primedbu da rasprava bez teksta predloga izmena Ustava nije plodonosna, da tema sudska praksa kao izvor prava mora najpre dobiti ocenu stručne javnosti i da tek nakon toga može biti izneta pred celokupnu javnost Srbije. Na kraju sam pozvala Ministarstvo pravde da u okviru poglavlja Pravo-suđe organizuje okrugli sto na kojem će tema biti advokatura.

КРИВИЧНО ДЕЛО НАДРИПИСАРСТВО (чл. 342. КЗ) Законодавно решење, дилеме, судска пракса

У оквиру Главе XXX Кривичног законика (*Службени гласник РС* 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14 и 94/16), под називом Кривична дела против правосуђа, налази се и једно, врло карактеристично и „неупадљиво” кривично дело надриписарство, нормирано у чл. 342.

У вези са овим кривичним делом, а што морам одмах указати, битне су две ствари:

- прво, о овом кривичном делу у смислу теоријске расправе, детаљне анализе његових битних елемената, односа са другим кривичним делима мало је писано, сем кратких, штурих коментара тог кривичног дела у Коментарима КЗ, а од професора правних факултета;
- друго, ретко је процесуирано и мало је објављених судских одлука надлежних судова у вези са поменутиим кривичним делом.

Можда је драж баш у покушају да дам колико се може ширу анализу овог кривичног дела, а што подразумева и моју „критику” датог законодавног решења овог кривичног дела у садашњем тренутку и, подразумева се, приказивање одређених карактеристичних судских одлука које су до сада објављене.

У раду ћу се користити посебно и историјском методом у циљу што правилнијег разумевања суштине овог кривичног дела.

Најпре, садашње решење.

У чл. 342. КЗ под називом надриписарство дат је опис дела као: „Ко се неовлашћено и уз накнаду бави пружањем правне помоћи...”

Историјска решења су следећа:

У Кривичном законнику Краљевине Југославије из 1929. године у § 369. предвиђено је кривично дело злоупотреба поверења, а као посебна врста

тога кривичног дела јесте радња кривичног дела описана у § 372, која је важна за тему овог рада.

У ст. 1. је наведено: „Ко као адвокат наплати недуговане своте на име таксе и трошкова од лица чије је послове обављао, казниће се...”

У ст. 2. је наведено: „Исто тако ће се казнити и јавни бележник, као и сваки други правни опуномоћник који у виду заната врши туђе правне послове, а за то није законом овлашћен...”

У Кривичном закону из 1951. године, надриписарство је предвиђено у чл. 310. и гласи: „Надриписарство је пружање у виду заната и за награду правне помоћи странкама без овлашћења за то.”

У Кривичном закону Србије (у важности до 1. јануара 2006. године), кривично дело надриписарство је предвиђено у чл. 237. и гласи: „Ко се неовлашћено и за награду бави пружањем правне помоћи, казниће се...”

Од доношења Кривичног законика, који је ступио на снагу 2006. године, овог кривично дело је мењано два пута.

Најпре је гласило: „Ко се без одговарајуће стручне спреме уз накнаду бави пружањем правне помоћи, казниће се...”

И сада гласи: „Ко се неовлашћено и уз накнаду бави пружањем правне помоћи, казниће се...”

Садашње важеће биће кривичног дела надриписарства из чл. 342. КЗ има нужне елементе:

1. пружање правне помоћи;
2. неовлашћено (пружање правне помоћи);
3. бављење (пружањем правне помоћи);
4. користољубиво бављење или „уз накнаду”.

Дакле, да би постојало ово кривично дело учинилац мора другоме да пружа правну помоћ, а не неку другу врсту помоћи, као нпр. медицинску, ветеринарску и друге.

Пружање правне помоћи у себи обухвата низ делатности под којима се подразумева стручно помагање у области правне делатности, која је заиста широка.

Постојећи Закон о адвокатури Србије (*Службени гласник РС* 31/2011), у чл. 3. опредељује област пружање правне помоћи, тако да исто обухвата:

- давање усмених и писмених правних савета и мишљења;
- састављање тужби, захтева, предлога, молби, правних лекова, представки и других поднесака;
- састављање уговора, завештања, поравнања, изјава, општих и појединачних аката и других исправа;
- заступање и одбрану физичких и правних лица;
- посредовање у циљу закључења правног посла или мирног решавања спорова и спорних односа;

- обављање других послова правне помоћи у име и за рачун домаћих или страних физичких или правних лица на основу којих се остварују права и штите слободе и други интереси.

Такво пружање правне помоћи мора да је неовлашћено, а да би постојало кривично дело надриписарство из чл. 342. КЗ.

Неовлашћено је, у ствари, поступање противно закону или, пак, илегално деловање.

Другим речима, пружање правне помоћи мора бити овлашћено, а само тада не постоји ово кривично дело.

Овлашћено поступање је законско поступање, па тако у Закону о адвокатури у чл. 5. је предвиђено право на бављење адвокатуром и услови за упис у именик адвоката, па тако: „Право на бављење адвокатуром се стиче доношењем одлуке о упису у именик адвоката и полагањем адвокатске заклетве”, а услови за доношење одлуке о упису у именик адвоката су:

- диплома Правног факултета;
- положен правосудни и адвокатски испит у Србији;
- држављанство Србије, као и други услови.

Ако погледамо историјски, у Кривичном законнику Краљевине Југославије, Кривичном законнику из 1951. године, Кривичном закону Србије, „без одговарајуће стручне спреме” није законски елемент овог кривичног дела, што је по мом мишљењу правилно.

Очигледно, законодавац у садашњем Кривичном законнику није предвидео тај елемент кривичног дела, с обзиром да је битно да се правна помоћ пружа неовлашћено, на шта нема утицаја околност да ли лице поседује „одговарајућу стручну спрему”.

Закон одређује услове за пружање правне помоћи другим лицима, а тиме се бави Закон о адвокатури, као и други прописи који се односе на пружање бесплатне правне помоћи, а у оквиру локалне самоуправе.

Ово је још један доказ да, када је реч о овом кривичном делу, треба слушати „глас историје”.

Неовлашћено пружање правне помоћи мора се реализовати у виду „бављења”.

Бављење подразумева континуиране активности у пружању правне помоћи другим лицима. Ако се ради о једном неовлашћеном пружању правне помоћи, постојаће ово кривично дело уколико код учиниоца постоји спремност за вршење такве делатности убудуће.

Да се вратимо историји.

Шта је у суштини „бављење”?

Одговор на претходно питање лежи у појму „бављења у виду заната”, о чему јасно говоре Кривични законик Краљевине Југославије и Кривични законик из 1951. године.

Појам делатности у виду заната најбоље осликава пресуда Врховног суда Хрватске Кж 1465/52 од 31. октобра 1952. године која ће бити цитирана у раду.

Пружање правне помоћи мора да је уз накнаду.

Са доношењем Кривичног законика, који је ступио на снагу 1. јануара 2006. године, законодавац употребљава реч „накнада”, а пре тога је постојао појам „награда”. Не бих се упуштао у расправу у чему је суштинска разлика између ова два појма.

Накнада се најчешће састоји у новцу, натури или пак у другим услугама, као нпр. угоститељским, туристичким и другим, а она мора бити у узрочној вези са пруженом правном помоћи.

Интересантно је да законодавац не предвиђа да ли накнада мора бити претходно уговорена или се пак прима накнадно.

У сваком случају, без обзира када се одговарајућа накнада прима, уколико има везе са пруженом правном помоћи, постојаће наведено кривично дело.

Овде сам слободан да изнесем сопствено мишљење о томе зашто је законодавац одредио да битан елемент овог кривичног дела буде користољубље, односно узимање или примање накнаде за пружену правну помоћ.

Сматрам да је „стари законодавац” из Краљевине Југославије био правилан, те накнаду или награду није предвидео као елемент кривичног дела надриписарства.

Сматрам да је некада тешко доказати да је учинилац примио накнаду или награду на пружену правну услугу, па како је то битан елемент кривичног дела, а у ситуацији ако се не докаже, кривично дело не постоји.

То је непоштено и, по мом мишљењу, неправедно.

Довољно је да се учинилац бави пружањем правне помоћи неовлашћено, а то је релативно лако доказати.

Ако се, у том случају, утврди и постојање користољубља, то може бити само битна околност за одмеравање казне, односно као отежавајућа околност.

Овим желим да укажем да евентуално у некој будућој реформи српског кривичног законодавства, код овог кривичног дела треба избацити услов постојања у делу „уз накнаду”.

Нужно је указати да се у конкретном случају, ради о бланкетном кривичном делу, па се неовлашћено бављење односи на поступање супротно одређеним одредбама Закона о адвокатури или Закона о пружању бесплатних правних услуга, или пак других прописа, а што је нужно навести и у оптужном акту и у изреци пресуде првостепеног суда којом се окривљени оглашава кривим због наведеног кривичног дела.

Иначе, ово кривично дело представља класичан случај привидног реалног стицаја јер се ради о континуираној активности учиниоца, састављеној од више истоврсних радњи, па се сматра правно као једно кривично дело.

Према теорији кривичног права, кривична дела у виду заната припадају тзв. колективним кривичним делима, у које спадају и кривична дела у виду занимања и кривична дела из навике.

У овом делу су интересантне теоријске расправе (а без намере да наводимо имена аутора) да ли постоји ово кривично дело (у виду заната), ако је предузета само једна радња извршења.

Заузет је најпре правни став да постоји ово кривично дело иако је предузета једна радња извршења, ако у субјективном елементу постоји спремност учиниоца да и даље врши кривична дела.

Сматрам да није потребно водити теоријску расправу о овом питању. Правилним тумачењем правне норме (а што сам научио од академика др Радомира Лукића), налазим да је реч „бави” или „бавити” или „бављење” значи трајније и чешће предузимање неке делатности, а по правилу је праћено спремношћу учиниоца да ту делатност понавља.

Извршилац кривичног дела може бити свако лице.

Дело се може извршити са директним умишљајем, што подразумева постојање свести да се неовлашћено и уз накнаду бави пружањем правне помоћи.

Даље, када је реч о поступку и раду законодавца, сматрам да је боља и правно је јаснија формулација речи „уз накнаду”, у односу на постојање раније формулације „у виду заната”.

Кривично дело из чл. 342. КЗ је свршено бављењем пружање правне помоћи уз накнаду од стране лица које се тиме неовлашћено бави.

Ово кривично дело се ретко процесуира, а разлози томе нису предмет овог рада.

Управо пронађене и карактеристичне судске одлуке у вези са овим кривичним делом могу помоћи у бољем разумевању овог кривичног дела.

Судска пракса

1. За постојање кривичног дела надриписарства, потребно је да пружање правне помоћи за награду поприми вид сталног или повременог рада.

Из образложења:

Кривично дело надриписарство постоји у случају када се неко лице неовлашћено и за награду бави пружањем правне помоћи. Тумачећи цитирана законска обележја овог кривичног дела, Врховни војни суд сматра да се о неовлашћеном бављењу пружање правне помоћи ради у случају када лице у питању такву делатност врши у више наврата, односно ако та

делатност поприми неки вид сталног или повремениг рада једног лица, а не када се ради само о једном таквом послу. Овакво тумачење произилази из самог смисла законског израза „бави пружањем правне помоћи”, који несумњиво представља трајну радњу. Јер, да законодавац, код формулисања ове инкриминације није имао у виду такву делатност, он свакако ради јасноће не би употребио трајни израз „бави”, већ би употребио неку другу формулацију која не би имала то значење. Сем тога, ноторна је чињеница да многе правне послове грађани могу завршавати и преко својих пуномоћника који не морају имати одговарајућу правну стручност. То је чак изричито предвиђено и одредбама Закона о парничном поступку.

Са изнетих разлога, а с обзиром на то да је окривљени према оптужби деловао само на завршавању једног правног посла за рачун више лица истовремено, то је и по схватању Врховног војног суда, таква његова делатност не представља надриписарство.

Пресуда Врховног војног суда Кж 49/68 од 27. децембра 1968.

2. Пружање правне помоћи странкама не састоји се само у састављању и подношењу писмених поднесака. Правна помоћ може да се састоји и у другим актима, као што су правни савети, посредовање код органа ради остваривања разних права и томе слично.

Пресуда Врховног суда Хрватске Кж 3373/55.

3. Кривично дело надриписарства може да изврши свако лице које се, у виду заната или за награду, бави пружањем правне помоћи странкама ако за то није овлашћено. Према томе, то кривично дело може извршити и бивши судија, без обзира што је иначе, као лице са завршеним Правним факултетом, стручно за пружање правне помоћи странкама, ако за пружање такве помоћи није овлашћен.

Пресуда Врховног суда Србије Кж 3885/56.

4. Адвокат под суспензијом чини кривично дело надриписарства вршењем послова у пружању правне помоћи уз накнаду.

Пресуда Савезног врховног суда Кж115/56.

5. Не постоји кривично дело надриписарства, ако је учињена само једна радња пружање правне помоћи неовлашћено и за награду, уколико учинилац није испољио спремност односно жељу или тежњу да такву радњу понавља.

Пресуда Врховног војног суда К 78/88 од 8. марта 1988.

6. За колективно кривично дело је карактеристичан посебан психички однос учиниоца према вршењу тих дела из којег произилази спремност да стално понавља такву делатност кроз занат, занимање, или из навике.

Пресуда Врховног суда Хрватске Кж 25/90 од 25. фебруара 1990.

7. Учинио је кривично дело надриписарства из чл. 310. ст. 1. КЗ Хрватске оптужени који се у периоду од јануара до октобра 1998. године бавио пружањем правне помоћи грађанима, те тако саставио захтев за одређивање накнаде за промену намене пољопривредног земљишта, жалбу на решење о прекршају, анекс уговора о поклону, уговор о купопродаји непокретности, уговор о доживотном издржавању, одговор на тужбу и друго, и то на начин што је за сваки предмет имао формиран спис на којем се налазио деловодни број, а писмена је оверавао жигом посредничке Агенције за промет непокретности која је престала са радом.

Пресуда Окружног суда у Бјеловару Кж 257/01 од 30. августа 2001.

8. Кривично дело у виду заната постоји онда када је вршење у виду заната, као квалификаторни или конститутивни елеменат одређеног кривичног дела предвиђено у Закону, а учинилац врши дело са спремношћу да се том делатношћу и даље бави и тако прибави трајни извор прихода, а при постојању овог субјективног елемента није битан број извршених радњи.

Из образложења:

О кривичном делу у виду заната ради се на име, када је вршење у виду заната као конститутивни или квалификаторни елеменат одређеног кривичног дела предвиђено у закону, а чинилац извршава дело са готовошћу да се том делатношћу и даље бави и да понављањем завршених радњи прибави трајан извор прихода. Број појединих извршених радњи при томе није одлучан, довољно је постојање и само једне забрањене радње, под условом да код учиниоца постоји наведени субјективни моменат. У конкретном случају ради се управо о таквом вршењу кривичног дела у виду заната.

Даљи наводи жалиоца, да се његова делатност не може схватити као неовлашћено пружање странка правне помоћи у виду заната и за награду, такође се не може уважити. За постојање кривичног дела из чл. 310. КЗ није одлучно, да ли је оптужени унапред тражио награду за пружање правне помоћи. У поступку је утврђено, а то оптужени и признаје, да је за своје правне савете и састављање уговора, молби и жалби добијао и примао од странака новац и животне намирнице и да је то радио у већем броју случајева, од којих су у диспозитиву првостепене пресуде наведени само они којих се оптужени у поступку појединачно могао сетити.

С обзиром на ове околности, а у вези са оним што је о појму кривичног дела у виду заната већ наведено, таква се делатност оптуженог никако не може сматрати спорадичним бављењем надриписарством како то сматра оптужени у жалби. Како се у овој делатности оптуженог стичу сва обележја кривичног дела надриписарства из чл. 310. КЗ, то је и у овом делу требало жалбу оптуженог одбити, а побијану пресуду потврдити.

Пресуда Врховног суда НР Хрватске Кж 1465/52 од 31. октобра 1952.

Драган У. Калаба,
заменик Вишег јавног тужиоца у Чачку

**SA SEDNICE UPRAVNOG ODBORA
održane 01. 09. 2017. godine**

1. JEFIĆ BORJANA, diplomirani pravnik, rođena 14. 08. 1988. godine UPISUJE SE 08. 09. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Veljka Petrović 8/80.

2. GUZINA SONJA, diplomirani pravnik, rođena 22. 01. 1990. godine UPISUJE SE 08. 09. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Milovana Glišića 6.

3. POPOVIĆ RUŽICA, diplomirani pravnik, rođena 08. 12. 1986. godine UPISUJE SE 08. 09. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Augusta Cesarca 1.

4. MALINOVIĆ MARIJA, diplomirani pravnik, rođena 26. 11. 1978. godine UPISUJE SE 08. 09. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Vojvodanskih brigada 15/I, stan 3.

5. TOPIĆ MARKO, diplomirani pravnik, rođen 09. 08. 1986. godine UPISUJE SE 08. 09. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Ćirpanova 4.

6. KERAC ANĐELKA, diplomirani pravnik, rođena 18. 01. 1983. godine UPISUJE SE 08. 09. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Čeneju, Salaš 106.

7. TUMBAS MARTINA, diplomirani pravnik, rođena 21. 04. 1989. godine UPISUJE SE 08. 09. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Subotici, Trg Lazara Nešića 3/2/31.

8. BIRO ANIKO, diplomirani pravnik, rođena 04. 11. 1971. godine UPISUJE SE 08. 09. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Malom Idošu, Glavna 36.

9. MAKSIĆ BOJAN, diplomirani pravnik, rođen 07. 12. 1984. godine UPISUJE SE 08. 09. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Zrenjaninu, Svetozara Markovića 3.

10. JANDRIĆ VILOVSKI MAJA, diplomirani pravnik, rođena 25. 06. 1984. godine UPISUJE SE 08. 09. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Laze Lazarevića 41/5.

11. RADOŠEVIĆ JOVANA, diplomirani pravnik, rođena 26. 02. 1982. godine UPISUJE SE 08. 09. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Futoška 12.

12. SULOČKI IVANA, diplomirani pravnik, rođena 05. 04. 1987. godine UPISUJE SE 08. 09. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Maksima Gorkog 11/1.

– BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika SULOČKI IVANA, advokatski pripravnik kod Knežević Bojović Snežane, advokata u Novom Sadu, sa danom 07. 09. 2017. godine zbog upisa u Imenik advokata ove Komore.

13. VIDOVIĆ GORAN, diplomirani pravnik, rođen 07. 02. 1987. godine UPISUJE SE 08. 09. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Petrovaradinu, Bukovački put 31.

– BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika VIDOVIĆ GORAN, advokatski pripravnik kod Tapalaga Todora, advokata u Zrenjaninu, sa danom 07. 09. 2017. godine zbog upisa u Imenik advokata ove Komore.

14. RAJKOVIĆ MILICA, diplomirani pravnik, rođena 04. 12. 1987. godine UPISUJE SE 08. 09. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Staroj Pazovi, Karadorđeva 5, stan 1.

– BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika RAJKOVIĆ MILICA, advokatski pripravnik kod Marković Vladimira, advokata u Staroj Pazovi, sa danom 07. 09. 2017. godine zbog upisa u Imenik advokata ove Komore.

15. ARSENIJEVIĆ DARIJA, diplomirani pravnik, rođena 11. 08. 1990. godine UPISUJE SE 08. 09. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Vase Stajića 30.

– BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika ARSENIJEVIĆ DARIJA, advokatski pripravnik kod Jeftić Saše, advokata u Novom Sadu, sa danom 07. 09. 2017. godine zbog upisa u Imenik advokata ove Komore.

16. TUFEGDŽIĆ VLADAN, diplomirani pravnik, rođen 03. 03. 1981. godine UPISUJE SE 08. 09. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Futoška 60.

– BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika TUFEGDŽIĆ VLADAN, advokatski pripravnik kod Đajić Sonje, advokata u Novom Sadu, sa danom 07. 09. 2017. godine zbog upisa u Imenik advokata ove Komore.

17. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu JOVIĆ SVETLANA, rođena 26. 08. 1982. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Savin Sonje, advokata u Novom Sadu, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

18. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ĐUKIĆ ALEKSANDRA, rođena 15. 08. 1991. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Ostojić Gorana, advokata u Novom Sadu, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

19. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu PRŠIĆ MAJA, rođena 11. 07. 1993. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Aleksić dr Nemanje, advokata u Novom Sadu, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

20. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MIJAKOVAC NAĐA, rođena 31. 10. 1992. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Boban Petra, advokata u Novom Sadu, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

21. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MANOJLOVIĆ BRANKICA, rođena 16. 09. 1989. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Savin Sonje, advokata u Novom Sadu, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

22. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu IVANOVIĆ JELENA, rođena 15. 07. 1991. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Stojković Ajše, advokata u Novom Sadu, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

23. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu STEVANOVIĆ DRAGANA, rođena 18. 05. 1990. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Aleksić dr Nemanje, advokata u Novom Sadu, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

24. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ALEKSIĆ ANA, rođena 03. 08. 1992. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Ivanović Zorana, advokata u Novom Sadu, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

25. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu PETROVIĆ ANA, rođena 30. 08. 1990. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Oberman Igora, advokata u Novom Sadu, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

26. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu KAPAMADŽIN BOJAN, rođen 09. 11. 1992. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Savin Sonje, advokata u Novom Sadu, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

27. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ŠTRBAC MIRAN-RADOVAN, rođen 06. 01. 1991. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Vojnović Miodraga, advokata u Novom Sadu, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

28. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu POPOVIĆ VLADIMIR, rođen 23. 01. 1978. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Žigić Daneta, advokata u Novom Sadu, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

29. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu RADIĆ IGOR, rođen 08. 03. 1978. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Trifunović Aleksandra, advokata u Bačkoj Palanci, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

30. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MARKOV NINA, rođena 20. 08. 1993. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Stoiljkovski Vladimira, advokata u Zrenjaninu, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

31. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu BABIĆ NATAŠA, rođena 18. 02. 1992. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Lužaić Daneta, advokata u Zrenjaninu, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

32. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu LOVRIĆ DAMIR, rođen 11. 03. 1991. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Bursać Gorana, advokata u Somboru, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

33. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu NOVAK DANICA, rođena 21. 08. 1994. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Matić Miroslava, advokata u Subotici, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

34. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu VIČANOVIĆ PAVLE, rođen 16. 12. 1988. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Grbić Nikole, advokata u Rumi, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

35. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu VELIČKOVIĆ JELENA, rođena 29. 07. 1992. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Đurić Đorđa, advokata u Pančevu, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

36. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu PJEVAČ IVANA, rođena 26. 04. 1985. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Ljubić Todoran Marinele, advokata u Pančevu, dana 07. 09. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

37. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine MUŠKINJA HAJNRIH ANIKO, advokat u Novom Sadu sa danom 15. 07. 2017. godine, na lični zahtev.

– Stanić Jelena, advokat u Novom Sadu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

38. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine MAKSIĆ DEJAN, advokat u Novom Sadu sa danom 25. 07. 2017. godine, radi penzionisanja.

– Imenovani i nakon brisanja zadržava članstvo u Posmrtnom fondu AK Vojvodine.

– Maksić Dušan, advokat u Novom Sadu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

39. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine KOVAČEVIĆ LJUBOMIR, advokat u Sremskoj Mitrovici sa danom 30. 06. 2017. godine, na lični zahtev.

– Komlenac Vlajko, advokat u Sremskoj Mitrovici, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

40. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine SIMEUNOVIĆ DUŠANKA, advokat u Subotici sa danom 28. 06. 2017. godine, usled smrti.

– Radojčić Radmila, advokat u Subotici, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

41. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine ANTIĆ ŽIVKA, advokat u Novom Sadu sa danom 30. 09. 2017. godine, na lični zahtev.

– Imenovana i nakon brisanja zadržava članstvo u Posmrtnom fondu AK Vojvodine.

– Rašeta Jovica, advokat u Novom Sadu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

42. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine ČONIĆ ZORAN, advokat u Novom Sadu sa danom 31. 08. 2017. godine, na lični zahtev.

– Imenovani i nakon brisanja zadržava članstvo u Posmrtnom fondu AK Vojvodine.

– Ristić Dragoslav, advokat u Novom Sadu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

43. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine MANDIĆ TODOR, advokat u Kaču sa danom 08. 08. 2017. godine, usled smrti.

– Trifković Nenad, advokat u Petrovaradinu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

44. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine RADULOVIĆ DANE, advokat u Subotici sa danom 31. 08. 2017. godine, zbog penzionisanja.

– Vojnić Mirjana, advokat u Subotici, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

45. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine ŠALDIĆ TIJANA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Radovanović Branimira, advokata u Novom Sadu, sa danom 01. 09. 2017. godine.

46. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine ISAKOV SANJA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Ivanović Zorana, advokata u Novom Sadu, sa danom 01. 06. 2017. godine.

47. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine JOVANOVIĆ SAVICA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Koprivica Zorana, advokata u Novom Sadu, sa danom 05. 07. 2017. godine.

48. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine VASILJEVIĆ GORDANA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Kovačević Boška, advokata u Novom Sadu, sa danom 31. 08. 2017. godine.

49. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine VUČKOVIĆ STANKA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Aleksić dr Nemanje, advokata u Novom Sadu, sa danom 06. 07. 2017. godine.

50. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine ŽAGAR KRISTINA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Novković Vladimira, advokata u Novom Sadu, sa danom 07. 08. 2017. godine.

51. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine CVETIČANIN DANKA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Ivančić Milice, advokata u Novom Sadu, sa danom 19. 07. 2017. godine.

52. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine BUGARIN ŽELJKA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Slavković Nemanje, advokata u Novom Sadu, sa danom 22. 06. 2017. godine.

53. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine LAKIĆ JELENA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Dimitrijević Gavre, advokata u Novom Sadu, sa danom 10. 07. 2017. godine.

54. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine SOLAREVIĆ DARA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Gucunja Milana, advokata u Novom Sadu, sa danom 28. 07. 2017. godine.

55. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine VEREŠ JUDIT, advokatski pripravnik u Temerinu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Milovanović Danijele, advokata u Temerinu, sa danom 01. 07. 2017. godine.

56. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine ĐURČOK MARIJA, advokatski pripravnik u Zrenjaninu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Đurčok Pavela, advokata u Zrenjaninu, sa danom 01. 07. 2017. godine.

57. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine HODŽIĆ ILIJANA, advokatski pripravnik u Bačkoj Topoli, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Hodžić Ahmeta, advokata u Bačkoj Topoli, sa danom 30. 06. 2017. godine.

58. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine ČATIĆ VEDRANA, advokatski pripravnik u Pančevu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Papulić Đorđa, advokata u Pančevu, sa danom 06. 07. 2017. godine.

59. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine VELJOVIĆ RADOŠ, advokatski pripravnik u Indiji, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Jasika mr Nikole, advokata u Indiji, sa danom 30. 06. 2017. godine.

60. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine JANKOVIĆ ALEKSANDAR, advokatski pripravnik u Indiji, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Jasika mr Nikole, advokata u Indiji, sa danom 30. 06. 2017. godine.

61. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine DOBRIJEVIĆ DANKA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Savin Sonje, advokata u Novom Sadu, sa danom 25. 08. 2017. godine.

62. UZIMA SE NA ZNANJE da PALALIĆ JOVANU, advokatu u Novom Sadu, privremeno prestaje pravo na bavljenje advokaturom zbog izbora za narodnog poslanika u Narodnoj Skupštini Republike Srbije, počev od 01. 09. 2017. godine, dok traje poslanički mandat.

– Božović Branko, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

63. UZIMA SE NA ZNANJE da BACKOVIĆ ZORANI, advokatu u Novom Sadu, privremeno prestaje pravo na obavljanje advokature zbog bolovanja, počev od 17. 07. 2017. godine.

– Rajačić Jelena, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

64. UZIMA SE NA ZNANJE da PLAČKOV MARTINOVIĆ OLIVERI, advokatu u Novom Sadu, privremeno prestaje pravo na obavljanje advokature zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta, od 12. 07. 2017. do 11. 07. 2018. godine.

– Vujović Jelena, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

65. UZIMA SE NA ZNANJE da RNJAK VIDOVIĆ MILANI, advokatu u Subotici, privremeno prestaje pravo na obavljanje advokature zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta počev od 10. 07. 2017. godine.

– Rvović Rada, advokat u Subotici, određuje se za privremenog zamenika.

66. UZIMA SE NA ZNANJE da BRSTINA DRAGANI, advokatu u Staroj Pazovi, privremeno prestaje pravo na obavljanje advokature zbog bolovanja, počev od 11. 07. 2017. godine.

– Mihaljević Srđan, advokat u Staroj Pazovi, određuje se za privremenog zamenika.

67. UZIMA SE NA ZNANJE da CVIJIC ALEKSANDRI, advokatskom pripravniku u Novom Sadu, privremeno prestaje pravo na obavljanje advokatsko-pripravničke vežbe zbog bolovanja, počev od 03. 07. 2017. godine.

68. UZIMA SE NA ZNANJE da AČANSKI JELENI, advokatu u Novom Sadu, privremeno prestaje pravo na obavljanje advokature zbog bolovanja, počev od 21. 07. 2017. godine.

– Bjelobaba Aleksandar, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

69. UZIMA SE NA ZNANJE da ZDRAVKOVIĆ IVANI, advokatu u Novom Sadu, privremeno prestaje pravo na obavljanje advokature zbog porodijskog odsustva, počev od 28. 09. 2017. godine.

– Seratlić Miljan, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

70. UZIMA SE NA ZNANJE da VUČENOVIĆ JELENI, advokatu u Subotici, privremeno prestaje pravo na obavljanje advokature zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta od 26. 08. 2017. do 26. 08. 2018. godine.

– Karanjac Racić Nevenka, advokat u Subotici, određuje se za privremenog zamenika.

71. UZIMA SE NA ZNANJE da je JEVTIĆ MARIJA, advokat u Novom Sadu, nastavila sa radom dana 13. 07. 2017. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i nege deteta.

– Jevtić Bojan, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

72. UZIMA SE NA ZNANJE da je EVIĆ JELENA, advokat u Novom Sadu, nastavila sa radom dana 07. 07. 2017. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i nege deteta.

– Ružičić Rastko, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

73. UZIMA SE NA ZNANJE da je ĐULINAC IVANA, advokat u Zrenjaninu, nastavila sa radom dana 28. 07. 2017. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i nege deteta.

– Subotić Marina, advokat u Zrenjaninu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

74. UZIMA SE NA ZNANJE da je VIDIĆ MANASTIRAC VIDOSAVA, advokat u Sremskoj Mitrovici, nastavila sa radom dana 11. 07. 2017. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog bolovanja.

– Vidić Milica, advokat u Sremskoj Mitrovici, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

75. UZIMA SE NA ZNANJE da je BOGDANOVIĆ NEVENKA, advokat u Sremskim Karlovcima, nastavila sa radom dana 25. 08. 2017. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog bolovanja.

– Nikolić Aleksandar, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

76. UZIMA SE NA ZNANJE da je Dobrić Daniela, advokat u Novom Sadu, promenila prezime, koje sada glasi Kuburović.

77. UZIMA SE NA ZNANJE da je Gašević Andrijana, advokat u Novom Sadu, promenila prezime, koje sada glasi Arsić.

78. UZIMA SE NA ZNANJE da je ILIĆ TAMARA, advokatski pripravnik u Novom Sadu prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Stojković Ajše, advokata u Novom Sadu dana 10. 07. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Patrić Bojana, advokata u Vršcu, dana 11. 07. 2017. godine.

79. UZIMA SE NA ZNANJE da je RADONJIĆ VLADIMIR, advokatski pripravnik u Čoki prekinuo advokatsko-pripravničku vežbu kod Lazić Isidora, advokata u Čoki dana 01. 07. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Nikolić Dušana, advokata u Senti, dana 02. 07. 2017. godine.

80. UZIMA SE NA ZNANJE da je HINIĆ MARTA, advokatski pripravnik u Novom Sadu prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Popović Sonje, advokata u Novom Sadu dana 03. 08. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Herceg Branislava, advokata u Novom Sadu, dana 04. 08. 2017. godine.

81. UZIMA SE NA ZNANJE da je TRAJKOVIĆ SLAĐANA, advokatski pripravnik u Novom Sadu prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Stojković Ajše, advokata u Novom Sadu dana 07. 08. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Popović Sonje, advokata u Novom Sadu, dana 08. 08. 2017. godine.

82. UZIMA SE NA ZNANJE da je SMILJKOVIĆ ALEKSANDAR, advokatski pripravnik u Novom Sadu prekinuo advokatsko-pripravničku vežbu kod Jovičić Sare, advokata u Novom Sadu dana 03. 08. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Bogovac Predraga, advokata u Novom Sadu, dana 04. 08. 2017. godine.

83. UZIMA SE NA ZNANJE da je KORAĆ MILE, advokatski pripravnik u Novom Sadu prekinuo advokatsko-pripravničku vežbu kod Madić Olivera, advokata u Novom Sadu dana 12. 07. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Korać Daneta, advokata u Novom Sadu, dana 13. 07. 2017. godine.

84. UZIMA SE NA ZNANJE da je LABOVIĆ NATAŠA, advokatski pripravnik u Bečeju prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Drapšin Živane, advokata u Bečeju dana 30. 06. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Subakov V. Miloša, advokata u Bečeju, dana 01. 07. 2017. godine.

85. UZIMA SE NA ZNANJE da je MRĐA MILICA, advokatski pripravnik u Bečeju prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Zlokolica Slobodana, advokata u Bečeju dana 27. 04. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Subakov V. Miloša, advokata u Bečeju, dana 28. 04. 2017. godine.

86. UZIMA SE NA ZNANJE da je ĐAJIĆ SVETLANA, advokatski pripravnik u Novom Sadu prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Šokić Stamenković Dušanke, advokata u Novom Sadu dana 21. 08. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Davidov dr Strahinje, advokata u Novom Sadu, dana 22. 08. 2017. godine.

87. UZIMA SE NA ZNANJE da je KOVAČEVIĆ DUŠAN, advokatski pripravnik u Novom Sadu prekinuo advokatsko-pripravničku vežbu kod Horović Vladimira, advokata u Novom Sadu dana 31. 08. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Kovačević Boška, advokata u Novom Sadu, dana 01. 09. 2017. godine.

88. UZIMA SE NA ZNANJE da su Čolić Maja i Dobanovački Đorđe, advokati u Novom Sadu pristupili Zajedničkoj advokatskoj kancelariji „Aleksić sa saradnicima“, sa sedištem u Novom Sadu, Grčkoškolska 1, počev od 14. 07. 2017. godine.

89. ODOBRAVA SE zahtev Nišić Jelene, advokatskog pripravnika u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Dikosavić Tomislava, advokata u Novom Sadu za produženje advokatsko-pripravničke vežbe za četvrtu godinu, zaključno sa 03. 09. 2018. godine.

90. ODOBRAVA SE zahtev Međeši Aleksandre, advokatskog pripravnika u Kuli, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Joksović dr Marije, advokata u Kuli za produženje advokatsko-pripravničke vežbe za četvrtu godinu, zaključno sa 03. 09. 2018. godine.

91. ODOBRAVA SE zahtev Belović Maje, advokatskog pripravnika u Sremskoj Mitrovici, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Vidić Manastirac Vidosave, advokata u Sremskoj Mitrovici za produženje advokatsko-pripravničke vežbe za četvrtu godinu, zaključno sa 03. 09. 2018. godine.

92. UZIMA SE NA ZNANJE da je POPOV GORAN, advokat u Novom Sadu, preselio sedišta advokatske kancelarije u Sentu, Glavni trg 4, počev od 10. 07. 2017. godine.

93. UZIMA SE NA ZNANJE da je Zajednička advokatska kancelarija «Karadarević sa saradnicima» iz Novog Sada, preselila svoje sedišta na adresu Maksima Gorkog 5/14, počev od 13. 07. 2017. godine.

94. UZIMA SE NA ZNANJE da je JOSIĆ ZDRAVKO, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Danila Kiša 13, počev od 06. 07. 2017. godine.

95. UZIMA SE NA ZNANJE da je LANDEKA DUNJA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Miloja Čiplića 8, stan 19, počev od 01. 08. 2017. godine.

96. UZIMA SE NA ZNANJE da je DELIĆ LJILJANA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Gogoljeva 28, stan 21, počev od 01. 08. 2017. godine.

97. UZIMA SE NA ZNANJE da je AĆIMOVIĆ MILORAD, advokat u Kaću, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Svetosavska 11, počev od 01. 08. 2017. godine.

98. UZIMA SE NA ZNANJE da je KRUNIĆ BRANE, advokat u Subotici, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Vladimira Nazora 8, počev od 06. 07. 2017. godine.

99. UZIMA SE NA ZNANJE da je MATIĆ MIROSLAV, advokat u Subotici, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Matije Korvina 11, počev od 01. 08. 2017. godine.

100. UZIMA SE NA ZNANJE da je ZAKIĆ NIKOLA, advokat u Subotici, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Matije Korvina 11, počev od 01. 08. 2017. godine.

101. UZIMA SE NA ZNANJE da je RADINOVIĆ NEMANJA, advokat u Subotici, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Matije Korvina 11, počev od 01. 08. 2017. godine.

102. UZIMA SE NA ZNANJE da je TANČIĆ LJUBIŠA, advokat u Zrenjaninu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Njegoševa 21/a, počev od 17. 08. 2017. godine.

103. UZIMA SE NA ZNANJE da je ĐORĐEVIĆ DRAGANA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar oslobođenja 79, počev od 21. 08. 2017. godine.

104. UZIMA SE NA ZNANJE da je JAVORINA JELENA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar oslobođenja 79, počev od 21. 08. 2017. godine.

105. UZIMA SE NA ZNANJE da je JOSIFOVIĆ SAŠA, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar oslobođenja 79, počev od 21. 08. 2017. godine.

106. UZIMA SE NA ZNANJE da je IVANČIĆ MILICA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar oslobođenja 79, počev od 21. 08. 2017. godine.

107. UZIMA SE NA ZNANJE da je BRANKOV BOBA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar oslobođenja 79, počev od 21. 08. 2017. godine.

108. UZIMA SE NA ZNANJE da je KEČA UROŠ, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar oslobođenja 79, počev od 21. 08. 2017. godine.

109. UZIMA SE NA ZNANJE da je MIČIĆ JELENA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar oslobođenja 79, počev od 21. 08. 2017. godine.

110. UZIMA SE NA ZNANJE da je JAKOVLJEVIĆ JASMINA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar oslobođenja 79, počev od 21. 08. 2017. godine.

111. UZIMA SE NA ZNANJE da je BABIĆ NATALIJA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar oslobođenja 79, počev od 21. 08. 2017. godine.

112. UZIMA SE NA ZNANJE da je GAŠEVIĆ ANDRIJANA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar oslobođenja 79, počev od 21. 08. 2017. godine.

113. UZIMA SE NA ZNANJE da je VLAHOVIĆ MITAR, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar oslobođenja 79, počev od 21. 08. 2017. godine.

114. UZIMA SE NA ZNANJE da je MILINKOVIĆ MILIJANA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar oslobođenja 79, počev od 21. 08. 2017. godine.

115. UZIMA SE NA ZNANJE da je SEKULIĆ MIRJANA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar oslobođenja 79, počev od 21. 08. 2017. godine.

116. UZIMA SE NA ZNANJE da je LAZAREVIĆ NINA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Kosovska 4/12, počev od 04. 09. 2017. godine.

117. UZIMA SE NA ZNANJE da je ZDRAVKOVIĆ IVANA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Veljka Petrovića 8, počev od 01. 09. 2017. godine.

118. UZIMA SE NA ZNANJE da je ZDRAVKOVIĆ ŽELJKA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Šekspirova 46/IV/16, počev od 01. 09. 2017. godine.

SA SEDNICE UPRAVNOG ODBORA održane 06. 10. 2017. godine

1. DRONIĆ MIRA, diplomirani pravnik, rođena 22. 08. 1985. godine UPISUJE SE 10. 10. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Grčkoškolska 1.

2. KURUC ANDREA, diplomirani pravnik, rođena 04. 10. 1982. godine UPISUJE SE 10. 10. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Miroslava Antića 4/I.

3. KUKOLJ IVAN, diplomirani pravnik, rođen 22. 07. 1986. godine UPISUJE SE 10. 10. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Milete Jakšića 14.

4. ČETKOVIĆ PREDRAG, diplomirani pravnik, rođen 07. 08. 1962. godine UPISUJE SE 10. 10. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Jevrejska 2.

5. MAROSIUK LUKA, diplomirani pravnik, rođen 25. 09. 1990. godine UPISUJE SE 10. 10. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Subotici, Dragiše Mišovića 11.

6. ŠARAC DANIJELA, diplomirani pravnik, rođena 14. 02. 1978. godine UPISUJE SE 10. 10. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novim Banovcima, Svetosavska 146.

7. RADIĆ MILAN, diplomirani pravnik, rođen 27. 05. 1988. godine UPISUJE SE 10. 10. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Indiji, Cara Dušana 109.

8. MATUŠČAK STEVA, diplomirani pravnik, rođen 29. 12. 1984. godine UPISUJE SE 10. 10. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Šidu, Karađorđeva 21.

9. MILANOVIĆ PEŠIĆ DRAGANA, diplomirani pravnik, rođena 23. 05. 1987. godine UPISUJE SE 10. 10. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Vršcu, Vojnički trg 1.

10. VASIĆ JELENA, diplomirani pravnik, rođena 22. 05. 1978. godine UPISUJE SE 10. 10. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Miše Dimitrijevića 5.

11. BELIĆ IVAN, diplomirani pravnik, rođen 15. 10. 1990. godine UPISUJE SE 10. 10. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Maksima Gorkog 7.

12. PETROVIĆ EMILIJA, diplomirani pravnik, rođena 16. 11. 1990. godine UPISUJE SE 10. 10. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Futoška 74.

13. PAŠTI ERVIN, diplomirani pravnik, rođen 03. 10. 1988. godine UPISUJE SE 10. 10. 2017. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Čirpanova 1.

– BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika PAŠTI ERVIN, advokatski pripravnik kod Radovanović Branimira, advokata u Novom Sadu, sa danom 09. 10. 2017. godine zbog upisa u Imenik advokata ove Komore.

14. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu DRAŽIĆ MARKO, rođen 07. 07. 1991. godine, na advokatsko-pripravničku

vežbu kod Besermenji Igora, advokata u Novom Sadu, dana 11. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

15. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu GROZA MILOŠ, rođen 07. 03. 1989. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Veselinović Aleksandra, advokata u Pančevu, dana 11. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

16. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu RODIĆ MILOŠ, rođen 23. 06. 1991. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Rodić Gorana, advokata u Temerinu, dana 11. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

17. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu KAKAŠ ZOLTAN, rođen 05. 02. 1990. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Kakaš Ilone, advokata u Subotici, dana 11. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

18. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ĐUKIĆ JELENA, rođena 20. 12. 1989. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Momčilović Siniše, advokata u Bečeju, dana 11. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

19. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MATIĆ IVAN, rođen 10. 09. 1994. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Trninić Zorana, advokata u Zrenjaninu, dana 11. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

20. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu POPOVIĆ NATAŠA, rođena 09. 04. 1992. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Maraš Ivane, advokata u Novom Sadu, dana 11. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

21. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MILOVANOVIĆ MATIJA, rođen 17. 11. 1982. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Petrov Maje, advokata u Sremskoj Mitrovici, dana 11. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

22. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu BANJAC BRANKO, rođen 12. 06. 1993. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Gucunja Milana, advokata u Novom Sadu, dana 11. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

23. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ĐORĐEVSKI KRISTINA, rođena 02. 09. 1992. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Jeftić Saše, advokata u Novom Sadu, dana 11. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

24. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu DELIĆ CINCOVIĆ KIĆA, rođena 06. 01. 1984. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Kovačević Boška, advokata u Novom Sadu, dana 11. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

25. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ĆURČIĆ MAJA, rođena 19. 04. 1992. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Bokan Dejana, advokata u Bačkoj Palanci, dana 11. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

26. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu PANTOŠ VLADAN, rođen 22. 06. 1991. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Perić Damira, advokata u Futogu, dana 11. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

27. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu BAJIĆ JOVANA, rođena 16. 12. 1989. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Savin Sonje, advokata u Novom Sadu, dana 11. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

28. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu POPOV KRISTINA, rođena 21. 08. 1992. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Radović Nebojše, advokata u Novom Sadu, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

29. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu KOVAČEVIĆ NEMANJA, rođen 05. 10. 1990. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Maraš Ivane, advokata u Novom Sadu, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

30. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu PETROVIĆ DANILO, rođen 04. 09. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Malić Nikole, advokata u Indiji, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

31. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu KOVAČEVIĆ GORAN, rođen 13. 01. 1989. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Madić Olivera, advokata u Novom Sadu, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

32. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu DROBAC MARKO, rođen 14. 09. 1984. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Rudić Vidosava, advokata u Novom Sadu, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

33. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu BOTKA ČABA, rođen 09. 07. 1992. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Lošonc Davida, advokata u Temerinu, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

34. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu KRNIĆ SONJA, rođena 17. 09. 1991. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Jasika mr Nikole, advokata u Indiji, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

35. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu JOVANOVIĆ MILOŠ, rođen 07. 08. 1989. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Jasika Dragana, advokata u Indiji, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

36. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MLAĐENOVIĆ MARIJA, rođena 19. 09. 1991. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Poštić Svetislava, advokata u Pančevu, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

37. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu PERVAZ PETAR, rođen 24. 10. 1994. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Cvetković Petra, advokata u Novom Sadu, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

38. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu JAKŠIĆ NIKOLA, rođen 28. 08. 1992. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Vicković dr Tanje, advokata u Novom Sadu, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

39. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu TRIFKOVIĆ NIKOLA, rođen 21. 11. 1992. godine, na advokatsko-priprav-

ničku vežbu kod Kostić Vladislava, advokata u Novom Sadu, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

40. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MIĆUNOVIĆ JELENA, rođena 05. 01. 1988. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Radović Nebojše, advokata u Novom Sadu, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

41. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu KRIVOŠIJA DANILO, rođen 05. 10. 1993. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Ališić mr Vladimira, advokata u Indiji, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

42. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu SABADOŠ PAVLE, rođen 13. 01. 1988. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Sabadoš Roberta, advokata u Subotici, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

43. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu VARGA KRISTINA, rođena 10. 11. 1991. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Slavković Edite, advokata u Somboru, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

44. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu VUŠOVIĆ NATALIJA, rođena 25. 12. 1983. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Jurišić Bogdana, advokata u Zrenjaninu, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

45. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu TAKOVAC JELENA, rođena 02. 12. 1979. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Vučević Vesne, advokata u Novom Sadu, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

46. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ĐURIČIĆ NIKOLINA, rođena 10. 07. 1993. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Gucunja Milana, advokata u Novom Sadu, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

47. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu JAKUS IVANA, rođena 02. 12. 1992. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Radović Nebojše, advokata u Novom Sadu, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

48. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ČANAK MILICA, rođena 18. 09. 1992. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Šijan Nikole, advokata u Novom Sadu, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

49. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu PROLIĆ DAJANA, rođena 14. 04. 1992. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Matić Miroslava, advokata u Subotici, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

50. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu PETROVSKI DENIS, rođen 26. 04. 1991. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Tomčić Milana, advokata u Vršcu, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

51. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu STIKIĆ IVAN, rođen 04. 03. 1987. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Nikolić mr Strahinje, advokata u Beloj Crkvi, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

52. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu LUKIĆ DIANA, rođena 29. 11. 1985. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Šakić Anđelke, advokata u Bačkoj Topoli, dana 12. 10. 2017. godine, u trajanju od dve godine.

53. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine SORO MIRJANA, advokat u Petrovaradinu sa danom 21. 09. 2017. godine, radi penzionisanja.

– Imenovana i nakon brisanja zadržava članstvo u Posmrtnom fondu AK Vojvodine.

– Tornjanski Milica, advokat u Novom Sadu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

54. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine AMIDŽIĆ GRUJA, advokat u Bačkoj Palanci sa danom 31. 08. 2017. godine, na lični zahtev.

– Važić S. Vladimir, advokat u Bačkoj Palanci, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

55. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine UGREŠIĆ NEBOJŠA, advokat u Somboru sa danom 12. 09. 2017. godine, radi penzionisanja.

– Imenovani i nakon brisanja zadržava članstvo u Posmrtnom fondu AK Vojvodine.

– Zindović Radovan, advokat u Somboru, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

56. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine VOJKIĆ VLADIMIR, advokat u Novom Sadu sa danom 30. 09. 2017. godine, na lični zahtev.

– Imenovani i nakon brisanja zadržava članstvo u Posmrtnom fondu AK Vojvodine.

– Mumin Dragana, advokat u Novom Sadu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

57. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine JOVIĆ MIRJANA, advokat u Bačkoj Palanci sa danom 02. 10. 2017. godine, radi penzionisanja.

– Imenovana i nakon brisanja zadržava članstvo u Posmrtnom fondu AK Vojvodine.

– Vukonjanski Blagoje, advokat u Bačkoj Palanci, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

58. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine KOCOLJEVAC SLOBODAN, advokat u Pančevu sa danom 06. 09. 2017. godine, usled smrti.

– Đurkov Kocoljevac Radmila, advokat u Pančevu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

59. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine GETL EDE, advokat u Zrenjaninu sa danom 24. 09. 2017. godine, usled smrti.

– Petković Marko, advokat u Zrenjaninu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

60. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine SRDIĆ DRAGANA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Stojković Ajše, advokata u Novom Sadu, sa danom 01. 09. 2017. godine.

61. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine STOJKOVIĆ MARINA, advokatski pripravnik u Sremskoj Mitrovici, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Đukić Mirka, advokata u Sremskoj Mitrovici, sa danom 31. 08. 2017. godine.

62. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine KOSANOVIĆ NIKOLINA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Đorđević dr Dragana, advokata u Novom Sadu, sa danom 14. 09. 2017. godine.

63. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine SIMOVIĆ HELENA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Šijan Nikole, advokata u Novom Sadu, sa danom 20. 09. 2017. godine.

64. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine MILOSAVLJEVIĆ IRENA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Spasojević Ivančić Dejane, advokata u Novom Sadu, sa danom 10. 09. 2017. godine.

65. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine ĆURČIĆ TEODORA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Arsić Tanje, advokata u Novom Sadu, sa danom 25. 09. 2017. godine.

66. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine PEROVIĆ SANJA, advokatski pripravnik u Sremskoj Mitrovici, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Filipović Ljubice, advokata u Sremskoj Mitrovici, sa danom 02. 09. 2017. godine.

67. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine DOSTANIĆ BOJAN, advokatski pripravnik u Sremskoj Mitrovici, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Alargić Dejane, advokata u Sremskoj Mitrovici, sa danom 01. 09. 2017. godine.

68. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine OBRADOVIĆ NENAD, advokatski pripravnik u Pančevu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Vasilije Miloša, advokata u Pančevu, sa danom 04. 05. 2017. godine.

69. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine ABADŽIĆ IVANA, advokatski pripravnik u Subotici, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Mrkić Đorđa, advokata u Subotici, sa danom 01. 09. 2017. godine.

70. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine RADOJČIĆ STEFAN, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Prosenica Srđana, advokata u Novom Sadu, sa danom 30. 09. 2017. godine.

71. UZIMA SE NA ZNANJE da DESPOTOVIĆ ŽELJENI, advokatu u Novom Sadu, privremeno prestaje pravo na obavljanje advokature zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta, od 02. 09. 2017. do 01. 09. 2018. godine.

– Balj Nemanja, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

72. UZIMA SE NA ZNANJE da TEPIĆ IVANI, advokatu u Novom Sadu, privremeno prestaje pravo na obavljanje advokature zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta, od 02. 10. 2017. do 01. 10. 2018. godine.

– Mišković Marina, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

73. UZIMA SE NA ZNANJE da RAJAKOVIĆ RADINI, advokatu u Sremskoj Mitrovici, privremeno prestaje pravo na obavljanje advokature zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta, od 02. 10. 2017. do 02. 10. 2018. godine.

– Grujičić Dragoje, advokat u Sremskoj Mitrovici, određuje se za privremenog zamenika.

74. UZIMA SE NA ZNANJE da CVIJIC ALEKSANDRI, advokatskom pripravniku u Novom Sadu, privremeno prestaje pravo na obavljanje advokatsko-pripravničke vežbe zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta, od 13. 09. 2017. do 12. 09. 2018. godine.

75. UZIMA SE NA ZNANJE da BACKOVIĆ ZORANI, advokatu u Novom Sadu, privremeno prestaje pravo na obavljanje advokature zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta, od 20. 09. 2017. do 19. 09. 2018. godine.

– Rajačić Jelena, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

76. UZIMA SE NA ZNANJE da KUZMAN SANDRI, advokatu u Novom Sadu, privremeno prestaje pravo na obavljanje advokature zbog posebne nege deteta, od 15. 09. 2017. do 15. 03. 2018. godine.

– Zečević Nenad, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

77. UZIMA SE NA ZNANJE da je LALIN MARIJA, advokat u Novom Sadu, nastavila sa radom dana 17. 08. 2017. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i nege deteta.

– Kovačević Ivan, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

78. UZIMA SE NA ZNANJE da je SOMBORAC TIJANA, advokat u Novom Sadu, nastavila sa radom dana 11. 09. 2017. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i nege deteta.

– Gostović Somborac Dragica, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

79. UZIMA SE NA ZNANJE da je KOSANOVIĆ BOJANA, advokat u Novom Sadu, nastavila sa radom dana 01. 09. 2017. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i nege deteta.

– Vojvodić Marija, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

80. UZIMA SE NA ZNANJE da je ZEKIĆ JOLDIĆ ALEKSANDRA, advokat u Novom Sadu, nastavila sa radom dana 07. 10. 2017. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i nege deteta.

– Vukobrat Gordana, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

81. UZIMA SE NA ZNANJE da je VUJOVIĆ MIRNA, advokat u Novom Sadu, nastavila sa radom dana 01. 10. 2017. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog bolovanja.

– Bijelica Bogdan, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

82. UZIMA SE NA ZNANJE da je Miškov Dunja, advokat u Novom Sadu, promenila prezime, koje sada glasi Miškov Horvat.

83. UZIMA SE NA ZNANJE da je Janjić Mina, advokat u Novom Sadu, promenila prezime, koje sada glasi Janjić Maglov.

84. UZIMA SE NA ZNANJE da je Benić Ljiljana, advokat u Novom Sadu, promenila prezime, koje sada glasi Benić Petrović.

85. UZIMA SE NA ZNANJE da je Maletin Sonja, advokat u Novom Bečeju, promenila prezime, koje sada glasi Ivančev.

86. UZIMA SE NA ZNANJE da je Grujić Irina, advokat u Staroj Pazovi, promenila prezime, koje sada glasi Gajin.

87. UZIMA SE NA ZNANJE da je Tufegdžić Milica, advokatski pripravnik u Novom Sadu, promenila prezime, koje sada glasi Kuljić.

88. UZIMA SE NA ZNANJE da je VASIĆ MARIJA, advokatski pripravnik u Novom Sadu prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Stojković Ajše, advokata u Novom Sadu dana 04. 09. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Popović Srdana, advokata u Novom Sadu, dana 05. 09. 2017. godine.

89. UZIMA SE NA ZNANJE da je STOJNOVIĆ MARINA, advokatski pripravnik u Novom Sadu prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Stojković Ajše, advokata u Novom Sadu dana 01. 09. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Bordoški Milana, advokata u Novom Sadu, dana 04. 09. 2017. godine.

90. UZIMA SE NA ZNANJE da je RAKOČEVIĆ KURTEŠ MILICA, advokatski pripravnik u Novom Sadu prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Selaković Strahinje, advokata u Novom Sadu dana 06. 09. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Matić Davora, advokata u Novom Sadu, dana 07. 09. 2017. godine.

91. UZIMA SE NA ZNANJE da je KRGOVIĆ IVANA, advokatski pripravnik u Novom Sadu prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Popović Rastka, advokata u Novom Sadu dana 12. 09. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Stevović Vuka, advokata u Novom Sadu, dana 13. 09. 2017. godine.

92. UZIMA SE NA ZNANJE da je BARANOV ALJOŠA, advokatski pripravnik u Novom Sadu prekinuo advokatsko-pripravničku vežbu kod Madić Olivera, advokata u Novom Sadu dana 06. 09. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Vukić Bojane, advokata u Novom Sadu, dana 07. 09. 2017. godine.

93. UZIMA SE NA ZNANJE da je HINIĆ JOVANA, advokatski pripravnik u Futogu prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Perić Damira, advokata u Futogu dana 18. 09. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Herceg Branislava, advokata u Novom Sadu, dana 19. 09. 2017. godine.

94. UZIMA SE NA ZNANJE da je DESPOTOVIĆ DUŠAN, advokatski pripravnik u Subotici prekinuo advokatsko-pripravničku vežbu kod Radulović Daneta, advokata u Subotici dana 31. 08. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Vojnić Mirjane, advokata u Subotici, dana 01. 09. 2017. godine.

95. UZIMA SE NA ZNANJE da je ŠALAMON PETAR, advokatski pripravnik u Rumi prekinuo advokatsko-pripravničku vežbu kod Janošević Pere, advokata u Rumi dana 05. 09. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Rogić Petrović Mirjane, advokata u Rumi, dana 06. 09. 2017. godine.

96. UZIMA SE NA ZNANJE da je MASTILOVIĆ VIDA, advokatski pripravnik u Novom Sadu prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Radenković Miodraga, advokata u Novom Sadu dana 06. 10. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Mastilović Jelene, advokata u Novom Sadu, dana 07. 10. 2017. godine.

97. UZIMA SE NA ZNANJE da je MESELDŽIJA DRAGANA, advokatski pripravnik u Novom Sadu prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Popović Srđana, advokata u Novom Sadu dana 02. 10. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Zečević Nenada, advokata u Novom Sadu, dana 03. 10. 2017. godine.

98. UZIMA SE NA ZNANJE da je WIST ANNA-MARIA, advokatski pripravnik u Novom Sadu prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Stojković Ajše, advokata u Novom Sadu dana 29. 09. 2017. godine, te da istu nastavlja kod Stipančević Vinka, advokata u Novom Sadu, dana 30. 09. 2017. godine.

99. UZIMA SE NA ZNANJE da je ĐURAN MILIĆ EMINA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Radnička 12/2, počev od 25. 09. 2017. godine.

100. UZIMA SE NA ZNANJE da je JANJIĆ MAGLOV MINA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Radnička 12/2, počev od 25. 09. 2017. godine.

101. UZIMA SE NA ZNANJE da je POPOVIĆ MARIJA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Braće Ribnikar 63, počev od 01. 09. 2017. godine.

102. UZIMA SE NA ZNANJE da je KEŠELJ ALEKSANDRA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Zmaj Jovina 26, PC Lupus, drugi sprat, lokal 212, počev od 07. 09. 2017. godine.

103. UZIMA SE NA ZNANJE da je SIMIĆ VASJA, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Zmaj Jovina 26, PC Lupus, drugi sprat, lokal 212, počev od 07. 09. 2017. godine.

104. UZIMA SE NA ZNANJE da je EVIĆ JELENA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Vase Stajića 24 a, stan 6, počev od 11. 09. 2017. godine.

105. UZIMA SE NA ZNANJE da je RAJIĆ STEVAN, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Maksima Gorkog 1A, stan 44, počev od 20. 09. 2017. godine.

106. UZIMA SE NA ZNANJE da je HOROVIC NATAŠA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Maksima Gorkog 7/I, počev od 20. 09. 2017. godine.

107. UZIMA SE NA ZNANJE da je TAŠEVSKI IVANA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Maksima Gorkog 17 A, počev od 01. 09. 2017. godine.

108. UZIMA SE NA ZNANJE da je RAŠETA JOVICA, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Maksima Gorkog 17 A, počev od 01. 09. 2017. godine.

109. UZIMA SE NA ZNANJE da je ZEKIĆ JOLDIĆ ALEKSANDRA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Železnička 4, počev od 01. 09. 2017. godine.

110. UZIMA SE NA ZNANJE da je DINČIĆ DANIJEL, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu dr Laze Stanojevića 3, počev od 05. 09. 2017. godine.

111. UZIMA SE NA ZNANJE da je VIGNJEVIĆ DANICA, advokat u Futogu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Partizanska 22, počev od 01. 09. 2017. godine.

112. UZIMA SE NA ZNANJE da je ANKIĆ MILETIĆ NEVENA, advokat u Pančevu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Maksima Gorkog 4/2, počev od 14. 09. 2017. godine.

113. UZIMA SE NA ZNANJE da je RANČIĆ MIRJANA, advokat u Pančevu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Vojvode Radomira Putnika 15, lokal 21, počev od 01. 10. 2017. godine.

114. UZIMA SE NA ZNANJE da je MARKOVIĆ MILAN, advokat u Pančevu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Cara Dušana 10 A, počev od 06. 10. 2017. godine.

115. UZIMA SE NA ZNANJE da je MILANOVIĆ VLADIMIR, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Njegoševa 24/II, stan 5, počev od 02. 10. 2017. godine.

116. UZIMA SE NA ZNANJE da je KARADŽIĆ GORAN, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Ćirpanova 1, počev od 02. 10. 2017. godine.

Upravni odbor

САДРЖАЈ ГЛАСНИКА ЗА 2017. ГОДИНУ

ЧЛАНЦИ

Др ИВАН МАНДИЋ

Облици неправга детерминисани спољашњим елементима права, 1, стр. 5.

Доц. др АЛЕКСАНДАР Р. ИВАНОВИЋ
БРАНКО МУНИЖАБА

Однос принципа *in dubio pro reo* и континуитета доказа према одредбама актуелног Законика о кривичном поступку Републике Србије, 1, стр. 17.

ДРАГАН ВЕСЕЛИНОВИЋ

Аристотелово одређење правде, 2, стр. 81.

Прим. др сц. ЗОРАН ИВАНОВ

Прим. др ВЕСЕЛИН ГОВЕДАРИЦА

Доминантност последица повређивања у вештачењу умањене радне способности, 2, стр. 92.

Проф. др МАРИЈАНА ПАЈВАНЧИЋ

Уставни положај судова у оквиру организације власти. Нормативни оквир – проблеми нормативног и фактичког карактера, 3–4, стр. 173.

СЛОБОДАН БЕЉАНСКИ

Положај суда и судија у предстојећим променама Устава, 3–4, стр. 190.

Др ГОРАН П. ИЛИЋ

Запажања о уређењу судијске функције, 3–4, стр. 204.

ВИДА ПЕТРОВИЋ ШКЕРО

Високи савет судства. Статус, избор, разрешење, мандат, чланство, надлежност, 3–4, стр. 215.

ИВАН Д. МИЛИЋ

Правне последице прекршајног кажњавања, 5–8, стр. 253.

НИНОСЛАВ ВОЛАРЕВИЋ

Независна дистинктивна улога ранијег знака у композитном знаку и вероватноћа настанка забуне у промету, 5–8, стр. 264.

ДУЊА ПОПИВОДА

10 Years since adoption of the UN Convention on the Rights of Persons with disabilities in Serbia, 5–8, стр. 277.

Др ЈЕЛЕНА

МАТИЈАШЕВИЋ-ОБРАДОВИЋ

Симуловани послови – посебна доказна радња у актуелном кривичном процесном законодавству и пракси, 9–12, стр. 391

ДРАГАН ВЕСЕЛИНОВИЋ

Рефлексије *Друштвеног уговора*. Русо као наш савременик, 9–12, стр. 404

МИЛОШ РУБЕЖИЋ

Правни оквир заштите од комуналне буке у Републици Србији и његова усаглашеност са директивом 49/2002/ЕС Serbia, 9–12, стр. 419

РАСПРАВЕ

- Др СВЕТАНА БУРИЧИЋ
Криминалитет и казнена политика, 1,
стр. 37.
- Проф. др ХАСИБА ХРУСТИЋ
Рефундација пореза купцу првог
стана, 1, стр. 44.
- ДЕЈАН РЕШЕТАР
Лишење живота из самилости, 2, стр.
108.
- ЈЕЛЕНА ЈЕМОУОВИЋ
Заштита права пацијената у правном
систему Републике Србије, 2, стр. 119.
- Прим. др ВЕСЕЛИН ГОВЕДАРИЦА
Прим. др сц. ЗОРАН ИВАНОВ
ДРАГОЉУБ ФИЛИПОВИЋ
Принципи судскомедицинског вешта-
чења умањене опште радне способно-
сти, 5–8, стр. 286.
- ВЕСНА БИЛБИЈА
Законско и подзаконско регулисање за-
штите узбуњивача. Кључне одреднице,
5–8, стр. 296.
- АЛЕКСА РАДОЊИЋ
Критички осврт на „Глас против за-
бране из члана 1717 Нацрта Грађан-
ског законика Републике Србије” и на
стицање од невласника у нацрту. Пут
ка новом стицању од невласника, 5–8,
стр. 312.
- Др МИРОСЛАВ МИЛОСАВЉЕВИЋ
ЈЕЛЕНА МИЛОСАВЉЕВИЋ
Корпорацијска права акционара у ак-
ционарском друштву, 9–12, стр. 443
- Др ТОМИЦА ДЕЛИБАШИЋ
Уставност законског појма и третмана
прекршаја против јавног реда и мира,
9–12, стр. 453
- Др ВЕЛИСАВ МАРКОВИЋ
Престанак радног односа на иници-
јативу запосленог у примени права,
9–12, стр. 466
- Доц. др ЈАКОБ НАКИЋ
Статус домаћег парничног предмета
до доношења одлуке суда Еуропске
Уније у поводу постављеног претход-
ног питања, 9–12, стр. 478
- СРЂАН ДОБРОСАВЉЕВ
Коментар Правила о раду Огранка
Адвокатске коморе Војводине у Но-
вом Саду, 9–12, стр. 486
- ТАЊА АРСИЋ
Неки ставови у погледу будућег нор-
мирања поглавља о правосуђу на тре-
ћем округлом столу о изменама устава
Републике Србије, 9–12, стр. 491

ПРИКАЗИ

- Др СЛОБОДАН БЕЉАНСКИ
Међународно право и суверенитет.
Славко Богдановић: *Лице балканског
џринца. Суверенитет и прекогранич-*
*не воде у пракси земаља југоисточне
Европе*, Нови Сад, 2016, 5–8, стр. 327

IN MEMORIAM

- СЛОБОДАН БЕЉАНСКИ
Мр Ђуро Бошњак, 2, стр. 131.
- ДРАГАН КОЊЕВИЋ
Опроштајни говор..., 2, стр. 133.
- ЈÓZSA LÁSZLÓ
Ружа Дулић (1934–2018), 5–8, стр. 331

СУДСКА ПРАКСА

- СВЕТОЗАР ДОБРОСАВЉЕВ
Трошкови ванпарничног поступка. Коментар одлуке, 1, стр. 55.
- Др МАРКО С. КНЕЖЕВИЋ
Судска пракса из грађанског права, 2, стр. 135.
- ДРАГАН У. КАЛАБА
Подстрекавање (чл. 34. КЗ) као облик саучесништва у судској пракси; 5–8, стр. 333.
Помагање (чл. 35. КЗ) као облик саучесништва у судској пракси, 5–8, стр. 344.
- ДРАГАН У. КАЛАБА
Кривично дело надриписарство (чл. 342. КЗ). Законодавна решења, дилеме, судска пракса, 9–12, стр. 494

САОПШТЕЊА

- Са седнице Управног одбора АКВ:
1, стр. 57; 2, стр. 148; 3–4 стр. 226; 5–8, стр. 359; 9–12, стр. 501

Уређивачки одбор *Гласника* моли сараднике да текстове за објављивање достављају уз уважавање следећих сугестија:

- примерак рада доставити одштампан и потписан;
- по могућности, доставити рад и електронском поштом (*akvojvodine@gmail.com*) или на дискети;
- фусноте писати у дну одговарајуће странице;
- у библиографским подацима за књиге уз уобичајене податке обавезно навести и издавача;
- уз чланке доставити резиме и кључне речи;
- пожељно је доставити и превод резимеа на енглески, немачки или француски језик.

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Излази 12 пута годишње
у месечним свескама.

Оснивач, власник и издавач: Адвокатска комора Војводине.
Годишња претплата: за земљу 10.000,00 дин.,
за иностранство 110 евра.
(Текући рачун број 340-1482-43 са знаком „за Гласник“)

Овај број је закључен 12. јуна 2018. године.

Тираж: 2.000 примерака

Према мишљењу Секретаријата за информације
Републике Србије бр. 413-01-412/91-01
од 11. априла 1991. године на ову публикацију плаћа се
основни порез на промет по Тарифном броју 8. став 1. тачка 1.
алинеја 10. Тарифе основног пореза на промет.

Компјутерски слог: *Тајјана Божић*, Нови Сад

Штампа: OFFSET PRINT, Нови Сад
2018.